

Nada Mihoković-Kumrić

IGRA ZALAZEĆEG SUNCA

Prema istinitim pričama

2025. godine

IGRA ZALAZEĆEG SUNCA (Prema istinitim pričama)

Nada Mihoković-Kumrić

Recenzentice

dr. sc. Hrvojka Muhanović-Salopek

Darija Žilić

Lektorica

Zlata Babić

© Copyright Nada Mihoković-Kumrić. Sva prava pridržana.

Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kom obliku ili na bilo koji način uklopiti u drugi rad, prenijeti u bilo koju formu: bez pismenog odobrenja autora, uvažavajući sva autorska prava.

*"Svaki zalazak sunca podsjeća nas na to da
svaki dan treba završiti s osmijehom."*

Ralph Waldo Emerson

Pripremila: Nada Mihoković-Kumrić

Uredio i obradio: Nenad Grbac

UMJESTO UVODA

Na raznim proslavama, sastancima, prijateljskoj KAVI i u POSJETIMA olako se poigravamo nečijim istinama i svojevrsnim TAJNAMA. No već sutradan TAJNE su javne, a istine tajne. Po glavi nam se vrzmaju sasvim druge zamisli. O umišljajima da i ne govorimo.

Svijet promatramo škiljeći kroz zamućena stakla, a VIJESTI osluškujemo s čepićima u ušima. Oči su nam uprte u vrškove cipela. Kad se na semaforu pali žuto svjetlo, još žurno pretrčavamo zebru. Katkad ne zastanemo ni pred crvenim. Uporno bezglavo žurimo! Kao da nam nedostaje ZRELOSTI za vježbanje strpljenja.

No već sutradan TAJNE su javne, a istine tajne. Po glavi nam se vrzmaju sasvim druge zamisli. O umišljajima da i ne govorimo.

Malokad nas zanima što se bližnjima DOGAĐA U PONOĆ, u zoru ili u predvečerje. Ne čujemo ni nama upućene ZVIŽDUKE. Nezainteresirano slušamo drugačija mišljenja i prijedloge.

Još manje čujemo POZIVE u pomoć. Kao da od tuđih nevolja okrećemo glavu. Tašti i puni sebe, LJULJAMO se kroz vrijeme na krilima bijelih laži. No mnogo toga ŠTO LEBDI između neba i zemlje izmamilo bi nam i osmijeh na lice i ispunilo srce zadovoljstvom.

Ipak si pokatkad, u odsjaj ZALAZEĆEG SUNCA, s pićem u ruci predbacujemo što nismo sadržajnije iskoristili dan te se više posvetili drugima. Već sa zalaskom SUNCA zamjeramo si manje, a u okrilju noći, ako nas obuzmu strah i tjeskoba, laskamo si da smo sami sebi ionako dovoljni.

Zaljubljeni u sebe, ne primjećujemo kako se razni GOSPODARI, UREDNICI i propovjednici poigravaju našim životima, a mi se odazivamo na obilježavanje njihovih uspjeha.

Rijetko pronalazimo sebe u drugima, a kad motrimo osobe zaigrane drugačijim IGRAMA, na nosu su nam najčešće sunčane naočale. Kao da ne marimo što se zaboravljamo češće igrati, redovitije se međusobno posjećivati i s radošću susretati.

Zaigrani sobom, malo se kad upitamo koliko smo tuđih IGARA prekinuli, koliko svojih nismo odigrali, koje smo istine izdali, koje zamaglili, koliko prijedloga zlorabili i koliko zviždanja čuli kao pljesak.

Tek u SUTON životne balade, zgroženi i RAZOTKRIVENI od sebe samih, zaključujemo kako smo se često divili raznim konjima ljepotanima i pritom za njih i umjesto njih teglili. Sami sebi ne vjerujemo s koliko smo se rasnih pudlica rado družili, a njihov je lavež bio glasniji i probitačniji od laveža našega psa čuvara.

Nismo svjesni da nas u trenu može nadmudriti dobro uvježbani konj, a pravdoljubivi pas u hipu onemogućiti naše laži i prijevare. Svatko je od nas tijekom života upoznao najmanje jednog ELEAZARA ili jednog KASTORA.

Progutavši slinu, bez grižnje savjesti okrećemo glavu i odustajemo od istraživanja. Prekasno žalimo što nismo odabirali IZBORE na kojima bi nam mnogi čestitali i sa zanosom pljeskali. Nije nam žao što smo s premalo planinskih vrhunaca promatrali nebo i što smo uživali u premalo izlazaka ili zalazaka SUNCA. Ne žalimo ni što smo previše cesta zaobišli i s premalo izvora utažili žeđ. Zgranuti, shvatimo da smo živjeli u vremenu u kojemu su psi stajali na strani istine, a GOSPODARI na strani laži. Zgrozimo se NAKON koliko smo svečanih ručkova ili večera od divljači iz krivolova „s guštom“ podrignuli.

Kad čovjeku najmanje odgovara, kći noći a sestra sna dostavlja mu jednosmjernu kartu za blaženstvo raja ili oganj pakla, s presjedanjem u čistilištu ako duša zaslužuje drugu priliku. Čeka nas ili mudri Vergilije ili lijepa BEATRICE.

Vjerojatno su, najmanje jedan Vergilije ili jedna BEATRICE neprimjetno živjeli i pokraj nas. S anđeoskim krilima na leđima ili s vrazjim rošćićima na glavi? Međutim, primjećivali smo mnogo drugih i dopustili im da nas vode i zavode lažnim ŠARMOM.

Bolji život često tražimo NEGDJE drugdje, s nekim drugim(a), a ne s onim(a) pokraj nas, uz nas i oko nas.

Nada Mihoković-Kumrić

Suton

SUTON

Nakon što ju je Oskar Ban, „muškarac njezina života“, iznenada napustio zbog „žene svojega života“, za magistru Olgu Haler godine su jurile kao lopovi pred policijom. Dugo je samu sebe uvjeravala da je Oskarov odlazak privremen, tek preispitivanje i provjetravanje osjećaja koje zaljubljene žene lako praštaju. Ali Oskaru se izgubio svaki trag, a magistra Olga izgubila je nadu u njegov povratak. Sve se više odričala dragih sitnica i užitaka koji su začini životu i čine ga podnošljivim. Suživjela se s monotonom svakodnevicom.

Najbolji dio sebe ostavljala je za recepturom u ljekarni savjetujući bolesne, tjeskobne i potištene klijente. Prepoznavala je i kod sebe tragove tjeskobe i potištenosti. No najbolji lijek za te osjećaje bila je svijest da je potrebna tjeskobnijima i potištenijima od sebe. Najzadovoljnijom se osjećala kad bi ujutro ili poslijepodne, prije ili nakon posla, skuhala *kafu* susjedi Magdi. Usamljena i osamljena žena lako se udruže u kroćenju vremena. Nepotrebno se zamarati razmišljanjem je li usamljenija ili osamljenija bila dugogodišnja udovica ili ne tako davno ostavljena žena u najboljim godinama.

– Kako ste, gospođo magistra? Kako je u ljekarni? – zapiskutala bi Magda čim bi opazila otvorene prozore Olgine dnevne sobe koji su gledali na zajedničko dvorište.

– Dobro, hvala! Kako ste vi?

Magda ne bi odgovorila već bi odmah počela kritizirati. U početku je magistra Olga sa zanimanjem slušala njezin monolog. No Magdina treća dob sve je češće bila u raskoraku s njezinim pamćenjem pa je često pričala sve iznova, samo drukčijim redoslijedom. S nostalgijom se sjećala vremena do Domovinskoga rata, a s ogorčenjem vremena nakon *Oluje* i mirne reintegracije. Slutila je da je sluša netko tko zna i može slušati.

I toga travanjskog dana Magda je svoju priču počela rečenicom kojom je prethodnog dana završilo njihovo druženje:

– Vidite li vi, moja magistra, kako ova hrpa smeća svakim danom sve više buja?! – A zatim, uprijevši kažiprstom u prostor između njihove i susjedne kuće nastavi:

– Rekli su, jel' te, da će ovdje gradit obdanište*. Al' , eto, već dvadeset godina vlasnik, liječnik iz Splita, i Općina ne uspijevaju se sporazumjet. Doktor bi na tih dvjesto pedeset hvati, jel' te, gradio visoku prizemnicu. No iz Odjela za prostorno uređenje govore da bi se ovdje morala graditi četverokatnica, kao ona ondje, vid' te, tamo na uglu... I dok se dogovaraju, mi i dalje pod vlastitim prozorima udišemo tuđi smrad!

Magda srkne malo *kafe* i, masirajući sljepoočnice, doda:

– Mutno mi je u glavi. Opet sam noćas slabo spavala... I, jel' te, da zemljište ne zjapi prazno, prije nekoliko godina gospođa Mira, iz one zgrade prijeko, posadila je malo salate i kupusa. To je ona gospođa s pundom, vidjeli ste je nekoliko puta kad smo razgovarale pred kućom. Bezobraznik ju je tužio! Sirotaj Miri kazna je pojela pola penzije. To, jel' te, moja magistra, da čovjek doživi od jednoga liječnika?!... Pokvareni su ljudi danas, moja magistra, do srži pokvareni! Izvana kič, u srcu i duši nič! Brat bi brata utopio u kapljici vode.

Magistra Olga na trenutak pogleda Magdu, tek toliko da ostavi dojam kako je sluša. Ona sa žarom nastavi:

– Evo dokaza! Iznad nas dva se brata posvađala zbog garsonijere. Jedan je u nju uselio sina s malim djetetom, a drugi trk po pravdu na

* dječji vrtić

sud! Budući da sin tu prije nije živio, ako dragovoljno ne iseli, deložirat će ga, bogme, policija! Moja magistra, zlo i lopovluk haraju svijetom! Događaju se za nas stare neshvatljive stvari! Prihvaćaju se zgražavajuća ponašanja.

Zastala je na tren provjeravajući sluša li je gospođa magistra i dalje. Slušala ju je, slušala, pozorno kao i svoje klijente! Obje su istodobno srknule gutljaj *kafe*.

– Tako je i s ovim prostorom ovdje. Općini se ne žuri da slučaj okonča, a vlasniku je, jel' te, draže da ta površina ljudima služi kao smetlište nego kao povrtnjak. Još prije posljednjeg rata, jel' te, jedanput se mi stanari žalili mjesnoj zajednici. Predložiše da kućni savjet apelira na visoku svijest građana. I apelirao je! Al' neuspješno! Nije da se baš ne bi moglo počistiti, jel' te! Kako su to samo pedantno uradili one godine kad su ovuda prolazile *budže* u mercedesima vozeći se u posjet tvornici, ne znam kojoj, ima ih tu nekoliko... Nakon tog posjeta, jel' te, samo su napenalili tablu *Zabranjeno navoženje smeća*. Obrastao ju je korov i zatrpalo smeće. Eno, samo joj još vrh viri iz bazgovine! Vid' te, vid' te...? – upirala je kažiprstom.

Taj je prizor magistrinu oku bio itekako dobro poznat, tablu bi napipala i zavezanih očiju. Zbog želje da djeluje kao suosjećajna slušateljica skrenula je pogled na nju.

– Ta molim vas lijepo, jedanput sam oko ponoći, kako ne mogu spavat, vidjela nekog žutokljunca da s bicikla istovaruje starudiju! Prije nego što sam uspjela dreknut, vagabund je zajašio bicikl i dao petama vjetra. Stara Franca, iz zgrade prekoputa, uhvatila je također neku barabu kako iz automobila izvlači stare gume, rajngle, lonce, štednjak... Izderala se: „Gospon, za ime Božje, kak' vas ni' sram istovarivat svoje smeće pod tuđe prozore?!“ Bezobraznik je odbrusio: „Šuti, babo, ak' ' oćeš da ti šajbe ostanu čitave!“

Magda uzdahne i srkne novi gutljaj *kafe*. Olga joj nalije još.

– Prije smo pokojna šogorica Julka i ja palile to smeće. No stanari iz okolnih zgrada digli su graju zbog dima. Iz Gradske uprave stigla je zabrana.

Trenutak je zašutjela da udahne pa nastavila:

– Osvetoljubiv je današnji vilajet*, moja magistra, osvetoljubiv! Sve zlopamtilo do zlopamtila! Nitko ne trpi ak' mu se ne isplati. Pozatvarali se u sebe i ljubomorno bdiju nad vlastitim zalogajem hljeba. Mrvice radije bacamo nego darujemo. Prije smo se veselili međusobnim susretima i jadali se jedni drugima, nadajući se iskrenoj utjehi. Danas, ako se nekomu potužiš, sluša te s pola uha, sretan što se nezgoda o kojoj mu pričaš nije dogodila njemu.

Iako je u Magdinim riječima bilo gorke istine, magistra Olga nije ih komentirala. Tek se pritajeno osmjehnula i blagonaklono kimnula glavom.

– Mi smo ovamo, jel' te, doselili tisuću devetsto osamdeset i pete. Djeca radije ostala u Sarajevu. Na mjestu smetlišta tada se protezo krasan vrt liječnikova pokojnog oca. Živjelo se zdravije! Susjedi bili susretljivi i veseli! U proljeće su mirisale ljubičice i zumbuli, pa jorgovan, jasmin i ruže. U jesen su dozrijevale paprika i rajčica da prste poližeš. Neusporedivo s ovim drvenastim paprikama i vodnjikavim rajčicama što se nude u trgovačkim centrima. Zlo se piše svijetu, moja magistra! Z-l-o!

No nekoliko dana poslije razgovor je krenuo drugačijim tijekom. Nakon uobičajenog Magdina zanimanja za novosti, magistra Olga ju je upitala kako je ona, na što je Magda odgovorila:

*svijet

– Tužno, tužno, moja magistra! Bliži se još jedna godišnjica kako me moj Meho napustio, pokoj mu duši. Umro je u četvrtak, u osam ujutro, eto, ima već deset godina. Svakoga četvrtka odlazim na Mirogoj, jel' te! Uberem koji cvijet i u mislima budem s njim. Sumoran je život, moja magistra, bez životnoga druga, sumoran. Dijete odraste, osnuje svoj dom i više ne možete računat na njegovo češće društvo.

Magdi se ote dubok uzdah i na trenutak zašuti. Pokraj kuće upravo su prolazile dvije časne sestre. Pritajen osmijeh ozari joj lice. Pokazujući očima i laganim zamahom glave na njih, nastavi:

– Bila sam i ja tri godine u klostru, moja magistra! Imala lijep glas, jel' te, pa me fratri htjeli učit pjevat. Nisu sve opatice uvijek mirne i povučene. Ima i njih vjetropirastih i nogastih, kakva sam i sama bila. Uh, što se moj pokojni Meho smijo kad sam pričala da sam gotovo u klostru završila! Al' moja je mati rekla: „Jok, nisam je rodila da ko opatica zija u crkvi!“ Jel' te, i udali me za mojega pokojnog...

Progutala je slinu, a oči joj zaiskrile.

– Melem od čovjeka bio je Meho. Nikad mi grubu riječ nije reko, a kamoli me grubim prstom tako! A Julkin muž, jel' te, u drugom krilu kuće, pijančevo, tuko nju i djecu. Noći i noći prespavala je kod susjeda ili tu u drvarnici, u kutu, gdje se nalazi vaš WC. Danas, jel'te, kad je i on pokojni, uživa njegovu penziju i prči se ko grofica. A često je s djecom bila željna korice hljeba.

Nakon sljedećega gutljaja *kafe* kao da se zagrcnula. Gledala je preda se.

– Ja ne mogu prežalit mojega Mehu, dušu od čovjeka! Vrtim u glavi naš život, naročito noću, kad me uhvati nesanica.

Uslijedila je dramatska stanka i novi gutljaj *kafe*. Magda je pogledala u magistru kao da provjerava sluša li je. Olga je opet blago i sa smiješkom kimnula glavom kao i svakom ispovjednički raspoloženom pacijentu ili klijentu za recepturom i nije imala potrebu monolog pretvoriti u dijalog. Ionako je šutnja trajala samo tren jer je Magda uvijek bila neumorna u nastavljanju razgovora.

– Znete, zvala me kćerka da prek' ljeta dođem na more, u njezinu vikendicu. A kamo ću ja, moja magistra? Ovdje sam sama, al' sam, jel' te, i svoj gospodar. Sa zetom se ne gledam baš lijepo, a i stan se strašno usmrđi zatvorim li ga na neko' ko dana. Što će nego smrdit, ovo nije stan nego rupa! Sve puno plijesni i vlage, sunca ni za lijek, na sjevernoj je strani. Vaš je okrenut prema jugu. Prije sam sunce lovila poslijepodne, al' otkad su sagradili neboder na uglu, do mene ne dopire ni tračak. Ni za posteljinu pošteno osunčat! Po cijeli dan vjetrim, pravim propuh, nekad i noću, jer ne mogu spavat, al' uzalud. Dođe mi da ridam! Ne mogu prežalit stan u Sarajevu, na drugom katu, s pogledom na Miljacku. Vratili se mi osamdeset devete u Sarajevo, jel' te, da budemo ispomoć kćerki nakon poroda.

Zastala je, progutala slinu, gutnula opet malo *kafe* i nastavila:

– Al' već devedesete došlo drugo dijete pa nam postalo tijesno, jel' te, a onda se ubrzo zakuhalo i među ljudima. Maknuli se moj pokojni i ja kćerki i zetu, i došli opet ovamo. U šogoričinu kuću kao ispomoć, jel' te, jer se teško razboljela. Što ću i žalit? Dogodila se ta nesretna devedeset prva. Kćerka i zet izbjegli najprije u vikendicu na moru, pa u Njemačku, radije nego k nama. Vratili se nakon *Daytona*, jel' te. Išli vidjet kako se diše na Bentbaši i Bašćaršiji. Nije ni za mislit, a kamoli za pripovijedat. Al' noću, kad ne mogu spavat, ne mo' š otjerat sjećanja. Kao da se i mojemu pokojnom narušilo zdravlje kad je ugledo razrušeno Sarajevo.

Duboko je udahnula i zavrtjela glavom. Oči su joj se zacaklile.

– Nisu ga samo razrušili, urušili su mu dušu, izboli srce, jedva da mu čuješ bilo. Cigle i beton lako se nadoknade, al' nikad više ne mo'ž nadoknadit ljude koji su bili duša i bȃlo čaršije. Zet me više ne trpi. Hoće mi zapovijedat. Ma zamislite, moja magistra, on da meni zapovijeda u vlastitom stanu!? Ne mogu to dopustit, ne mogu, nikako ne mogu! Ni trpit to ne mogu! Nezahvalni su ljudi danas! Kćerka, jel' te, šuti, sirota, ne usudi se ni pisnut, djeca su tu... Što ćete, moj je zet sedamnaest godina stariji od nje, gotov starac već, brate. Ona još dosta mladolika, ogledna. Nije da joj je više do ašika stalo, al' mi se jadala, sirota, da zet zeleni od ljubomore i na najpristojniji muški pogled pri pozdravu. Sama ga je birala i sad zbog djece i obraza nek' trpi! Ja, bogme, ne moram! I neću... Istina da je ovaj stan vlažna, smrdljiva rupa, al' mi u njoj nitko ne popuje kad ću jest, a kad pišat. Man'te, moja magistra, prvoklasni je diktator moj zet!

Ote joj se kratki uzdah i baci letimičan pogled prema magistri Olgi koja je još uvijek djelovala smireno i usredotočeno na njezin monolog. Za Magdu je to bilo zeleno svjetlo da može nastaviti.

– Da je šogorica bila poštenija, mogla sam ovdje naslijediti stan na drugom katu, jel' te. Dvorila sam je ko dijete dok je bolovala, vadila je iz govana, da ' prostite, dirinčila po kući. I Bog ju je ipak na samrti prosvijetlio! No vrag je umiješao prste i ona, za inat, ispusti dušu taman prije nego je došo advokat s izmijenjenom oporukom. Bog neka joj grijehe ' prosti! Meni je pripao suterenski stan, a na drugom katu šepuri se nećakinja, koja je čepila nos i okretala glavu kad bi se šogorica ugovnala. Velika nepravda vlada svuda oko nas, moja magistra, velika nepravda! Nepoštenju i dvoličnosti raste cijena. Nije dobro, moja magistra, nije dobro! Svi samo jure, mlate pare, nitko ni za koga nema vremena. A što će im pare, vrag ih u šumu okrenuo, ak' ih ne znaju u zadovoljstvu potrošiti!? Nezdravo za tijelo, još nezdravije za dušu, dozlabora nezdravo i škodljivo!

– Ah, da! – osjetila je magistra Olga da se ipak mora uključiti.

– Eh, da je moj Meho živ, uživali bismo naveliko i putovali naširoko! Uvijek smo bili željni vidjet svijeta. Kad bijasmo mlađi i okretniji, pješice smo zorom krenuli na Sljeme, a popodne se spustili na kupanje u Stubake, prespavali i ujutro natrag prek' Sljemena dopješačili kući. Danas ljudi ni u čemu ne uživaju, očuvanju prirode se smiju. Na Sljeme se popnu limenim četverokotačem, pošteno natovare trbuhe i autom se ponovo spuste do svoje krletke u neboderu. Sljeme rida nad takvim planinarima, moja magistra, rida sve u šesnaest! Evo, i žičaru su nedavno ukinuli.

Magda malo zastane, sumnjičavo pogleda magistru Haler i upita je kako je na poslu. No ne čekajući odgovor, brzo nastavi:

– Ima li, gospođo magistra, u vas kakvih dobrih tableta za spavanje? One koje pijem i nisu bogzna kak' e!

– Kako ne bi bilo?! – u čudu će Olga Haler. – I na recept i bez recepta.

– A ima li, recimo, ovakvi' ?

Magda izvuče iz džepa kutijicu.

– Ima i takvih – mirno odgovori Olga premda je bila iznenađena što je Magda to pita.

– Ovakve je tablete, jel' te, gospođi Miri iz kuće prekoputa propiso liječnik. Podiže joj ih kćerka u nekoj drugoj ljekarni, ne u ovoj na uglu. Već od polovice tablete spava ko medo zimski san. Kako ni ja ne mogu spavat, dala mi je jednu tabletu da je isprobam. Od četvrtine sam zaspala da me ni top ne bi probudio! Biste li mi vi prodali jednu kutijicu? U ovoj ljekarni na uglu ne mogu ih kupit bez recepta.

– One se i izdaju samo na recept – reče magistra Olga Haler odlučno, ali odmah susjećajno zašuti. Pozorno je procjenjivala svaki mig i drhtaj na staričinu licu pitajući se bi li u njezinu slučaju mogla prekršiti propise. Magda prva prekine šutnju:

– Ako ih može uzimat gospođa Mira, zašto ne bih smjela i ja!? Ma, hajte, što mi se može dogoditi? Neću se, valjda, otrovat? Da popijem i cijelu kutiju, ne bih zaspala zauvijek.

Magistra Haler se trgne i munjevito se suoči sa staričinim pogledom.

Objasni Magdi da za svaku promjenu terapije treba pitati svojega liječnika. Starica se zbuni i pogleda preda se. Zatim se uzvrti amo-tamo.

– Da mi se što i dogodi, tko bi žalio za mojih devedeset godina? – uzdahnula je i zašutjela. Kad je nastavila, zvučala je tužno:

– Moj je život u sutonu. Jadan život, moja magistra, jadan! Ne osjećajte se krivom ako mi možete skratit noći. Ionako priželjkujem noć bez jutra i katkad se jako rastužim kad shvatim da sam se opet probudila.

Magistra Olga je šutjela, pognute glave. Ljudski dio nje bio je na Magdinoj strani. Život ju je naučio da propise i pravila uvijek krše emocije ili novac. No mučila ju je staričina uznemirenost kad joj je spomenula liječnika. I dok je Olga smišljala riječi iskrene utjehe, Magda naglo promijeni temu:

– Znete, bila sam danas na tržnici. Janjetina, jel' te, skočila banku po kilogramu. I piletini je porasla cijena, pa sam uzela samo dva-tri krilca. Ne jedem je rado, bude mi nekako prazna. Al' moram zakinut želudac da bih unucima poslala nešto džeparca. Tjeraju škole za dobre struke. On za advokata, ona za liječnicu. Oboje bi, znate, voljeli živjet sa mnom. „Što ćete u ovom smradu?“ pitam ih, a oni

kažu: „Mi ćemo to adaptirat, nano, i neće biti smrada.“ Ali zet im ne dopušta da napuste Sarajevo, zamislite!

Magda je zašutjela, progutala slinu i nastavila:

– Vrhunski je despot moj zet, magistra, vrhunski despot! – naglo se ushodala po sobi prinoseći rupčić nosu. – Uh, što bazdi smeće! Kad će već tu nešto sazidat?

– Pa hoće, valjda, jednom! – magistra je imala potrebu dodati malo optimizma njezinim razmišljanjima, a starica nastavi:

– Ni obdanište, jel’ te, baš nije sretno rješenje! Cika i graja pod prozorima cijeli dan također nisu ugodni. Sada trpi nos, a onda bi uši. Ne znaš što je gore! Uh, moja magistra, posebno sam alergična na mirise! Smrdi i ovo lož-ulje na koje se grijete... Gospođa s drugog kata upotrebljava neki smrdljivi deterdžent za pranje pelena. Kad ih počne vješat, moram pozatvarat prozore da se ne ugušim! A da znate kako katkad smrdi noću! Ni od smrada ne mogu spavat!... Zato trebam tablete... Uh, eno je, počinje vješat pelene... Doviđenja, gospođu magistra!

Od toga su se dana susreti stare Magde i magistre Olge udvostručili.

Zajednička *kafica* ostala je prijedpodnevni ili poslijepodnevni ritual. Starica bi magistru dočekivala na dvorišnim vratima, s kurtoaznim pitanjima o poslu i zdravlju. No redovito bi je ispraćala i na posao, u jutarnju ili popodnevnu smjenu, uz „dobre želja za radni dan“. Osim prijedpodnevne ili popodnevne *kafice*, navečer bi se „ugurao“ i čaj od kamilice kad bi Magda izrazila bojazan „da neće valjda i te noći loše spavati“.

Magistra Olga joj je nudila biljne tablete, kapi ili čaj za spavanje, ali je Magda htjela baš *onak’e* tablete kakve uzima gospođa Mira. Izmišljala je sve neuvjerljivije izgovore da ne ode liječniku! Magda se

pretvorila u napornu klijenticu izvan radnoga vremena, pa je Olga poželjela pokoji trenutak prije ili nakon posla provesti sama sa sobom. S vremenom je počela smišljati kako da uljudno otpravi napornu staricu, ali zbog empatije nije imala snage za to.

Sve je češće tek s pola uha po tko zna koji put slušala monologe o splitskom liječniku, obdaništu i Mirinu povrtnjaku, o njezinu Mehi, zetu i Sarajevu. Olga ju je iznenada prestala doživljavati kao sućutno društvo. Sve češće naglašavanje kako noću ne može spavati magistri je više zvučalo kao simpatična hipohondrija nego kao upozorenje na opasnost.

Onda se jednog dana na vratima stana magistre Olge, uznemirena i zdvojna, pojavila gospođa Mira. Rekla je da iznenada, na dva-tri tjedna, putuje bolesnoj sestri. Taman će joj kod sestre nestat tableta, a u mjestu nema ljekarne... Zamoli je da joj „uz kauciju iz ljekarne posudi“ dvije kutijice *ovakvih* tableta za spavanje (pokazala joj je kutijicu), a za recept će se pobrinuti naknadno.

Kako je gospođa Magda već informirala magistru Olgu da susjeda Mira troši te tablete, nije ju puno ispitala. S razumijevanjem i povjerenjem ispunila joj je želju...

Sljedećega jutra magistru Haler probudi strka u dvorištu. Otvorila je prozor, no umjesto piskutava Magdina glasa, dočeka je komešanje u dvorištu. Zavijanje sirene hitne pomoći čulo se sve jasnije i auto se zaustavio ispred njihove kuće. Nagnula se kroz prozor. Pred ulaznim vratima skupilo se mnogo ljudi. Istrčala je iz stana.

– Stara Magda popila je dvije kutije tableta za spavanje – reče netko.

Dok su Magdino tijelo unosili u ambulantni auto, magistru Olga među svjetinom ugleda zgranuto lice gospođe Mire. Trenutak su se bez riječi promatrale, a zatim Mira pokrije lice rukama i plačući krene prema svojoj kući.

TAJNU SKRIVA KASTOR

Tog jutra inspektor Rebač i Janko Birek, suprug ubijene Agate, stajali su na sredini dvorišta i razgovarali. Na trijemu je nekoliko žena također tiho razgovaralo o pripremi odra i organiziranju sprovoda. Jankov pas ispružio se ispred kućice nedaleko njih, položio njušku na prednje šape i uživao na suncu. Janko je slijedio inspektorov pogled do psa. Činilo mu se neobičnim što ga drži na oku.

– Kastore, ulazi! – naredio je psu da uđe u kućicu.

– Imate krasnog vučjaka – reče inspektor.

Gospodin Birek se premjesti s noge na nogu i ništa ne odgovori.

– Kako to da noćas nije zalajao? – opet će inspektor i posegne u džep za kutijom cigareta.

Janko se trgne i zdvojno ga pogleda. Zatim pogleda Kastora, pa ponovo inspektora te slegne ramenima:

– Zašto pitate? – izleti mu pitanje.

Ne skidajući oči s psa, inspektor ponudi Janku cigaretu. On odlučno odmahne glavom. Taman posla da pomisli kako je nervozan i kako bi ga nikotin trebao smiriti! Inspektor pripali cigaretu, iskosa ga pogleda i tek kad otpuhne prvi dim, s diskretnim smiješkom reče:

– Vaš Kastor onda i nije baš dobar čuvar kuće.

– Kako ne!? Dobar je on! – obrambeno će gospodin Birek. Nije shvaćao zašto ga inspektor to pita.

– Dobar?!

– Ma izvrstan!

– Kako onda nije nanjušio ubojicu?

– Ubojicu?! – zgranuto će Janko. Zamro mu je dah. Ruke je nervozno premještao iz jednog džepa u drugi. Nakon kraće šutnje protisne:

– Zaspao je, valjda.

– Mmm, psu spavaju samo oči, ali ne i uši – rekao je inspektor i povukao novi dim netremice promatrajući Janka.

– Sumnjate u samoubojstvo?! – upitao je Janko iako je osjećao da je bolje šutjeti.

– Zar vi ne sumnjate?!

Janko Birek ponikne očima. Tjeskobno je lomio prste i povremeno bijesno gledao Kastora. Jagodice su mu drhtale. Ponovo je pogledao inspektora. Još su se trenutak motrili bez riječi, a onda inspektor pođe prema automobilu.

– S istragom nastavljamo nakon obdukcije – reče. – Ako prije poželite razgovarati sa mnom, evo broj...

Kad je automobil nestao iza zavoja, Janko, vrteći posjetnicu s inspektorovim brojem među prstima, dođe do Kastorove kućice. Činilo mu se da vučjak spava. Srdito nogom zamahne prema psećoj njušci. U zadnji tren odustane, vrati se do trijemate sjedne na gornju stubu. Trenutak je buljio u prazno, a onda posegne za kutijom *benstonica*. Ipak pripali jednu. Mrzovoljno je motrio psa. Osjećao je da ga je njegov vjerni Kastor iznevjerio.

Kao da je psu teško nanjušiti što se događa između gospodara i gospodarice?! Čovjek je iznevjerio ženu, pas je iznevjerio čovjeka.

Doduše, psi su privrženiji od ljudi, ali sve je moguće. Janko je znao, a Kastor osjećao da Agata u posljednje vrijeme nije bila s njim zadovoljna. Još manje sretna. Često je izbivao iz kuće. Dok ga je nestrpljivo čekala šetajući dvorištem, jadala se psu: „E, moj Kastore, dijelim Janka s drugom!“ Kastor bi je sažalno pogledao i, naravno, nije ništa mogao reći o mirisu druge žene koji je osjećao na Janku onih večeri kad je kasno dolazio kući.

Agata je jako voljela Janka. Čak bi ga cijeli život, uz neizmjernu tugu i očaj, mogla dijeliti s drugom ženom! Janko je mislio kako i on nju neizmjerno voli. No iznenada, preko noći, u svoj je život pustio drugu ženu. Osjećala je Agata to, ali...

„Ona to nikad ne bi učinila!“ mislili su susjedi.

„Kastor bi, naravno, zalajao da je netko nepoznat ušao u dvorište!“ mislio je inspektor.

A Janko se sjećao...

Vratio se kući kad su pijetlovi najavljivali novi dan. Kastor mu je dotrčao ususret i zaskočio ga. Onjušio. U kuhinji je gorjelo svjetlo. Kroz prozor je vidio Agatu kako sjedi za stolom. Kosu je svezala u rep. Kao u mladim danima. Kad je prekoračio prag, uprla je u njega od besanice umorne oči. Obrazi su joj zatitrali od ukočenosti. Zapravo od umora. Prekrižila je prste kao u molitvi i ništa nije rekla. Janko je pomislio kako bi on trebao reći: „Više nema smisla! Zar ne osjećaš da volim drugu?“

I izgovorio je. Suho, oporo, bez osjećaja. Agata je ustala i stala ponosno ispred njega. Jankova se ruka sama od sebe našla u zraku. Sjećao se da je vrisnula i zajecala prije nego što se srušila na pod. Trebalo mu je zraka. Izašao je na trijem. Podno stuba ugledao je

Kastora. Bio je uznemiren. Podvio je rep i cvilio. Janko ga počne milovati po trbuhu. Ruka mu je zadrhtala i Kastor osjeti da je i gospodar uznemiren. Zatim je zarežao i skočio na kvaku kao da želi ući u kuću, no Janko ga nije pustio. Ušao je sam i čuo Kastora kako režeći grebe po vratima. Nakon nekoliko trenutaka pogasio je svjetla i ponovo izašao. Zaključao je vrata. Kastor ga je, cvileći i režeći, ispratio do ulice. Krene za njim, ali mu Janko naredi da ostane na kućnom pragu.

Vratio se kad je sunce s cvijeća oko kuće već popilo rosu. Kastor mu cvileći dotrči ususret. Ne osvrćući se na psa, Janko uđe u kuću i istog trena izjuri natrag dozivajući susjede...

S prvim znatiželjnicima u kuću se uvukao i Kastor. Svi su zaprepašteno zurili u Agatino beživotno tijelo koje je visjelo o klinu iznad vrata između sobe i kuhinje. Na tom je klinu inače visjela preparirana prepelica koju su Janko i Kastor zajedno ulovili prošlog kolovoza. Prepelica je sada ležala na stolu.

Onda je došao inspektor. Susjedi nisu čuli da je pas noću lajao, ali su čuli da je pred jutro neuobičajeno cvilio.

Janko Birek ustane s praga, ugasi cigaretu i ponovo ode do Kastorove kućice.

– Kastore, moj Kastore! Znam da ti sve znaš...

Kastor se i ne pomakne. Janko uđe u kuću, spakira najnužnije stvari u naprtnjaču, zabaci je na leđa, naredi Kastoru da ostane ležati i polako se kroz vrt preko polja uputi prema šumi. Tada Kastor naglo skoči i načuli uši. Janko potrči i domogne se prvog šipražja. Pas preskoči ogradu i jurne za njim.

Odjednom iz grma u šumi pred Kastora istrči zec. Pas zalaje. Prepoznavši Kastorov lavež, Janko se naglo okrene i vrati do njega. Dugo su se promatrali u sablasnoj tišini. Kao da se i treperenje lišća na tren umirilo. Janko prvi obori pogled. Sjedne pod lijesku i pokrije lice rukama. Kastor je režao, ali se ipak smjestio do njegovih nogu. Kao u dobra stara vremena kad je Janko odlučivao što će toga dana loviti.

– Zašto me progoniš? Zar više nismo prijatelji?! Znam da si volio Agatu. Netko je drugi to učinio, ne ja! Istina je da sam je prestao voljeti, ali nisam to učinio. Nisam, moraš mi vjerovati!

Posljednje riječi već je izgovorio kroz plač.

– Jedino ti sve znaš! Zar bi me odao?! Darija je jednako zgodna i umiljata kao Agata. Volim je! Bit će sve po starom. Ponovo ćemo biti obitelj.

Kastor ljutito odskoči ustranu, iznenada se podigne na stražnje noge i desnom šapom zamahne prema Janku.

– Zar si protiv toga!? Ma kako sam mogao i pomisliti da si mi prijatelj?! Marš, i da te više ne vidim!

Janko hitro ustane i krene dublje u šumu. No Kastor mu prepriječi put, uhvati ga za hlače i počne ga vući prema kući. Janko se razbjesni, posegne u unutrašnji džep kaputa i uperi pištolj u Kastora:

– Gubi se, psino!

Kastor se nakostriješi, zatrese glavom i sjedne nekoliko koraka dalje od Janka, neprestano ga držeći na oku.

– Rekao sam gubi se! M' rš!

Kastor je i dalje mirno ležao gledajući ga u oči.

– E, pa da vidimo tko je gospodar!

Janko podigne pištolj u zrak i opali. Kastor zareži i skoči na noge. Spremao se zaskočiti Janka. On ustukne korak natrag i uperi pištolj u vučjakove noge. Ponovo opali. Kastor jaukne i odskoči u stranu. Topli mlaz krvi iz stražnje šape poprska lijesku.

Kastor bolno zacvili i munjevito nasrne na Janka. Još do jučer nerazdvojni prijatelji, tog trenutka postali su nepomirljivi neprijatelji. Janka prestraši bijes u psećim očima i počne bježati glavom bez obzira posrćući kroz šumu. Kastor ga je slijedio šepajući. Na proplanku zastane i poliže ranu. Nanjušio je Janka u blizini. Janko osjeti da Kastor kroz granje vreba svaki njegov pokret. Pas ničim nije odao da ga je opazio. Polako ustane i pođe prema naselju. Janko ga je trenutak motrio kroz granje, a onda, posumnjavši da će se Kastor vratiti s inspektorom, potrči za njim vičući:

– Stani, Kastore!

Kastor se ne okrene nego ubrza korak.

– Staniii, Kastoreeee!

Kastor ponovo odbije poslušati. Šumom se prolomi novi pucanj. Kastor jaukne i skloni se u grabov grm. Tu su lani ulovili divlju svinju. Pod onom su je bukvom dokraja svladali. Janko je silazio puteljkom držeći pištolj u ispruženoj ruci i nervozno se osvrćući.

– E, nećeš pobjeći, Kastore! Izdajico! Nećeš!

Vučjak je odluku donio iznenada. Kad je Janko prolazio pokraj grma u kojemu se Kastor pritajio, pseće su se šape same od sebe našle na

Jankovim prsima. Iznenađenje je bilo toliko veliko da se Janko nije snašao nego je dopustio da ga Kastor sruši. Razjareno je cvilio.

– Kastore, nemoj! Jedini prijatelju...– zapomagao je Janko.

No pas je pred sobom vidio samo čovjeka-neprijatelja koji je zaslužio kaznu. Svi dani iskrenog prijateljstva toga su časa iščezli unepovrat. Baš u trenutku kad su se Kastorovi zubi opasno približili Jankovu vratu, odjekne pucanj. Kastorova se glava uz bolan cvilež smiri na Jankovim prsima. On s gađenjem strese sa sebe Kastorovo truplo, pogleda u pištolj koji je drhtao u njegovoj desnici i zaurla:

– Kastore, sad nemam više nikoga! Kastoreeee!

Kleknuo je i bacio pištolj. Svlada ga plač, ali ne ona vrsta plača nakon kojega se čovjek osjeća smirenim. Bio je to plač očajnika. Plač poražena čovjeka. Janko je plakao nad samim sobom. Iznenada mu se u ruci opet nađe pištolj.

Trenutak poslije jecaj prekine pucanj.

Krajem se proširi priča o gospodinu Janku Bireku koji nije mogao prežaliti tragičnu smrt svoje žene Agate nego je duboko u šumi pucao najprije u vjernog psa Kastora, a onda u sebe.

VIJEST

Bok, tata!

U pokušajima da dođem do tebe, bio sam zbilja maštovit i snalažljiv, ali nebo i zemlja su se urotili da mi to ne uspije! Počinjem vjerovati da nije slučajno.

Tvoj mail, novu adresu, novi broj telefona i mobitela bez razmišljanja mi je dao tvoj poslovni partner koji zna tko sam, a na kojega sam ispred jednog restorana namjerno naletio, iako je izgledalo slučajno. Kako je moguće da informacije nijednim putem ne dolaze do tebe? Na mobitel se ne javljaš, na SMS-ove ne odgovaraš, a moje mailove, valjda, brišeš prije nego ih otvoriš. Baka je rekla da sam pljunuti ti kad si bio u mojim godinama, pa sam ti slao sebiće na WhatsApp, da i ti vidiš kako izgledam. Ni na jednoga nisi odgovorio.

Zvao sam te i na fiksni telefon. Navečer. Najčešće se javljala ona, ta teta, ta gospođa... Ta ona... Ne znam ni sam kako nazvati ženu s kojom trenutačno živiš, a zbog koje si se doslovno preko noći teleportirao iz našeg stana, mamu ostavio, a sestru i mene napustio.

Kad bi ona rekla u slušalicu: „Stan Polić, izvolite“, istog sam trena prekidao vezu jer ti nisam želio praviti probleme. Možda si nas njoj i zatajio, ne znam, i to mi je palo na pamet. To sam viđao u filmovima. Ali mama je jednom rekla da dotična „milostiva“ jako dobro zna da smo sestra i ja neizbrisiv trag od krvi i mesa iz tvog dosadašnjeg života. „Milostiva“ i nije neki izraz kojim bih je ja nazvao (jer u rječniku piše da je milostiva ugledna žena), a ja baš ugled ne povezujem s otimanjem tuđeg muža i oca dvoje djece.

Prijatelj Goran mi je objasnio kako moja mama sigurno nije mislila da je ona „milostiva“ u pravom smislu riječi i kako je sigurno zvučala ironično i podrugljivo, samo sam je ja pogrešno shvatio. Goran je još dodao kako se prve žene vrlo maštovito i bizarno izražavaju o

drugim ženama njihovih muževa! Gledao je nekoliko filmova o toj temi. I druga žena njegova tate od njegove mame također dobiva epitete, ali puno nepristojnije od „milostiva“.

I ti si se nekoliko puta javio na telefon. Nakon tvojega „Halooo!“ i mojega „Bok, tata, ja sam!“ hladnokrvno si spustio slušalicu. Taj mi je klik gromoglasno proparao uho. I tako nekoliko puta! Da ne povjeruješ! Kao da si se uplašio.

Sve mislim da sam to sanjao i da to ne može biti istina. U jednom trenutku palo mi je na pamet da ti napišem pismo. Klasično, staromodno pismo. Kakva ste, ljubavna, u mladim danima izmjenjivali mama i ti dok si boravio na studijskoj godini u Americi, pričao si mi o tome. I napisao sam ih. Čak tri. Vratila se nisu, a poštar mi je rekao da si ih sva sigurno primio jer se preporučena a neuručena pisma obvezno vraćaju pošiljatelju.

Zar je moguće da nijedno nisi pročitao nego si ih neotvorena bacio?! Najprije sam bio zgrožen, a onda mi padne na pamet da možda i ne znaš da su stigla. Pomišljam da je moja adresa na poleđini bila presudna što nisu došla u tvoje ruke! Evo zašto: poštar ih je vjerojatno donio kad tebe nije bilo kod kuće i uručio ih... njoj, teti, gospođi, no, tvojoj drugoj ženi... Sigurno je bila znatiželjna što ti sin piše i otvorila ih. A onda ih je zbog bijesa ili ljubomore odlučila zatajiti. Sasvim moguće! I to sam viđao u filmovima.

Nadam se da se ne ljutiš što tako izravno spominjem nju. Mama je uopće više ne spominje, a nažalost (ili nasreću), ni tebe!

Doduše, ne spominje te preda mnom i Marijanom, ali česta si tema njezinih razgovora s prijateljicom Rozom. I striček Maro, Rozin bivši muž, sada živi s drugom ženom. „Tako je to, moja Ljerka“, jednom je mami rekla teta Roza kad nisu znale da sam u blizini. „Nekad su muškarci ostajali sa ženom i djecom i povremeno odlazili kurtizanama, a danas...”

„Danas ih od žena i djece rastavljaju zategnute i nakinđurene sponzoruše, ma obične, obične...“, zapjenila se mama. Tko bi rekao da je toliko informirana o takvim ženama?! Tada joj je izletjela jedna riječ koja također počinje s ista tri slova kao i „kurtizana“, ali se u rječniku djece smatra vrlo nepristojnom, pa je neću ponoviti. Teta Roza i mama složile su se da su kurtizane bile načitane, obrazovane i diskretne dame, za razliku od današnjih sponzoruša koje ne biraju sredstva da očaraju nečijeg muža, osobito ako je bogat, u kakve se, navodno, i ti ubrajaš!

Na kraju su mama i teta Roza i stričeka Mara i tebe također nazvale nepristojnim imenom, s istim početnim slovima kao „kurtizana“, samo u muškom rodu i s manje slova.

Ma, tata, ja se ne ljutim na tebe! Razumijem već te stvari! Tek što i sam nisam postao muškarac... Vidi! Uskoro ću imati i što brijati! A glas, čuješ li mi glas? Zar ne zvuči već sasvim muški? Zato me je Goran i snimio da me vidiš i čuješ. Da sam ti opet pisao i napisao kako sam u ove tri godine otkad si otišao gotovo sasvim odrastao, ne bi mi vjerovao. Ovako, kad me vidiš i čuješ, sam ćeš se u to uvjeriti.

Za razliku od mame, ja sam, premda nevoljko i nerado, ipak prihvatio da je druga žena razlog zbog kojega više ne živiš s nama. Pročitao sam negdje da se čovjek može više puta u životu zaljubiti. Zato ni ja ne hodam stalno s istom curom. Više nisam s onom Anom o kojoj sam ti pisao u posljednjem pismu, a koje, po svemu sudeći, nisi ni pročitao, pa nisi ni saznao za nju. Ali nema veze! Ana je neozbiljna i umišljena. Završi na tulumu sa svakim dečkom koji je pozove! „Ne može to tako, mala“, rekao sam, i dao joj nogu. Sad sam s jednom jako zgodnom Ivom. Ako želiš, upoznat ću te s njom.

Nije mi uopće jasno zašto se nas dvojica katkad ne družimo. Onako muški, kao otac i sin. Barem jedanput u tjednu. Za tu našu tajnu ne bi trebala znati ni tvoja nova gospođa ni mama. Sjećam se kako si mi

govorio da iskrenost treba cijeniti više od svega. No zbog sinovljeve sreće i zadovoljstva tvoja bi savjest podnijela bijelu laž koja nikoga ne vrijeđa, a mene bi, recimo, jako usrećila.

Ne mogu zamisliti da dalje odrastam bez tebe iako sam skužio da ti darežljivo i bespogovorno financijski pomažeš naše odrastanje. Mama nikad ne kuka zbog love, a znam da nema veliku plaću. Nikad nam odlazak na bilo koju aktivnost nije odbila zbog nedostatka novca, vjerojatno zahvaljujući tvojoj velikodušnosti. Idemo na sve izlete i polazimo mnoge tečajeve, akademije i radionice koji nisu uvijek besplatni, još manje jeftini. Ali, tata, ne možeš biti dobar otac samo redovitim plaćanjem solidne alimentacije. Kužiš?!

Tvoja me se nova žena ne treba bojati! Ona sigurno misli da bih te ja pokušao vratiti mami. Da budem iskren, volio bih to najviše od svega, ali samo ako želiš, a ne da te ja nagovaram.

Znaš, onaj Pero iz susjedne zgrade ima sličan problem. Sigurno ga se sjećaš, družimo se od vrtića. Hm, što sam ti htio reći? E, da! Perin tata želi se vratiti njemu i mami, ali mama ga više ne želi! Bojim se za Peru, već danima ništa ne jede, ni s kim ne razgovara, samo bulji u jednu točku.

Nego, tata... Muči me nešto drugo... Zato i pokušavam uspostaviti kontakt s tobom. Dakle, ne znam kako da ti kažem, ovaj... Primijetio sam da mamu posjećuje jedan striček. Jako se trudi biti ljubazan s Marijanom i sa mnom. Donosi nam bombone i čokolade, ne uvijek one fine s više od sedamdeset posto kakaa, kakve si nam ti donosio sa službenih putovanja. Djetinjasta Marijana nasjeda na te „slatke“ štosove, ali meni je to smiješno i glupo, malo i ponižavajuće! Više bih volio da me pita kako sam i imam li problema nego da me podmićuje slatkišima. Čini se da me se, zapravo, boji. Ne znam zašto! Simpa je i mogli bismo postati prijatelji da on u meni ne gleda buntovnog klinju! Prema mami je vrlo pažljiv, čini mi se da se i on njoj dopada,

iako to ne pokazuje pred nama. Neugodno joj je, valjda, ili nas ne želi razočarati što te zaboravila i preboljela.

Predosjećam da će se mama i striček uskoro vjenčati. Nadam se da nisi ljubomoran na mamu. Ali zar ti nije žao što će sestri i meni tatu glumiti nepoznati čovjek? Bude li podnošljiv, nekako ćemo progurati dan po dan, ali tko zna? Goran, recimo, ima gadne probleme s novim tatom. Taj nema razumijevanja ni za što! Ni za skupljanje maraka, a kamoli za gitaru! Sve mu ide na živce. Jadni Goran, često se u školi pojavi sa šljivom pod okom, a siguran sam da se ne može toliko često u mraku zalijetati u ormar, kako tvrdi.

E, pa, tata, dođe li do nesporazuma između mene i toga novog tate, hoćeš li me uzeti k sebi? Ne bi bilo loše da o tome porazgovaraš s tetom, koja bi mi trebala biti tzv. nova mama, iako je nikad neću moći zvati mamom, kao što ni stričeka koji sada živi s mamom neću moći zvati tatom... Jako je važno što ona misli. Ja opet mislim da su maćehe poput Pepeljugine i Snjeguljičine prošlost... Velik sam i samostalan dečko. Nisam ni zanovijetalo, ni problematičan klinac. U školi mi dobro ide, volim učiti, sve me zanima...

Raspitao sam se. U dobi sam kad će Centar za socijalnu skrb uzeti u obzir i moje mišljenje o tome s kojim roditeljem želim živjeti ako ti pokreneš postupak i središ formalnosti.

Znam da će se mama naljutiti, ali joj neću o tome govoriti dok ne čujem što ti misliš. Nije meni kod mame loše, bez obzira i na toga njezina novog tipa ili partnera, što ja znam kako ga nazvati. Ove nedjelje prvi put idemo zajedno na izlet. Preko Sljemena, gdje ćemo ručati, pa u toplice Jezerčicu i, i, i... tako... Međutim, postoji još jedan problem. To je i glavni razlog zbog kojega bih se želio preseliti k tebi... Ne znam kako bih ti to rekao, ovaj... Kako bih počeo... Čini mi se da ćemo Marijana i ja dobiti sestru ili brata... Mama mi to nije rekla, ali, znaš – njezin je struk izdaje! Nisam više dijete!

A sada o pravom problemu: slučajno sam čuo razgovor između mame i stričeka u kojemu je mama spomenula da će mene preseliti u kuhinju, a moju sobu urediti za bebu. Upravo sam nakon tog razgovora primijetio i promjenu na maminu tijelu. A ja se nipošto ne bih volio premjestiti u kuhinju, no ni mami ne bih mogao reći ne. Razumiješ, valjda? Nikako ne mogu zamisliti da taj čovjek useli u naš stan!

Kad bolje razmislim, moglo bi biti još gore, recimo, da mama zatraži da se preselimo u njegov stan. Gubitak kvartovske škvadre još bi mi teže pao.

Zato mi što prije javi što misliš o prijedlogu da živim s tobom, to jest s vama... Ne bi se za mene u stanu ni znalo, samo ako imate kakvu sobicu viška.

Ako mi ni ovaj put ne odgovoriš, bit ću vrlo nesretan.

Ne mogu zamisliti da si me zaboravio i da me više ne voliš. Preostaje mi još samo pozvoniti na vrata vašega stana, ma tko ih otvorio... Pa što bude!

Srdačno te pozdravljam do našeg viđenja, nadam se!

Ivan Polić duboko je uzdahnuo kao da mu nedostaje zraka. Kad mu se sin osmjehnuo i mahnulo rukom sa zaslona računala, naglo je prekinuo snimku. Izvadio je CD iz računala i odložio ga preda se. Pogled mu zamute suze. Provukavši prste desne ruke kroz kosu, na tren se nalaktio nad računalom, a onda pripalio cigaretu. Pušio je promatrajući kroz prozor komadić tmurnog neba. Iznenada mu ruka u kojoj je držao cigaretu zadrhti i pepeo cigarete prospe se po tipkovnici. Jagodice na licu mu zatitraju. Osjetio je da više nije sam u sobi. Prepoznao je njezin miris. Naglo je ustao i munjevito se osvrnuo. Zacakljene su im se oči srele.

Stajala je naslonjena na vrata lomeći prste. Lice joj se grčilo od iznenadne spoznaje da joj je Ivan lagao o redovitim druženjima s djecom. Uvjerio ju je kako je bolje da se ona neko vrijeme ne uključuje u njegove obiteljske probleme. Nešto vrijeme?! Prošle su tri godine! Živjeli su naoko skladno i zadovoljno, ali u tmurnom oblaku laži. Prešutjela mu je da joj je i ONA zaprijetila kako će joj trebati intenzivna bolnička njega vidi li je u blizini djece.

Približio joj se. Nije ustuknula. I dalje šuteći, samo je blago okrenula glavu od njega. Bolno drhteći svom svojom nutrinom, pokušavao je otkriti koliko je dugo u sobi. Izbjegavala je njegov pogled. Trebao im je još trenutak šutnje da se priberu.

– Nisi trebao tajiti da Joško želi živjeti s tobom – ipak je progovorila prva. – Javi mu da se odmah može doseliti k nama.

Njegove su se oči u trenu zacaklile. Plakao je muški, bez suza. Polako se vratio do računala, otvorio „Crnu kroniku“ na portalu dnevnih vijesti i šutke zarotirao zaslon prema njoj.

U teškoj prometnoj nesreći na Zagorskoj magistrali sinoć oko 20 sati poginuo je 16-godišnji J. P. Njegova 10-godišnja sestra i majka lakše su ozlijeđene i prevezene su u bolnicu. Nesreća se dogodila zbog prebrze vožnje i klizavog kolnika. Vozač automobila u nesvjesnom je stanju također prevezen u bolnicu.

– Tko ti je javio?

– Nazvala me policija. Našli su moj broj u Joškovu mobitelu pod imenom TATA.

POZIV NA KAVU

Gospođa Irena Milek više kroz život nije koračala ponosno kao paunica već kao pokisla kokoš. Samoj sebi činila se napornom i nepodnošljivom, u jednako napornu i nepodnošljivu vremenu. Na svojoj je glavi osjećala svačiji đon, pa se pitala zašto je ne bi sama podmetnula pod sjekiru. Te noći između dva i tri donijela je odluku...

Od praskozorja je hodala llicom tik uz tramvajske tračnice i osluškivala odjeke vlastitih koraka po pločniku. Samo treba odabrati ravni dio pruge, gdje vozač tramvaja vozi brže od dopuštenoga!

Još jedna dvojka fijukne pokraj nje.

Na pločnicima je postalo življe. Vrijeme gableca. Točno nasuprot njoj ulicu je pretrčavala žena s djevojčicom od sedam-osam godina. Žena je i nije zanimala. Pogledala je zadihanu djevojčicu koja je rukama grčevito stiskala torbicu iz koje je virila glava plišanoga mede. Majka ju je s nestrpljenjem požurivala. Djevojčica nespretno svlada prijelaz s tračnica na pločnik, zaplete se o Ireninu torbu i posrne. Majka je prekori. Podigne pogled prema Ireni i uz blagi osmijeh ponizno izusti: „Oprostite!“ Uz „ništa, ništa...“ i uobičajeni smiješak, Irena prihvati ispriku i samo usputno uhvati ženin pogled.

Na trenutak zastane. Oči i smiješak učine joj se poznatima. Pozornije promotri ženu. I ona pogleda nju. Iste, pomalo izbuljene sitne oči, isto visoko čelo i dugi vrat, kosa još uvijek podignuta u punđu. Prepozna Terezu... Ah, da, i pokoja bora oko njezinih očiju i usana podsjeti da je prošlo o-ho-ho godina od oprostajne večeri na kraju osmog razreda. Irena je školovanje nastavila u Zagrebu, a Tereza se već sa šesnaest udala za imućnoga obrtnika srednjih godina i zavidne pojave. Prvih su se godina dopisivale, a onda ih je život sasvim razdvojio. I Tereza je nju netremice ispitivački promatrala. Onda su se prepoznale i zagrlile.

– Ajme! Još si uvijek vrlo šlang i vrlo šik! – klikne Tereza pozorno odmjerivši najbolju prijateljicu iz osnovne škole.

Irena se na tu primjedbu samo s mukom osmijehne. Pozdravila se s djevojčicom pomilovavši je po kosi dok je Tereza objašnjavala.

– Ovo je najmlađa. Ostavila mi je znatan višak kilograma. Starija ide u šesti razred, a sin već u drugi srednje.

– Leti vrijeme! A ja, ja... – zamuca Irena, ali je Tereza spontano prekine:

– Ti si se jedina od naše generacije uspješno skrasila u gradu. Kad se pročulo za razvod, zlobnici su uživali. Ma znaš, uvijek kruže priče...

Irena krajičkom oka uhvati jedanaesticu koja protutnji pokraj njih. Užasne je pomisao na korak koji je maloprije bila spremna napraviti. Jagodice joj zadrhte, ali Tereza to ne primijeti.

– Vesna i ja od jutra lunjamo gradom. Za provincijalce su ova buka i žurba ubitačni iako ja ipak svaki put s Matom skoknem u Zagreb kad dolazi po materijal... Hoćemo li negdje sjesti? Taman imam vremena za kavu!

Irena ga je imala i više. Tim susretom dobila je i kavu i život na dar. Na terasi razvikanog kafića, među cvijećem.

– Baš mi je drago da smo se srele – reče Tereza otpijajući gutljaj kave. Irena se osmijehne srknuvši i sama gutljaj kave. Izvadila je upaljač i kutiju *Marlboro Red* zapalila. Ponudi i Terezu. Njezina ruka makinalno krene prema cigareti, ali se predomisli.

– Još si na malborovki?! – reče, a zatim djevojčici šapne da ne smije reći tati da je pušila.

– Ako mi daš novac za još jedan sladoled! – mrtva-hladna ucijeni je mala.

– Evo ti za dva! – Irena pred djevojčicu stavi novac, a pred Terezu kutiju s cigaretama.

Zapalivši jednu i otpuhnuvši dim, Irena se tog trenutka s ironičnim, ali radosnim osmijehom sjeti zgrade s njihovom prvom cigaretom u šumi.

– Ti jedina nisi pušila! Odgovarala si i nas upozoravajući kako ćemo zapaliti šumu. Sada fajfaš ko velika! – podsjeti je Tereza.

– U životu mnogo toga ispadne drugačije – s uzdahom će Irena.

– Što ti fali?! – u čudu će Tereza. – Šefica si računovodstva. Imaš stan pod Sljemenom, voziš se u *Mini Morrisu*... A ja sam baš sretna što je upravo moja prijateljica dogurala tako visoko! Vau! Ova *Vuittonova* torba i cipele koštaju koliko sve moje cipele i torbe koje sam u životu kupila. Netko mi je rekao da te je dva dana zaredom vidio u dvije različite bunde, od krzna polarne lisice, a drugi put od nerca... Više nisi zaštitnica životinja?!

Duboko uvlačeći dim, Irena se iznenađeno zagledala u Terezu. Njezine riječi nije doživjela kao zavist već samo kao informaciju da prijateljica nije zaboravila njezine mladenačke ideale. No u Terezinu se glasu ipak osjećala blaga ironija.

– Priča se i da si najpoželjnija mačka u poduzeću otkad te uvaženi političar... – progutala je slinu, a rečenicu je završila u mislima „zamijenio s mladom glumicom“. Tereza zastane i s osjećajem krivnje pogleda Irenu:

– Iskrenost mi je još uvijek mana...

– Pa budući da ti uglavnom o meni sve znaš – kiselo se osmjehnula Irena – pričajmo o tebi.

– Nemam ti što reći. Muž, djeca, kuća... – izgovorila je jednolično Tereza ne gledajući je. – Otvaraju novi proizvodni pogon u tvornici za preradu voća, gdje bih rado radila. Djeca su dovoljno velika, ali Mato, joooj, znaš... – uzdahnula je. – Smatra da je ženama majstorâ, kao i nekad, mjesto u kući.

– Šovinist! – frkne Irena. Povuče novi dim i pogleda Terezu. – Važno je da ti želiš raditi!

– Ne razumiješ! Ne mogu ja sve što bih htjela.

Kao da je ta rečenica bacila sjenu na optimizam koji je zračio iz Tereze. Zapravo je zvučalo kao razumno mirenje s onim što ima. Irena se morala uvjeriti da Tereza doista dragovoljno prihvaća Matina shvaćanja, pa je upita zašto mu se ne usprotivi i izravno ne kaže što želi.

– Kakva korist od pobune?! Mogu se, recimo, vratiti roditeljima, ali s troje djece nemaju me gdje ni smjestiti. Premlada sam se udala, nisam razmišljala.

Irena uhvati Terezin ravnodušni pogled.

– Sjećam se, govorila si mi... Ali... – slegne ramenima, oporo se osmjehne te, ustajući, doda: – Moramo požuriti. Za jedan sat Mato nas čeka ispred *Lisinskog*. Drago mi je što smo se srele. Od generacije tebe se najčešće sjetim. Dođi katkad k nama na vikend. Imamo lijep vrt, veliku kuću, odmorit ćeš se. Adresa je ista! Doviđenja!

Kad je Tereza izašla iz kafića, Irena naruči dupli *Ballantine's*.

„Najpoželjnija mačka u poduzeću?! Dogurala visoko?! Sa stanom, autom, dvije bunde i razvikanom markom torbe i cipela?! Zavidi mi majka troje djece kojoj muž, cijenjeni lokalni majstor, ne da raditi?!“

Vrativši se u stan, skinula je sa sebe odjeću, očistila lice od šminke, ricinusovim uljem skinula maskaru, a uljnim acetonom lak s noktiju i napunila kadu vodom. Mirišljava kupelj matičnjaka opustila joj je mišiće i smirila živce. Pogled joj se zaustavio na policama s asortimanom dekorativne „kamuflaže“ za lice i tijelo. *Vichy, Revlon, Estee Lauder, L' Oreal, Dior, Lancôme, Chanel...* Zgrozila se koliko je novca ulupala za iluziju da će elitnom kozmetikom zadržati lvu uz sebe. „Što svom tom kozmetikom žene, zapravo, liječe? Sve je to varka! Lažu nam da nas to pomlađuje, pa si i same lažemo.“

Nakon toliko godina otkrivala je istinu o sebi i nije se stidjela što je bila *general poslije bitke*. Uživala je u vraćenim trenucima, u onima u kojima još jutros nije namjeravala postojati. „S mnogo manje skupih i razvikanih stvari mogu sebi biti najvažnija na svijetu.“

Priča bi tu mogla i završiti da nekoliko mjeseci poslije Irena Milek nije zapisala u svoj dnevnik:

Obnovila sam stara prijateljstva i hobije. Ponovo sam ona stara. Vjerujem u sebe. I riječju i djelom glavna sam mačka u poduzeću. Rasturam i bez bundi i bez Mini Morrisa! Jednom riječju – zračim! Samopouzdanje i zadovoljstvo izbijaju i iz mojih prvih bora oko usana. Otkrila sam da ima života i nakon muževa odlaska s drugom. Hm, ali ta druga je, za razliku od mene, već nakon nepune godine veze završila u rađaonici!

Danas sam slučajno prolazila kroz mjesto u kojemu živi Tereza. Poželjela sam je posjetiti, porazgovarati s njom, zahvaliti joj za povratak u život.

Njezina kuća najljepša je u ulici. Kroz siva željezna, svježe obojena vrata ušla sam u dvorište. Do kuće sam došla kroz redove ruža, crvenih, žutih, bijelih. Ulazna su vrata bila širom otvorena. Svejedno sam pozvonila. Nitko se nije javio. I drugi se zvuk zvona razbio o zidove. Onda sam ušla u hodnik i pokucala na prva vrata. Opet se nitko nije javio. Jedna vrata u dnu hodnika bila su otvorena. Našla sam se u kuhinji. Nikoga! Ušla sam u sljedeću prostoriju. Po knjigama sam zaključila da je to dječja soba. Uхватила sam za kvaku na vratima treće sobe. I ona zaključana! Prepala sam se vlastitoga glasa kad sam viknula: „Ima li koga?!“

Okretanje ključa u bravi odbilo se od podnih pločica i pred mene bane Tereza, preplašena, raščupana i uplakana.

„Ah, to si ti!“ protisne zbunjeno. Tresla se kao da ima groznicu.

Preplavio me neugodan osjećaj da mi se manje razveselila nego kad smo se srele u Zagrebu. Kao da je u desnoj ruci nešto skrivala. A skrivala je i pogled od mene.

Promucam da sam, eto, prihvatila njezin poziv. Okrenula sam se, pogledom obuhvatila hodnik te, osmjehnuvši se, rekla:

„Krasna ti je kuća. Gdje su tvoji?“

Digla je glavu i pogledala me. Promucala je da nisu kod kuće. Glas joj je drhtao, nije znala kamo bi s rukama. Trenutak smo se šutke promatrale. Kad sam pogledom uhvatila podrhtavanje njezinih usnica, poniknula je glavom i tiho me upitala što ću popiti. Imala sam vremena za kavu. Uvela me u dnevni boravak i rekla da se raskomotim dok je skuha. Nije ni primijetila vrećice koje sam donijela. Veću sam stavila pokraj stola, a manju na stol.

„Radije bih ti pravila društvo dok kuhaš kavu“, rekla sam.

Kad smo ušle u kuhinju, Tereza je na trenutak otvorila hladnjak kao da nešto traži, a onda je hitro iz ruke ispustila nešto na vrh hladnjaka. Brzo je uzela džezvu koja je stajala na štednjaku i napunila je vodom. Iz ormarića iznad glave izvadila je dvije kocke šećera i spustila ih u vodu. Zatim je posegnula za limenkom s kavom. Limenka joj isklizne iz ruke i da je u zraku nisam uhvatila, bila bi se rasula po pločicama.

„Nekako sam nervozna danas“, protisne Tereza. Tjeskoba i očaj naslućivali su se u svakom njezinu pokretu i pogledu. Oči su joj se zacaklile.

Samo što nije briznula u plač.

„Svi smo katkad...“, progutala sam slinu i pustila da nas na trenutak preplavi tišina, a onda sam zamolila: „Nego, imaš li kakve papuče da malo odmorim noge?“

„Opet imaš nove vuittonke“, primijeti Tereza i pruži mi natikače. Samo se osmjehnem. No nešto mi padne na pamet. Izujem cipele i stavim ih pred Terezine noge.

„Nosiš li još uvijek broj trideset i devet?“ upitam.

Desna joj se noga munjevito našla u cipeli, a ni za lijevu joj nije dugo trebalo. Kliknem:

„Ko salivene, ko bi reko!? A puno su toga prehodale.“

„Što pričaš, ko nove su!“ raznježi me sjaj iz Terezinih tužnih očiju.

Sine joj što sam odlučila. Kimnula sam glavom i pokazala na vrećicu.

„Ovdje je mnogo toga još neotvoreno. Možda nešto iskoristiš.“

Otvorila je usta da nešto kaže, ali joj nisam dopustila da odbije moje darove, to više što sam se nakon te iskrene geste darežljivosti napokon osjetila oslobođenom zablude da je izgled odraz unutrašnjih osjećaja. Shvatila sam: Tereza je bila tek na početku borbe s tom zabludom. Željati a nemati – loš je početak za suočavanje s bilo čim. Progutala sam slinu. Sazrela sam za priznanje.

„Vidiš, kad smo se onda srele u Ilici... Tramvaj je upravo nailazio, sjećaš se...?“

Tereza je začuđeno piljila u mene.

„Srela si me u trenutku kad mi je svega bio pun...“, završetak rečenice sam progutala.

Gorko se osmjehnuvši, razrogačila je oči i zabezeknuto me pogledala.

Oči joj se zacakle, obrazi zadržću, pokrije lice rukama i brizne u plač. Ne snalazeći se najbolje u ulozi tješiteljice, instinktivno sam koraknula prema njoj:

„Možda nisi trebala saznati. No s obzirom na dane kad smo si mogle sve reći...“

Čvrsto me zagrlila i nastavila plakati. Grčevito sam je uhvatila za ramena i stisnula uz sebe. Još je jače zaridala. Tada mi nešto sine i odem do hladnjaka. No Tereza me preduhitri i brzo zamahne krpom po gornjoj plohi hladnjaka gundajući:

„Ah, ta prašina! Stalno se skuplja...“

Našalila sam se kako je katkad treba zanemariti i ne vidjeti. Tada pogledom uhvatim žilet kako pada na pločice uza zid pokraj hladnjaka...

Pogledi nam se sretnu. Njezin nemoćan, moj zapanjen. Zaprepašteno sam kriknula, a Tereza raširenih ruku dlanovima potraži oslonac na zidnim pločicama podsjetivši me na raspetog Krista. I glava joj je klonula na desnu stranu, baš kao Umirućemu na križu. Zatvorila je oči i polako spuznula na pod, u sjedeći položaj. Drhtaj očaja i stida prostruji joj tijelom. Glasno je zaridala, ali sada s olakšanjem, bez grča. Kad sam malo došla k sebi, zgroženo sam protisnula:

„Zaboga, Tereza, ti imaš i djecu! Da ih ja imam...“, ne završivši misao, progutala sam knedlu i zašutjela.

Za mene bi djeca bila uzvišen razlog da se nikad ne posvađam sa životom. Uza sve poslovne uspjehe željela sam biti i majka. Može li mi se to zamjeriti? Unatoč svim dostignućima medicine, priroda je bila jača i nepravedno me lišila te sreće, a to sam, ni sama ne znam zašto, mnogima tajila. Zbilja nije bio trenutak da o tome govorim, pa stoga nisam ni završila rečenicu. I mene su gušile suze jedne neželjene i nesretne ženske sudbine. Ali ja sam se napokon uspjela s njom nositi. Tereza je, udavši se za Matu, očekivala sasvim drugačiju sudbinu. No njezina se još dala poboljšati u onom dijelu za koji je sama morala preuzeti odgovornost: ima sebe i tri još nejaka života koja je trebaju, tri neprocjenjiva blaga. Čeka je zahtjevan, ali vrijedan posao. I užitak. Svom sam je svojom dušom i umijećem poticala da o tome razmišlja.

Tereza posuši suze rupčićem i, odmahujući glavom, digne suzama

zamačljene oči prema meni. Samrtna tišina ispriječi se među nama. Čulo se da je voda zakipjela. Pošla sam prema štednjaku i skinula džezvu. Upitala sam za koliko je šalica pristavila vodu.

„Za četiri“, tiho je izgovorila.

Zakuhala sam kavu i odložila je na pladanj na sredini stola. Tereza je trenutak oklijevala, a onda smo sjele za stol, jedna drugoj nasuprot. Nalila sam kavu u šalice. Obje smo pogledom pratile kako tamnosmeđa mirisava tekućima puni šalicu, najprije njezinu, a onda i moju. Kad sam joj pružila kavu, pogledala me. Smogla sam snage za osmijeh utjehe i izmamila osmijeh nade na njezino lice.

„Nada treba biti i moja prva rečenica koju ću joj uputiti“, pomislila sam. Upitam što je sa zaposlenjem u novom pogonu. Kad je rekla da je odustala, trgnem se i prostrijelim je pogledom u kojemu je mogla prepoznati zgražanje.

Promatrale smo se trenutak u tišini, a onda Tereza drhtavim glasom izgovori kako bi se ljudi smijali jer i ONA ondje radi.

„Koja ONA?“, upitam iako mi je odmah sve bilo jasno. I mene je jedna ONA zamalo koštala života. No smogla sam snage pokazati joj figu. Nadala sam se da će i Tereza iz nekoga skrivenog kutka povrijeđene duše uspjeti izvući figu. Trenutak je šutjela, ali se nije mogla obraniti od novog vala suza. Tulila je i kroz jecaje se žalila kako joj Mato ne daje novca koliko prije, kako djeci više ne može lagati, kako je ONA tri godine starija od njihova sina...

Hrabrila sam je govoreći joj da ne sluša tračeve, da pregrize poniženje i izbori se za ono što je za nju najbolje. Nekoliko trenutaka svaka je nova riječ bila suvišna, pa smo šutke istodobno glasno srknule gutljaj kave. I osmjehnule se jedna drugoj.

„Mmm, baš mi dobro stoje ove huittonke!“, rekla je odmjerivši si noge pred zrcalom u hodniku. Onda je sjela nasuprot meni i zavirila u vrećicu na stolu, koju je tek tada primijetila. „Ajme, na ovoj sam kozmetici zadnji put u Zagrebu napajala oči u izlogu.“ I opet se osmjehnula.

Izvadila sam iz aktovke list papira, kemijsku olovku i rekla da ću joj

pomoći sastaviti molbu za posao. Nije se usprotivila.

LJULJAČKA

Bezvoljno zavaljen u fotelju, Florijan Glumac zbrajao je uspjehe i propuste u svojem životu. Uspjehe – poznate javnosti, i propuste – poznate samo njemu. Njegovo drugo ja nije se sjajno snalazilo između četiri zida nakon dobro odigrane uloge u kazalištu ili na filmu.

Pogledao je kroz prozor. U vrtu je Agneza brala zakašnjele ruže. „Eh, draga moja Agneza! Uvijek pri ruci, s mnogo volje i želje da me razumije i pomogne mi.“ Da mu je netko u dvadeset i petoj godini, kad se vjenčao ispunjen optimizmom za brak i život, rekao da će na pragu pedesete biti trulež iznutra i izvana, samouvjereno bi mu skresao u lice da melje gluposti!

Agneza je ušla u sobu i, stavljajući ruže u vazu, razmišljala kako Florijan ni nakon tjedan dana odmora u prirodi ne izgleda bolje. „Ona uopće ne primjećuje da sam se promijenio, da me dotukla kriza zrelih godina, da mi nedostaje samopouzdanja i vjere u ljude, u život...”

Osmjehne joj se poluotvorenih očiju i zapali cigaretu. Kad ona predloži da skuha čaj, on odmahne glavom.

– Ta nećeš propasti zbog jedne uloge! Crni smatra da više ne možeš igrati zavodnike. Više nemaš ni lice ni struk fatalnog zavodnika!

Pogleda je širom otvorenih očiju i otpuhne dim. „Kako je to bez oklijevanja i iskreno izgovorila! Zapravo, okrutno! Ah, moja Agneza! Nije Crni taj koji me ne želi u filmu nego ona mala mustra o kojoj pojma nemaš (ili možda imaš?). Izgradio sam joj i vilu i karijeru, a ona me fino znogirala i za najnoviju predstavu izabrala drugog partnera. Crni već dugo slini nad njezinim dražima i strpljivo čeka da mu se smiluje, pa će popustiti, idiot ćoravi i glupi! Nina, Nina! Zbog

tebe sam se svađao s glumcima i režiserima, potkupljivao kritičare...”

– Crni je telefonirao. Rekla sam da nisi ovdje! – dodala je Agneza. Florijan je i dalje mirno pušio ne trepnuvši okom.

– Mnogi su nazivali i zanimali se za tebe. Nećeš se moći dugo skrivati.

Neki nadobudni kritičar zalutat će i ovamo... Nego, zvala je Zlata i pita možemo li pripaziti Igora nekoliko dana. Sprema ispit... Rekla sam da možemo. Mali te obožava. Živnut ćeš uz njega! I njoj sam rekla nek’ se pravi da ne zna gdje si ako tko pita.

Podigne oči prema njoj. Plemenita i dobra Agneza, imala je jednu jedinu manu – previše se trudila oko njega ne pokušavajući mu prodrijeti u dušu.

Vjerovala mu je na riječ. Hej, na riječ!? Takva je supruga istodobno sretna okolnost, ali i opterećenje. O njoj razmišljaš kao o osobi koja zaslužuje mnogo više, a usto počinješ osjećati da takva žena strašno puno gubi živeći s tobom.

„Bilo bi smiješno da joj sve priznam, ne bi se snašla, ne bi mi vjerovala (kao što ni drugima ne vjeruje), zakomplicirao bih joj život, nema smisla... Volio bih neprimjetno ispariti iz njezina života ne ostavljajući joj ni sjećanja, još manje osjećaj krivnje, a ponajmanje bol.“

Agneza reče da će Zlata dovesti Igora već danas. Florijan ne odgovori, a ni izrazom lica ne pokaže oduševljenje.

– Ako misliš da će ti smetati... – s oprezom protisne Agneza.

Florijan odmahne glavom i, ne gledajući je, upita zna li Zlata detalje o njegovu problemu s novom ulogom.

Agneza mu odlučno odgovori da nisu o tome razgovarale.

– Uostalom, svejedno mi je! – nakon trenutka šutnje reče Florijan s gorčinom.

– Nije ti svejedno, i ne može ti biti svejedno! – žustro će Agneza i sažalno ga pogleda. – Ali ...

„Isuse, ona još misli da mi je do uloge! Naravno, kad o Nini nema pojma! Eh, što sve ja, naivni starac, nisam progutao od te male!?”

Prođe rukom kroz prosijedu kosu i naglo ustane.

– Prošetat ću do šume – reče.

– Idem s tobom.

– Netko mora dočekati Zlatu i Igora.

Izašao je tromo ususret jesenskom popodnevju. Pošao je prečicom da izbjegne izletnike. Vjetar mu je ugodno milovao umorne obraze igrajući kolo s otpalim lišćem. U njemu i oko njega život se gasio i to ga oneraspoloži.

„Kako bi bilo da svršim sa svim?! Agneza bi me lakše preboljela nego da joj kažem da sam se zaljubio ko pubertetlija, a ona me neće. Doista bi najjednostavnije bilo sve okončati!”

Zgrozi se nad pomisli da bi imao više hrabrosti dići ruku na sebe nego Agnezi priznati istinu. Što može očekivati od života? Odigrao je sve uloge koje je želio: Hamleta, Otela i Cyrana, Romea i Armanda. Dok je bio mlađi, svi su mu ti likovi pomagali da život shvaća kao

Faust ili Harlekin. Iznenada je postao Peer Gynt s patnjama mladog Werthera u neuspješnoj potrazi za svojom Solveig. Napokon će završiti kao suvremeni Raskolnikov koji će svoj gnjev izraziti samoubojstvom, a ne ubojstvom Ninina ljubavnika, bezličnog dripca koji je zapravo kriv za njegov osjećajni krah i beznađe.

„On ne može voljeti kao JA! Mladost vežu strasti, a strasti je strana ljubav, i više sam nego siguran da će se Nina na kraju osjećati kao Thérèse Raquin smognem li hrabrosti za...”

– Djede, djediceeee!

Igor mu se objesi oko vrata i srdačno ga izljubi.

– Znaš, potrgala mi se ljuljačka i nismo je mogli ponijeti. Hoćeš li mi ti ovdje napraviti drugu?

– Naravno, zlato! Sutra! – Zateklo ga je obećanje dano bez razmišljanja.

– Ooodmah, djede, mooolim te! Ja bih se ljuljao.

– Ljuljat ćeš se sutra cijeli dan. A sad idem pozdraviti tvoju mamu.

Uhvati dječaka za ruku i upute se prema kući. Sunce je zalazilo iza sivkastoplavih oblaka, a vjetar je puteljkom nosio hrastovo lišće.

– Djede, lijepo mi je ovdje – prošapta dječak.

Florijan mu se blago osmijehne i pomiluje ga po kosi. Kad dječak opazi da im baka i mama dolaze ususret, naglo izmigolji iz njegovih ruku i potrči vičući:

– Mama, mama! Djed će mi sutra napraviti ljuljačku, pa ću se i ovdje moći ljuljati.

Kad su kći i otac ostali sami, ona reče:

– Ne pojaviš li se za koji dan u kazalištu, netko će se dosjetiti da majka ne govori istinu.

– Istina je da sam ovdje trenutačno na odmoru – gotovo će šaptom on. – A uskoro ću otići negdje drugdje.

– Kamo bi se još mogao sakriti?! – zanimalo je Zlatu. Čak u glasu nije ni skrivala ironiju.

Florijan pripali novu cigaretu, te ponudi i Zlatu. Ona odmahne glavom.

Reče mu da se mama ozbiljno brine za njega i misli da previše puši. Doda da se brine i ona. S ironijom je protisnuo kako se odmah bolje osjeća jer se svi brinu samo zbog onoga što vide!

Nervozno je kružio trijemom gotovo mahnito otpuhujući kolutove plavkastog dima u zrak. Zlata ga je šutke promatrala. Tek kad se umorno i zdvojno spustio u naslonjač, reče mu:

– Dakle, ozbiljno si se zatreskao u Ninu!

Florijan se zaprepašteno zagleda u nju, a ona nastavi:

– Svi znaju... Svi osim mame, naravno! Ma, čula je ona, ali kao i obično, ne vjeruje. Dugo ti već želim reći da ti ne zaslužuješ ženu poput mame.

Usiljeno se nasmiješio i oporo rekao:

– Hvala Bogu da me barem netko od moje krvi ne kuje u zvijezde!

– Vrijeme je da počneš prihvaćati uloge staraca i klimakteričnih muškaraca kad se već tako osjećaš. Ili da uživo glumiš Igoru djeda!

– Dodaj još promašene muškarce. Takvog bi savršeno odigrao.

– Kad za desetak dana dođem po Igora, nadam se da ćeš biti bolje. I razmisli o stvarnoj ulozi djeda na dulje staze. Mama je za to. Doviđenja!

– Zbogom! – reče Florijan i okrene joj leđa.

Zlata zastane i upre oči u njegova snažna ramena.

– Tata, nikad se nismo pozdravljali sa zbogom – primijeti.

– Jednom treba početi.

– Ah, zagonetan si kao i uvijek! – Zlata će.

On odgovori da bi rado ostao zagonetan ako ona nema ništa protiv. Siđe s trijema i laganim korakom pođe ususret zalazećem suncu. Njegovi posljednji odsjaji svjetlucali su umiruće u šarenim krošnjama drvoreda. Zlata krene za njim, a Florijan, ne osvrćući se, dignu ruku u zrak i vikne:

– Sam ću! Trebam zraka!

Vratio se kasno. U prizemlju je gorjelo svjetlo. Ušao je tiho. Navirio se najprije u Igorovu sobu. Dijete je spavalo čvrstim snom. Agneza je zaspala u naslonjaču s knjigom u ruci. Sjeo joj je nasuprot, oprezno da je ne probudi. Imala je Zlata pravo: ovakvu ženu on ne zaslužuje.

Tiho se popeo do spavaće sobe. Širom je otvorio prozor. Na istoku se rumenilo. „Sunce je već proputovalo pola kugle, a ja stalno tapkam na mjestu. Kao da mi istječe vrijeme! Agneza će malo patiti,

predbacivati si. Onda će vrijeme dati novi pečat svemu, a i Zlata će je uvjeriti da nije nimalo kriva. Želio bih da Nina pati više od Agneze i da se nakon moje smrti doista osjeća kao Thérèse Raquin, a onaj žućo da proživljava iste muke kao i Laurent!“

Prohladna i maglovita zora oplahnula mu je lice. Kroz paukove mreže načičkane zrcima rose groteskno mu se cerilo sunce, a s obližnje se crkve začulo jutarnje zvono. Tu i tamo zacvrkutala je ptica ili pala dozrela kruška sa stabla. Sjeti se komada užeta u podrumu. Spuštajući se mračnim stubištem, razmišljao je: „Bilo bi dobro da bude bezbolno i da ne traje dugo! Najvažnije je da gotovo ne ostavlja mogućnost promašaja!“

Kad pronade uže, pođe prema brezi na samom ulazu u kuću.

„Koja romantika! Oprostiću se od života gledajući u žućkaste i crvenkaste boje koje sam uvijek prezirao. Nina, koja to zna, shvatit će koliko sam prezreo život u tom trenutku.“

Već je prebacio i drugi kraj užeta preko žilave brezove grane i napravio omču.

– Djediceeee! – prene ga Igorov glas.

Naglo se okrene i ugleda unuka u pidžami kako trči i, sav zadihan, zaustavlja se pred njim znatiželjno promatrajući dva kraja užeta kako se zlokobno njišu amo-tamo.

– Praviš ljuljačku!? – ushićeno će dječak.

Florijan Glumac se zagrcne, grašci znoja orose mu čelo i zaprepášteno pogleda unuka.

– Is-ispro-ba-vam uže, je li do-dovoljno dugo... – promuća. – Htio sam te iznenaditi dok se naspavaš.

Dječak zadovoljno ispruži ruke prema njemu i skoči mu u naručje:

– Djedice, puno te volim!

Zagnjurivši glavu u dječakove kovrče, posljednjim se snagama borio da ne brizne u glasan plač.

TRI GOSPODARA

Kad je književnik Jure Frenđić opazio da mu uskim prolazom prema Cmroku ususret dolazi Sven Novelić, poželio je da mu narastu krila kako bi se vinuo među golubove koji su nadlijetali grad. Novelić je pak požalio što nema čarobni štapić da se pretvori u dim. Gore nebo, s obje strane trošni zid i – morali su se mimoići...

No ne tako davno, kao iskreni frendovi od pera, od mraka do zore maštali su o svojoj prvoj knjizi. A onda su upoznali Doroteju Mrak, za mnoge ženu *mraku u svakom smislu*. Na prvi pogled Doroteji su se obojica činili *mrak* muškarcima poželjnima za suživot. Prijateljski duo postao je trio koji je trajao do trenutka kad je Doroteja odvagala prednosti i nedostatke svakoga od njih dvojice. Uz prevagu neke neodredive nijanse prednost je dala Juri Frenđiću, koji joj se učinio *mrak* partnerom *u svakom smislu*. Ali što žena posvadi, i Bogu je teško pomiriti.

No snove je vrlo brzo raspršila okrutna stvarnost. Frenđić je u braku ispao partner bez smisla. Oboje je, zapravo, razočarao ideal koji su jedno o drugome stvorili. Doroteja se sjetila da je već netko rekao kako je svako razočaranje nedostatak prave ljubavi.

Dugo je samu sebe uvjeravala da je osjećaj vara. No nije bilo sumnje: u bračnoj je zajednici bilo svega više od punog partnerstva. Bez razloga su se počeli međusobno okrivljivati. Jure Frenđić ju je malo-pomalo osposobljavao za *mrak* tajnicu *u svakom smislu*. Doroteja se nadala da joj se to samo pogrešno čini. Ona se, naime, doživljavala *mrak* spisateljicom *u svakom smislu*.

Jedne večeri bili su dobro raspoloženi i nakon treće čaše terana iskreno se raspričali o svojim književnim ambicijama. Doroteja je s oduševljenjem otkrila da osmišljava seriju *mrak* romana o muško-ženskoj „vibri“. Da, izrazila se upravo tako – o muško-ženskoj „vibri“. Ne o muško-ženskoj snošljivosti ili nesnošljivosti, ne o muško-

ženskoj vezi ili ravnoteži, ne o muško-ženskom prilagođivanju ili neprilagođivanju, ne o vječnom trvenju i nadmetanju, ne o nepomirljivoj različitosti, ne o vječnoj međusobnoj osuđenosti ili ovisnosti o drugoj osobi, ne o ženama s Venere i o muškarcima s Marsa, nego jednostavno o muško-ženskoj „vibri“ i vječnoj nadi da će zajedništvo zauvijek trajati. Jure se grohotom nasmijao i odgovorio kako bi mu bilo draže da ona češće osjeti „vibru“ između sebe i štednjaka jer je ionako već previše žena na kugli zemaljskoj uvjereni da originalno melje o muško-ženskoj „vibri“, što god to značilo. Dodao je da će muškarac i žena u svim drugim odnosima, osim u fiziološkim, ostati vječno neprilagodljivi, ali sretno ili nesretno međusobno ovisni u kokošinju života.

„Kokošinju života?!“ zgranuto je u sebi vrisnula, odšutjela uvredu i izjurila iz njegove radne sobe. Za petnaest minuta već je s dva kovčega i laptopom sjedila u taksiju. Osupnuti Frendić nikome nije govorio o njezinu iznenadnom bijegu iz njegova stana, a i na sudu je potpisao sporazumni razvod. Nije se ni branio ni opravdavao, tek je pomislio: „Ah, te žene koje otkriju spisateljski dar čim odvedu književnika pred oltar!“ Bio je uvjeren da će *mrak žena* ponovo dolepršati svojem *mrak eksmužiću*. Ali ubrzo mu je pao mrak na oči kad je saznao da je Doroteja uselila svojem drugom potencijalnom *mrak muškarcu* – njegovu najboljem prijatelju Svenu Noveliću.

Nastavili su se družiti, no Frendić se držao rezervirano i pustio da Novelić sam progovori o vezi s Dorotejom. Kad ga je napokon „prijateljski“ obavijestio da su zajedno, samo je nezainteresirano odmahnuo rukom i više nisu o njoj razgovarali.

Zapravo je glumio nezainteresiranost. Malo-pomalo prestali su se posjećivati. Još su se neko vrijeme viđali na špici, a onda su se obostrano vješto mimoilazili, bolje reći zaobilazili. No diskretno su se nadzirali u poslu od kojega su obojica očekivala osobno ispunjenje i situiran život.

Već šest godina Doroteja se ne preziva Mrak nego Novelić. Danas je Frendić pouzdano informiran da Doroteja doista piše seriju *mrak* romana, premda nikako da ugledaju svjetlost dana ukoričeni. Kako je doznao, tema romana više nije „muško-ženska vibra“ nego je to štivo o „njih dvoje“. Na tu je spoznaju nehajno odmahnuo rukom, uvjeren da samo nadobudno žvrlja još jednu feminističku, teško prohodnu trkeljušu. No žensko je pisanje u modi, koliko god se muška pera rogušila. Frendić je, također iz pouzdanoga izvora saznao da je Doroteja nedavno vrlo bučno i javno prevarila Novelića s nekim biznismenom. I teatralno ga napustila, ali pouzdani izvor ne zna zašto. Još se mnogo indicija iz pouzdanoga izvora činilo nepouzdanima. Novelić, navodno, odugovlači s razvodom, no pouzdani izvor nikako da sazna je li to spin ili istina.

Frendića nije zanimalo zašto je Doroteja ostavila Novelića. Jednostavno je uživao što ga je ostavila. „Nije valjda i on Dorotejin spisateljski dar pokušao pretvoriti u tajnički i redaktorski, a sebe okriti autorskim lovorikama?!“ Kako bilo, obojicu je snašla ista sudba, i to je dovoljno hranilo njegov ego...

Jure Frendić pomirio se s neizbježnošću susreta i likovao: „Evo prilike da iz najpouzdanijeg izvora provjerim sve nepouzdanosti o Doroteji!“ Lice mu se gotovo rastopilo od ljubaznosti kad je prvi pružio ruku. Sven Novelić mu je, također začuđujuće pristojno i ljubazno, uzvratio pozdrav.

– Ej, gdje se skrivaš?! – znatiželjno klikne Frendić pitajući se koliko boja i ton glasa mogu zakamufilirati neiskrenost.

Novelić se nije ni trudio prikriti uvrijeđenost i grozničavo je razmišljao kako ga se riješiti. Primjedbju je osjetio i kao provokaciju, ali je s kiselim osmijehom hladnokrvno odgovorio da se samo nerado mimoilazi s njim. Sljedeću Frendićevu izjavno-upitnu rečenicu „Čujem da još pišeš?!“, Novelić je doživio više bezobraznom nego izazivajućom, ali nije planuo. Samopouzdan

odgovori kako on već jest pisac, na što Frendić iskaže čuđenje jer ni okom, ni uhom nije registrirao da je nešto objavio.

Zapravo je lagao. Vrlo je pažljivo pratio Novelićevu prisutnost u književnim vodama i zavidio mu! Znao je da je već objavio jedan roman i da piše drugi, odnosno da je izdavač naručio drugi. Frendićevi feljtoni o starogradskim običajima, više povijesno nego literarno obojeni, nisu naišli na dovoljno zanimanje izdavača da bi završili ukoričeni. Tu i tamo ih je pročitao pokojni zaljubljenik u stare kronike. Služili su mu samo kao odskočna daska za narudžbu novih feljtona. Romane su mu urednici s diskretnim osmijesima odbijali „do boljih vremena“, a on ih je skladištio u ladici, također „do boljih vremena“. „Hm! Za neke su pisce ovo itekako dobra vremena“, mislio je Frendić i s nadom lutao od kavane do kavane s uključenim diktafonom u džepu, opsjednut shvaćanjem da najbolje romane piše život. Izvirao je život i iz njegovih tekstova, ali onakav kakav bi trebao biti, a ne onakav kakav zapravo jest. Činjenica je da su Novelićevi uradci više nego njegovi zapinjali za oko kritici. S vremenom je zagrezao u koloplet zlobe i ljubomore.

– Imaš vremena za piće? – formalno protisne Novelić ne očekujući da će Frendić prihvatiti poziv.

„O čemu bismo razgovarali? Više nismo prijatelji, privatno smo godinama na ratnoj nozi zbog jedne žene, a u poslu rivali“, pomisli Frendić, ali ipak zastane pred vratima prvog kafića.

– Sreća tvoja da si je ti znogirao na vrijeme! – izlaze Novelić udarivši bivšeg prijatelja po ramenu. Otvorivši vrata, pusti Frendića da uđe prvi. On se pak iznenadi što je Novelić, premda bez spominjanja imena, već u prvoj rečenici pošto su sjeli spomenuo Doroteju. Zanio se i u trenu patetično izlanuo:

– Davno smo, stari moj, zaključili da žene nanose bol i uništavaju stvaralačke sposobnosti!

Sjeo je Noveliću nasuprot u boks u dnu kafića i ohrabrujuće ga pogledao kao u dobra stara vremena kad bi osjetio da ga nešto muči. Novelić je već trusio treću žesticu. Nakon kratke šutnje Frendiću nespretno izleti radoznali upit:

– I, kako je ona?

Spontano, već zamućenih očiju, Novelić odgovori:

– Trenutačno, s mojim blagoslovom, živi s nekim tko joj je omogućio život s karticom bez limita. Ti znaš da ja nisam neki zadrți staromodni tip. Ak’ ide – dobro, ak’ ne ide – ne ide, i svatko u svoju brzinu – odmahnuo je nehajno rukom.

Frendić je nakon toga pažljivo slušao Novelićev hvalospjev o vlastitom stvaralačkom potencijalu. Što li sve nije doznao!? Svaku temu pretvara u zlato, štoviše, u zvjezdanu prašinu! Nakon što je nakratko zašutio, iz Novelića provali nova iskrenost:

– Ma zamisli, ostavila me u trenutku kad sam osmišljavao *Gospodara misli*! To jest, osmišljavali smo zajedno *moooju* zamisao *mooojega* novog romana *Gospodar misli*... Čovječe, ideje su joj se rojile kao muhe! Što smo se više približavali završetku, ja sam sve više gubio nit! Jednoga mi je dana umiljato priopćila prijedlog o suautorstvu! Ludilo, čovječe! Što bi rekao urednik na činjenicu da sam nakon uspješnoga prvijenca posegnuo za suautorstvom, i to sa ženom?! Vla-sti-tom že-nom!

– Ali, reko si... – realno je pokušao Frendić.

– Jesi lud?! – podcikne Novelić zapiljivši se u njega. – Tako je izgledalo, ali ideja je moja. Moooja! – upre prst u svoja prsa. – Sve mi se posložilo u glavi onog trena kad je škljocnula brava na njezinu kovčegu! Doslovce je odmaglila sa sinopsisom romana u svojem laptopu kao pljačkaš banke s lovom.

– Čijega točno romana?! – blene Frendić u njega, ali Novelić ne odgovori na pitanje nego nastavi svoju misao:

– Ona bi ga nazvala *Gospodar riječi* i završila drugačije.

– Svejedno zove li se *Gospodar riječi* ili *Gospodar misli*? Misli gospodare riječima, a riječi mislima. Misli postaju riječi, a riječi rađaju misli – Frendić je imao potrebu iznijeti svoje shvaćanje o stvaranju teksta. No Novelić je nastavio u svojem elementu:

– Trenutačno je najbitnije da ja slikovito gospodarim idejama svojega romana. Svojim *Gospodarom misli*! Vrtlog riječi vri i zri... Rađa se remek-djelo! Poglavlja su već u glavi posložena kao bankovni pretinci. Samo čekam posljednji klik!

– Klik za zajednički roman!? – pokušao je Frendić poloviti konce.

– Sada će biti samo moj. *Gospodar* mooojih *misli*! Zainat ću ga nazvati i završiti kako ja želim!

Frendić se snebivao, ali i divio Novelićevoj samouvjerenosti. Pomisli:

„Hm, imati roman u glavi, a ne istresti ga istog trena u računalu?!“

– Navali! – klikne. – Ono što se munjevito ne zapiše, munjevito nepovratno i nestane! Svi su pisci toga svjesni.

– Ali se pojavljuje u novom ruhu – ozareno će Novelić upirući desnim kažiprstom u čelo. – Obogaćeno. Taj mi se trenutak upravo događa! Susret sa starim prijateljem – kažiprst je tada upro u njega – rasplamsao je inspiraciju! To, stari, to! Tko šiša Doroteju? Što te nismo prije sreo da mi kreativne pretince u glavi posložiš, a osjećajne počistiš?!

Novelić se odvažno osmjehnuo, iskapio čašu do dna i otvorio Frendiću dušu. Doroteja je bila njegova muza. Razumjela ga je i poticajno utjecala na njegovo stvaralaštvo. Osmišljavala je njegove ideje i pronalazila prave riječi. Njezin ga je odlazak paralizirao. Razvodnio mu pamet. Kastrirao kreativnost. Jadao se kao frustrirani tinejdžer...

Navečer, umjesto da sjeda za radni stol, luta ulicama i usput u nekom bistrou ispire mozak žesticama ne bi li roman napokon „isplivao“ u mislima, spreman za računalo. Nakon nekoliko čašica čita ga u glavi, redak po redak, stranice se nižu. Hitro grabi kući, sjeća se da je ušao, ali sutradan se budi na podu, obučen i svjestan da opet nije ni slova natipkao. Uzdah, trenutak šutnje, nova čašica naiskap i...

Novelić je svoju nekreativnost branio parafraziranjem Platona. U trenutku Dorotejina odlaska izgubio je umijeće pisanja i nije odgovoran što tekst nije zapisao. Nakon nekoliko novih čašica stari su prijatelji ubili filozofski duh rasprave i zabrazdili u ljudsko raspredanje o pravu čovjeka na pogrešku. Sven je prizvao u pomoć latinsku poslovicu *Errare humanum est*, a Jure je grozničavo branio stajalište da čovjek u određenim djelatnostima ne smije griješiti.

Frendić je upitao bi li pogriješio i onaj tko bi „prepisao“ tekst iz tuđe glave kad bi, kojim slučajem, mogao čitati tuđe misli. Bilježenjem tuđih misli pretvorio bi se u pukog prepisivača koji nikad ne bi postao pisac, umjetnik pisane riječi, mislio je Novelić. Ali etički... S grčem na licu uhvati se za glavu i protisne da će mu *Gospodar misli* raznijeti mozak.

I jezik mu je postao neposlušan. Samo da s-s-slisti još koju kap za k-k-koncentraciju...

No umjesto ljekovitoga *duplog*, Novelić je, na Frendićevo nuđenje, iskapio četiri čašice i prestao biti gospodar svojih misli i postupaka. Ustao je i zateturao. Frendić mu pomogne sjesti za stol.

– Stari, s-s-sazrela je struk-k-ktura, poglavlja, likovi. Tekst u glavi b-buja kao rijeka nakon p-proloma oblaka. Moram... – Stane grozničavo prevrtati po džepovima. – K vragu, dddiktafon mi je ostao u drugom kaputu!

– Posudit ću ti svoj – reče Frendić i stavi ga pred njega.

– Ak’ ti se ne žuri, mo’ š slušat i reć kak’ zvuči. Ko u dddobra ssstara vre-mmmena. Bez Dorrroteje, opet frenndovi, ha?

– Naravno! – promrmlja Frendić sebi u bradu.

Slušao je i slušao i zavidio Noveliću na erupciji kreativnosti. Sve bi dao da ju je metodom spojenih posuda mogao pretočiti u svoju glavu... Na rastanku su si čvrsto stisnuli ruke. Frendić je pozvao taksi.

Sutradan oko podneva Sven Novelić se probudio u krevetu s osjećajem da ga je pregazio gusjeničar. Ležao je obučen. Slijepljen s odjećom. U glavi kao da mu se sklopčao jež. Duž zrake sunca koja je prepolovila neurednu sobu titrala su zrnca prašine. Odjednom mu se u mislima složio mozaik od prethodne večeri. „Nisam li ja cijelu noć nekome diktirao tekst?“ sine mu. „Doroteji? Ne, diktirao sam ga u diktafon. Ah, da, sad se sjećam! Frendić...”

Ustao je i oteturao do pisaćeg stola. „Gdje sam zametnuo taj vražji diktafon?“ Umjesto ježevih bodlji, mozak su mu sada razdirali bubnjevi. Sumanuto je počeo prevrtati džepove. „Evo ga! Cijeli svijet će živjet s mojim *Gospodarom misli*, s njegovim idealima i po njegovim pravilima. Kad ga objavim, Dorotejica će na koljenima dopuzati natrag i do neba se ispričavat za

pogrešnu procjenu mogega dara!“

Upalio je računalo, otvorio novi *file* i uključio diktafon. Međutim, iz diktafona muk! Pokuša ponovo. Opet muk. Ustane. Ushodao se po sobi.

Odjednom mu se u glavi zavrtjelo. Izgubio je ravnotežu. Kad je čelom udario o pod, pred očima mu bljesne prizor Frendića koji mu na odlasku iz bistroa pruža diktafon... Dovukao se do kreveta. U glavi košmar. Nije mogao razlučiti hvata li ga san ili gubi svijest. Zatim je uronio u potpuni mrak.

Probudio se kasno poslijepodne odmoren, pun energije, obnovljen, kao restauriran. Rečenice su navirale kao plima. Protegnuo se. Sjeo je za tipkovnicu i u jednom dahu *Gospodar misli* našao se u računalu.

– *Gospodar ideja*?! – u čudu će urednik kad je za nekoliko dana Jure Frendić pred njega stavio svoj novi roman. – Ovo mi je treći gospodar u tjedan dana!

Frendić je zanijemio. Panika u žilama. Gutao je slinu. Bilo je pitanje trenutka kad će njegovo oznojeno čelo odati da nešto skriva. No urednik je smireno nastavio:

– Pročitao sam novi Novelićev roman *Gospodar misli*, a upravo čitam Novelićkin roman *Gospodar riječi* – zastao je i promotrio Frendića koji je poput mramorne figure šutio i izbjegavao njegov pogled. Slavodobitno, mašući rukama i s dvojmom u glasu, doda:

– Ta vaša Dorotejica... Službeno je još uvijek Novelićeva žena? – Osmjehnuo se pokušavajući proniknuti u tupi i još uvijek spuštene pogled naoko mirnog Frendića.

Spoznaja da urednik sluti istinu dodatno je paralizirala Juru Frendića.

Iako ga je greblo u grlu, hladnokrvno je odglumio začuđenost. No u jednom trenutku zadrhti mu desna, pa lijeva jagodica, što uredniku ne promakne. Naglo ustane, pogleda na sat te reče da ima drugi dogovor i pruži uredniku ruku. Nakon kratke šutnje on je prihvati i obeća da će vrlo brzo pročitati i njegov tekst.

Sljedećih dana Frendić nikoga nije zvao, ali se trzao na svaki zvuk mobitela i telefona. Šutnja je katkad najbolja obrana, otvara put katarzi i suočenju sa samim sobom.

– Frendiću, ništa ne razumijem! – zdvojno je zvučao urednikov glas u mobitelu nakon nekoliko dana. – Dorotejin *Gospodar riječi* gotovo se u dlaku podudara s tvojim *Gospodarom ideja*, samo drugačije završava.

Urednik je na tren zašutio dajući Frendiću mogućnost da nešto kaže. Međutim, on kao da je s druge strane slušalice zamro.

– Drugačije završava?! – nakon nekoliko trenutaka ipak ponovi završetak rečenice kako bi dobio na vremenu.

– Danima razmišljam o vaša tri *Gospodara*! – doda urednik. – Neke su vam riječi, misli i ideje potpuno jednake. Štoviše, nisu vam na različit način istovjetne, nego su iste na isti način! I-den-ti-čne! Kao da ste tekstove stvarali zajedno. Međutim, znam da ti više nisi s Dorotejom, Doroteja više nije s Novelićem, on više ne razgovara s tobom, ti više ne razgovaraš s njim.

Opet je trenutkom šutnje dao Frendiću mogućnost da iznese svoje mišljenje. No s druge strane čuo se samo muk, pa je urednik nastavio:

– Doduše, moguće je da se u različitim glavama rode slične ideje. Ali, sasvim jednake, mmm...!? – urednik je opet zašutio, a kako je šutio i Frendić, urednik mrtav-hladan doda:

– No ako bolje razmislim, u trenutku kad slika i zvuk gospodare svijetom suverenije od riječi, naslov *Gospodar riječi* zvuči prikladnije, premda ideje i misli ipak gospodare riječima... Palo mi je na pamet da od vas napravim spisateljski trio i da pokušate napisati jedan jedini roman s naslovom *Tri gospodara*.

Frendić je prestao disati. S obje strane nastane muk. Tišina i šutnja uvijek su znak pomirenja, priznanja ili nemoći. Osjetio je da urednik uživa u igri živaca, a on se usmrdio od šutnje.

- Ali ipak bih najprije u četiri oka porazgovarao s tobom o tvomemu *Gospodaru ideja* – ležerno je izgovorio urednik. – Možeš li odmah navratiti do mene?

Ionako je bio spreman za izlazak.

„Osim slutnje, urednik nema opipljivih dokaza o krađi. Niti će o tome govoriti Doroteji ili Svenu. A ja, valjda, neću svako malo nalijetati na njih u uskom prolazu! Uostalom, svi veliki autori ujedno su i vrhunski plagijatori, urednik to dobro zna. Samo istost treba dobro upakirati. Zato me i zove... Ma nije mi sva ta blamaža ni trebala! Kriza je bila ljekovita, kreativnost se rasplamsala! Već sam u glavi preradio roman na svoj način.“

Ohrabrem i s vjerom u svojega *Gospodara ideja*, bez oklijevanja je pokucao na urednikova vrata. Kad ih je otvorio, u redakciji su već sjedili Sven i Doroteja.

– Uđi, samo još tebe čekamo! – rekao je urednik i pokazao na stolac desno od Doroteje koji je bio slobodan.

No... Jure Frendić odjednom je počeo oklijevati...

ZVIŽDUK

Noći i noći, u oblaku dima, s čašom u ruci pisci i prijatelji Izidor Pavlić i Vicko Kritiko sa žarom su razmjenjivali mišljenja o svojim tekstovima, otkrivali u njima slaba mjesta i pronalazili nove mogućnosti. Iznenada je svatko za sebe zaključio da je mjerodavniji kritičar od onoga drugog. Istodobno su jedan drugome prešućivali iskreno mišljenje o tekstu onoga drugog ako im se činilo da njemu to ne bi bilo po volji. Ali kad se zagriže u neiskrenost, nagriže se i prijateljstvo.

Dok je Izidor Pavlić oduvijek želio postati pisac kojega vole i kritika i publika i u tome se svim silama trudio, Vicko Kritiko nije znao što zapravo želi od pisanja. No jednog je jutra osjetio kako mu moždane stanice radije analiziraju nego maštaju i kako lakše uočava nedostatke tuđega nego svojega teksta. Laskao si je da je upravo on konstruktivnim primjedbama od „piskarala“ Izidora Pavlića stvorio rado čitanoga i popularnog pisca. I tako se Izidor Pavlić otisnuo u pisce, a Vicko Kritiko u kritičare.

Kritiko je toga dana uz jutarnju kavicu u glavi dotjerivao svoj govor za promociju Pavličeva novog romana *Tuđa zbilja*. Zapravo će samo malo proširiti članak iz tiska, a na ručku koji su dogovorili razradit će detalje predstavljanja. Isprao je grlo novim gutljajem crne kave, a iz torbe koju je odložio na stolac izvukao je novine. Na stranici kulture usredotočio se na imena suradnika. Jako se iznenadio. Ni ispod jednog napisa nije bilo njegova imena, pa je pomislio da je promocija odgođena. Munjevito je odlistao novine do stranice s rasporedom kulturnih priredaba. Promocija je bila najavljena, ali njegov je osvrt izostao!

Sada već sasvim osupnut i zbunjen, ponovo pregleda stranicu kulture.

Tek tada mu upadne u oči naslov: *Popularni pisac postaje značajan pisac*. U podnaslovu je pisalo: *Pavlić se svojim petim romanom, čija se promocija održava danas, svrstava ne samo u voljene, nego i u značajne pisce*. Tuđa zbilja zbilja će sve iznenaditi!

Potpisnik kritike, nitko drugi nego – Mladen Lolek!

Vicko Kritiko grozničavo je razmišljao. „Kako zelembać u kritičarskom poslu može suditi o prozi zrelog pisca?! Ne poznaje zamke ni prednosti vremena u kojemu je Pavličeva proza nastala, a ideali koji su motivirali Pavličevu generaciju u Loleka izazivaju podsmijeh. Ima li urednik o tome pojma? Da ima, ne bi u novinama bila Lolekova, a ne moja kritika! A ima li i Izi pojma...? Ma znači li to...?!“

Prestao se panično propitivati tražeći odgovore te je odlučio pažljivo iščitati Lolekov tekst. I shvatio je: Pavličev se književni rad bližio zalasku i želio je srediti račune sa samim sobom, ali i sa svojim mjestom u književnosti. Često su polušaljivo, poluozbiljno ćaskali o tome. Ako čitatelj ne razumije što je pisac htio reći, netko mu mora pomoći, smatrao je Izidor Pavlić. Stoga je uvijek težio idealu: da se pisac i čitatelj po svaku cijenu slažu u ocjeni djela.

Prije je Kritiko s lakoćom pogađao Pavličeve misli. No otkad se odmetnuo u neovisne kritičare, njihovo je prijateljstvo s vremenom preraslo u obično poznanstvo pisca i kritičara. Pavlić se više nije usudio otvoreno suflirati Kritiku što bi kao pisac želio pročitati u kritici, a što na promociji čuti o tome što je novim romanom pisac želio reći. Loleku, međutim, koji se tek tražio u tom poslu i koji je pisce poistovjećivao s bogovima, mogao je diskretno natuknuti što bi trebao naglasiti. „To mu je i uspjelo!“ sine Kritiku. „Ovakvim će osvrtnom odškrinuti Pavliču vrata antologije, sljedećim će ih romanom napola, a trećim širom otvoriti. Proglasit će ga piscem kojega su podjednako voljeli i kritičari i čitatelji.“

Dok je bio mlađi, fantazmagorija i groteska u Pavličevim prvim romanima imale su neporecivu antologijsku vrijednost. Kritiko pripali cigaretu i bijesno povuče dim nervozno lupkajući prstima po stolu.

Sjetio se rasprave nakon izlaska trećega Pavličeva romana... U njemu je iznenada napustio fantastiku i vrlo nostalgичno i trivijalno obradio jednu žensku temu koja je na kraju prerasla u roman za plakanje, ali vrlo popularan među čitateljicama. Muškarci su ga ismijavali, ali čitali. Kritiko mu je predbacio da u tom romanu više nije stari, avangardni Pavlič. Tada su prvi put iz međusobnih rasprava isključili prijateljstvo i pretvorili se u profesionalog pisca i kritičara profesionalca.

Pavlič je tada, uz zagonetan osmijeh, izvadio iz ladice fantazmagoričnu verziju istog romana i posprdno predbacio svom kritičaru kako bi on vjerojatno želio da roman izgleda tako...

Kritičar je, pak, progutao roman u dahu te izjavio kako je upravo to „punokrvni“ Pavlič. No Pavlič ga je razočarao rekavši kako se „takav Pavlič“ nije uklapao u izdavačevu trenutačnu koncepciju, pa se kao autor opredijelio za novoga i, nada se, komercijalnijeg Pavliča. Kritiko se izbezumio uvjeravajući ga da si to ne smije dopustiti, a Pavlič je kroz zube protisnuo kako si renomirani pisac nakon pedesete „svašta“ može dopustiti. Usto je dodao da mu „za pristojniji život treba veća naklada i veći broj ponovljenih izdanja“.

Pisac Pavlič zvučao je realno do bola dok ga je kritičar Kritiko, na rubu bijesa, uvjeravao kako će mu za desetak godina biti žao što si je glupim kompromisima sroza status u antologiji.

„Antologiju prepuštam zanesenjacima!“ odgovori prkosno Pavlič. „Ali kao zanesenjak si i ušao u književnost!“ podsjetio ga je Kritiko.

Pavlić s podsmijehom doda da je još uvijek zanesenjak, samo s predumišljajem. Kritiko pak odlučno izjavi kako on doista ne može napisati dobru kritiku na ovu lošiju verziju njegova romana ako zna da postoji inačica primjerenija njegovu talentu!

Zgrozio se na Pavličevu mrtvohladnu izjavu kako mu uopće nije morao ni reći da postoji još jedna verzija. Saznao je to kao prijatelj, pa neka kao prijatelj to i prešuti! Kritiko mu odgovori da bi prijatelj u njemu to i mogao prešutjeti, ali kritičar nikako!

Dugo su bez riječi sjedili u naslonjačima jedan nasuprot drugome i prijateljski se gledali. Misli su im se podudarale samo u trenutku kad je trebalo srknuti martini ili povući dim cigarete. Nakon nekoliko trenutaka kritičar je provokativno upitao pisca zar doista misli kako nikad neće doći u iskušenje i objaviti i tu, zatajenu verziju romana. Pavlić je odrješito ustvrdio da mu to nikad neće pasti na pamet! Kritiko ga je oprezno podsjetio kako je starost varljivo životno doba i da katkad radi besmrtnosti popljuje i mladenačke ideale.

„Meni se to ne može dogoditi! Raskrstio sam s mladošću, zanosom i nekim idealima“, zvučao je uvjerljivo pisac u Pavliču.

„Kako da se ja u svemu tome ponašam kao tvoj kritičar? Da postanem kameleon?! Nikad!“ dreknuo je Kritiko. „Tà prijatelji smo! Zašto više ne možemo otvoreno razgovarati?!“

Pavlić ga je smirenim glasom zamolio da mu nabroji djelatnosti u kojima nema kameleona. No Kritiko je šutio polako shvaćajući kako su se našli u nepomirljivom sukobu mišljenja.

„Stari, samo tebi ljudski mogu objasniti promjenu u svom pristupu pisanju. Ti me do srži razumiješ! Možda ne baš ovoga trenutka, ali s vremenom...“, strpljivo je objašnjavao Pavlić hodajući oko radnoga stola. Zatim prijateljski potapša Kritika po ramenu i sjedne za stol. Izvadi iz ladice jedan članak i reče ne gledajući prijatelja:

„Vidiš, ovdje je skica kritike koja bi trebala izaći uoči promocije. Začini je malo.“

Kritičar napravi nekoliko krugova po sobi, nekoliko puta odmahne glavom u nevjerici, a onda, provlačeći prste kroz kosu, ponovo sjedne nasuprot piscu. Još ni dandanas ne zna zašto se smekšao. Reče:

„Zar si znao da ću biti na tvojoj strani?“

Pavlić teatralno odgovori kako se s vremenima mijenjaju i ljudi! Kritiko spremi tekst u svoj fascikl i prstom ispruženim prema piscu poruči „nek’ mu bude ovaj put“ !

„No ako se ikada zbog kakve dobre kritike“, proguta slinu da time dobije na dramatičnosti, „poželiš vratiti na staro mjesto u antologiji, morat ćeš pronaći novu budalu.“

Vicko Kritiko se oporo osmijehne, ostavi u pepeljari ugašenu ali dopola popušenu cigaretu i pripali novu. „Očito mu nisam zvučao dovoljno šaljivo i ironično i nova je budala postao neiskusni Lolek. Pavlić me čak nije ni pitao. Zar me trebao pitati!? Prije petnaest godina bio sam okrutno jasan. Ipak me trebao pitati! Danas sam spremniji razumjeti svakoga tko je radi slave spreman popljuvati mladenačke ideale. Razumijem i Pavlića. Ako napiše još dva-tri romana u starom stilu i ako objavi novu, zapravo staru verziju ženske teme, kanonski mu je status zacementiran. Bit će to trijumfalni povratak nesvaćenog hermetičara u rado čitanog pisca! Zašto mene nije odabrao za vodiča na putu povratka u željene književne vode?“

Već je bio dohvatio slušalicu da ga ne baš pristojnim rječnikom to i upita. Gorio je od nestrpljenja da čuje kako će se njegov stari prijatelj opravdati! Mrva pristojnosti u posljednji ga tren spriječi da ga nazove i odluči se ipak pojaviti na ručku kao da se ništa nije

dogodilo. „Možda je zabuna. Sve se još može popraviti! Tu je promocija. Moje je ime na plakatima.“

Pavlić je u restoran stigao prvi. Kad je Kritiko opazio da ga već čeka, krv mu zaigra u sljepoočnicama i bijesno, bez pozdrava, baci pred njega novine presavijene na stranici s Lolekovom kritikom. Pavlić digne svoj pronicavi pogled prema njemu i smireno mu pokaže mjesto prekoputa:

– Sjedni! I ne pravi scenu, molim te! U separeu iza stupa je moj izdavač s društvom.

– Što je mislio urednik kad je dobio dvije različite kritike o tvojoj knjizi? – dreknuo je Kritiko nimalo smireno.

– Tvoju mu nisam proslijedio – bez oklijevanja izgovori Pavlić. Njegova mirnoća dovodila je kritičara do ludila.

– Ali večeras je promocija i, i...! – zagrcne se kritičar i prijekorno ga prostrijeli pogledom.

– Upravo o tome želim razgovarati – prekine ga Pavlić. Njegova je smirenost prerasla u poslovnu hladnoću, i to potpuno obeshrabri Kritika. – Nećeš se uopće pojaviti. Zbog zdravstvenih razloga.

– Hej, ejjj...! Nitko ne poznaje tvoje stvaralaštvo kao ja! Ja sam od tebe napravio omiljenoga i popularnog pisca! Ja... – zaigrao je Kritiko na osjećaje i zahvalnost nadajući se da pritom neće izgubiti obraz.

– Hvala, ali ta je faza potrošena! – zaprepasti ga Pavličeva kameleonština.

– Još smo i prijatelji – Kritiko se ugrize za usnicu jer se sada već ponižavao.

– Prijatelji?! Prije petnaest godina napomenuo si da nikakve transformacije mogega književnog izraza nećeš prihvatiti. Sada smo u spisateljsko-kritičarskoj poslovnoj vezi.

– Mogao si reći da ulaziš u novu fazu, stâri! – pomirljivo će Kritiko.

– Nije bit u novoj fazi, dragi moj! Tvoje razmišljanje stâri. Bio bi red da svoje kritičarske panegirike objesiš na vješalicu. Na Loleku i njegovoj generaciji kritika ostaje. Lakše mi je ići ukorak s njim nego s tobom. Ti si moju novu fazu trebao naslutiti između redaka romana, a nisi.

Piščeva uvjerljivost i sigurnost osupnule su kritičara. Vicko Kritiko osjeti da je suvišan. Bez riječi je izašao u predvorje restorana. Na izlazu se gotovo sudario s kolegom Lolekom, koji ga zbog uzdignutog ovratnika nije prepoznao. Kroz ostakljena je vrata vidio kako Izidoru Pavliću prilazi vlasnik restorana i srdačno se rukuje s njim. Nakladnik i urednik također. Našlo se pokraj njih i nekoliko novinara. Prišao im je i Lolek. Zapljeskali su.

Vicko Kritiko je na trenutak zastao, a onda se u hipu vratio u restoran, gdje su prisutni i dalje gromoglasno pljeskali. Skupio je dva prsta, stavio ih u usta i prodorno zazviždao. Kad su se sve glave okrenule u smjeru zvižduka, zviždač im je okrenuo leđa i izašao na ulicu.

Negdje između

NEGDJE IZMEĐU

Zahvaljujući stricu gastarbajteru, Ivan Strel je još kao srednjoškolac preko ljeta radio s njim u istoj pivovari u Njemačkoj. A druženje s Hannelore Falk počelo je kao bezazlena igra očiju u jednom kafiću u predgrađu Münchena nakon što se zaručio s Anom. Prve je zaručničke godine, što zbog Ane, što zbog neiskustva, odolio Hannelorinoj poduzetnosti i šarmu. No godinu poslije, odmah nakon prvoga radnog dana, pogledi su im se opet našli i postali su nerazdvojni.

Stric mu je rekao: pamet u glavu, u domovini te čeka Ane. Ali Ane je bila tako daleko od njega, a on tako blizu Hannelore. Čak joj je i pričao o Ani. No pred Anom je zanijekao Hannelore. Sljedećega ljeta također. Imao je dva života i dvije žene, toliko različite da je gubio razum čim bi počeo o tome razmišljati. Činilo mu se da ih obje voli, samo na različit način. Stric ga je često podsjećao da osjećaji i poštenje ne sjede na istom stolcu, a Ivan ga je uvjeravao da jedno i drugo ima pod kontrolom.

Uoči vjenčanja nije se libio zajedno s Anom otvoriti i pročitati Hannelorinu čestitku.

– Je li to ona Hannelore, kći vlasnika pivovare o kojoj priča stric? – upitala ga je Ane bez primisli, bezazleno i nevino.

– Stric priča o njoj?! – nehajno će Ivan ne pokazujući zbunjenost, a zapravo je bio šokiran Aninom upućenošću u postojanje druge žene u njegovoj blizini. U grlu kao da je osjetio kotrljanje kamenčića, ponestalo mu je zraka, ali Anina ženska znatiželja nije dalje čeprkala i Ivanovo je pitanje ostalo bez odgovora.

Sljedeće četiri godine nije odlazio u Njemačku. No Hannelore bi se

katkad uvukla u njegove noćne misli. Činila mu se kao slatka avantura, kao opojni začim prošlosti, ali znao je da u prošlosti mora i ostati.

Zaposlio se kao voditelj skladišta u obližnjoj tvornici. Ane je rodila Mislava, zatim Martu. U njihovu je domu uvijek bilo topline i razumijevanja u izobilju, a i svega ostaloga, činilo se, bilo je dovoljno, čak i kad se naslućivala oskudica. Vrijeme je curilo negdje između života s Anom i sjećanja na Hannelore.

Ubrzo se na privremenom radu u Njemačkoj stricu pridružio i ujak. Pisao je kako gastarbajterski život nije bajka (to je i sam Ivan iskusio), ali da se može zaraditi ako čovjek želi raditi.

Kad je tvornica u kojoj je radio otišla u stečaj, Ivan je opet spomenuo Njemačku. Ane je oprezno izjavila kako je čovjek daleko manje sretan ako ima previše novca nego ako ga ima upravo onoliko koliko mu je potrebno. Odnosno, ako zna koliko mu ga je potrebno. I ona je odlučila: ako odlazi on, s njim idu i ona i djeca. No Ivan ju je uvjerio da četvero puno više potroši, a jedan puno više uštedi. Dodao je kako je za djecu bolje da se osjećaju građanima zemlje u kojoj su rođena, a tek onda građanima svijeta. Uostalom, on namjerava ostati u Njemačkoj samo koju godinu!

No začas se nabralo desetljeće. Deset gastarbajterskih godina i deset godina ponovne veze s Hannelore. Sam sebe na trenutke nije razumio. Osjećaji i poštenje zasjeli su na klimav stolac. Bez grižnje savjesti nastavio je dvostruki život. I Hannelore ga je bez grižnje savjesti ispraćala djeci i ženi u domovinu za vrijeme *urlauba* te božićnih i uskrasnih blagdana.

Djeci i Ani odvojeni se život daleko od oca i supruge sve manje svidao. U kasnim tridesetima postelja joj se činila sve hladnijom i prostranijom, a predvečerja sve dalja od jutra. Ivan je to slutio, ali je šutio. No Ane nije.

Te je godine uoči božićnih blagdana predložila da se Ivan zauvijek oprosti od Njemačke. Stolci osjećaja i poštenja sasvim su se rasklimali.

Najčešće je izgubljeno kružio oko njih. Hannelore mu se u posljednje vrijeme uvukla pod kožu i činilo se da bi mogla dugoročno zamijeniti Ane. Protiv panike se nije znao boriti.

Povratkom u domovinu bježao je i od sebe i od Hannelore, a najviše od dojma da su već djelovali kao par. Drugim riječima, bježao je od zajedništva koje je izgledalo stabilno i njegovano. Nije se želio oprostiti.

Kao u transu, bez zaustavljanja vozio je do granice. Djeca i Ane dočekali su ga raširenih ruku i razigranih srdaca. Zaposlio se kao vozač kod privatnog prijevoznika u susjednome mjestu.

Nakon svakodnevnih druženja s obitelji Ivan je sam sebe uvjeravao kako je Hannelore zapravo bila trenutačno i prešućivano zadovoljstvo, loš nadomjestak za osamljenost, što je odlučio jednostavno zaboraviti. No Hannelore se nije dala zaboraviti, uvukla se u njegovu podvijest i – vrebala. Vrebala kao bjelouška žabu na rubu bare!

Nakon što je opet ostao bez posla, za Ane i Ivana preseljenje na rub glavnoga grada zbog budućnosti djece činilo se najboljim izborom. Postao je taksist jer mu je taj posao najviše obećavao.

Te je večeri polako vozio srednjim trakom zelenog vala u smjeru Hrvatskoga narodnog kazališta. Nakon završetka predstave taksisti obično prevoze posljednje klijente u tom danu. Osjetio je umor, našao se u mreži drijemeža. Na kolnik je iz mraka neoprezno izronila djevojka. Visoka, vitka, dugokosa brineta. Raširio je oči i vrisnuo: „Hannelore!“ Naglo je okrenuo upravljač ulijevo i u zadnji tren izbjegao nalet na nju. Sreća što nitko nije vozio u lijevom traku.

Milijun pitanja razdiralo mu je mozak. Kako ga je pronašla?! Nakon odlaska ništa nije čula o njemu. Nije joj javio kamo su preselili. Što uopće traži ovdje? Osvetu ostavljene žene?! Kad su i ostavljene, Njemice su uvjerene da su one ostavile. Izvukao je papirnati rupčić i obrisao znoj s čela te nastavio voziti.

Te je večeri pred Kazalištem u Ivanov taksi sjeo par srednjih godina. Elegantna gospođa koja je zračila diskretnim šarmom kasnih četrdesetih započne razgovor o kristalnoj koloraturi glavnog soprana koja je izvrsno korespondirala s toplim i odvažnim baritonom. Gospodin doda kako je po njegovu mišljenju to bila neobično avangardna obrada popularne teme i kako se isplatilo u loži prosjediti sto osamdeset minuta.

– Bolje reci prospavati! – predbaci mu gospođa. – Da te povremeno nisam diskretno povukla za rukav, bio bi i zahrkao.

– Ah, *cheri*! Dobro znaš da ne obožavam opere!

– Tko kaže da ih moraš obožavati?! Dovoljno je da na pravome mjestu pokažeš malo više divljenja za njih. Zamisli da primadona sazna kako si spavao dok je pjevala svoju vrhunsku dionicu!

– Nisam bio jedini! – uzdahne gospodin sa žaljenjem.

– Drugi mi nisu važni! – prijekorno će gospođa i razgovor se više ne nastavi.

Kad su izašli iz taksija, gospođa mu se osmijehne. Ivanu se učini da mu se smiješi Hannelorino lice. Znojio se, neugodno buljio u gospođu i izbezumljeno gledao za njima dok su hodali prema ulazu u kuću. Prije ulaska gospođa se okrene i Ivan se uvjeri da mu se ponovo smiješi Hannelore. Upravo u trenutku kad je htio izgovoriti njezino ime, vragolasto mu namigne i stavi prst na usta da šuti.

Ivan Strel nije ravnodušno prihvaćao tu Hannelorinu igru zavođenja.

Osjećao je strah i napetost u svakome mišiću. Doda gas. Strelovito se spuštao sa Zvijezde. Vrat mu se ukočio, leđa odrvenjela, noga na papučici kao da nije bila njegova. Što ju je više pritiskao, činilo mu se da mercedes sve sporije klizi kolnikom.

U posljednji tren na Zrinjercu opazi zagrljeni par kako se lijeno vuče preko zebre. Auto se zanese od naglog kočenja. Cviljenje kočnica prene zaljubljene i za dlaku izmaknu udarcu lijevog blatobrana.

Ljuteći se i psujući, zaustavio se iza raskršća. Provlačeći rukom kroz kosu, osvrnuo se za zaljubljenim parom. Djevojka se okrenula i Ivan opet prepozna Hannelore. Drsko mu se nasmiješila i mahnula rukom hvatajući korak s mladićem kojega je držala oko struka.

Bespomoćno se priljepi za sjedalo otkopčavši gornji gumb na košulji. Ruke i noge preplave mu trnci. Uspaničio se. Okrene ključ u bravi i doda gas.

Znao je da mora razgovarati s Anom prije nego ga Hannelore preduhitri.

Na početku Branimirove Ivan se ne zaustavi na podignutu muškarčevu ruku. U pokretu njegovih prstiju zapleše protest, između usana izmigolji sočna psotka. Ivan joj je uspio razabrati početak i kraj. Kroz stisnute zube uzvratio je istom mjerom.

Kolnik je zjapio pust, no opreznost je svjetlucala s treperavo žutih semafora u nizu. Kod skretanja za Strojarsku, kad je već bilo prekasno da uspori ili zakoči, opazi Hannelore kako pretrčava kolnik.

Ivan naglo skrene u lijevi trak i u zadnji tren opazi da je prepriječio put automobilu koji je jurio punom brzinom. Vozač automobila divljački zatrubi i naglo skrene u desni trak pokosivši Hannelore. Iz

Ivanova grla ote se bolni urlik, upravljač mu izleti iz ruku. Osjeti da je udario u nešto čvrsto, još jednom vrisne, automobil se zanese i počne prevrtati. Ivan Strel pokrije lice rukama. Dok se prevrtao na granici sna i jave, više u buniu, kroz glavu mu se izmjenjivahu trenutki s Anom i oni s Hannelore.

Probudio se sljedećeg poslijepodneva u bolničkoj sobi. Najprije je osjetio miris dezinficijensa, pa blagi dodir na lijevoj ruci, a zatim razabere glasove. Medicinska sestra upravo je došla s Anom do njegova kreveta. Onda su ga zapekle oči od jarkog svjetla. Počeo je raspoznavati Hannelorin lik.

– Neeee! Hannelore, neee!– vrisnuo je.

Kad je ponovo otvorio oči, ugledao je Anino blijedo i zabrinuto lice. Gledala ga je uplašena pogleda i na rubu plača. Kako nije prepoznao baršunaste jagodice njezinih prstiju i mekoću njezina dlana? U trenutku kad joj je stiskom ruke želio uzvratiti dodir, čuo je medicinsku sestru kako govori:

– Vaš je suprug mnogo bolje, gospođo Hannelore! Neprestano vas je spominjao. Tek što se nije probudio. Pravo je čudo da još netko nije stradao. Sreća što je bio vezan.

Kad je napokon širom otvorenih očiju prešao pogledom po sobi, više nije osjećao dodir na lijevoj ruci niti je ugledao ičiji lik pred sobom.

BEATRICE NAKON ANE

Tako si ti, Ana, vrlo brzo odžalovala moj odlazak u vječnost. Kakav si mi samo pompozan sprovod organizirala! Hm, nek' ljudi vide, kad već nisu osjećali koliko smo se voljeli! Auuu, a tek oni vodopadi suza iz tvojih ucviljenih očiju na moje beživotno tijelo! Jedna me nakratko pošakljala po lijevoj jagodici prije nego je kliznula prema uhu. Samo što nije ostavila trag na momemu našminkanom licu.

Vau! Pomladila si me za dobru banku. Da bi izgledao kao u vrijeme dok sam još bio čovjek tvojega života. Zbilja nisi žalila rupčića. A naricanje tek! Nazočnima je vjerojatno na trenutke zvučalo iskreno i spontano, no meni koji te poznajem u dušu djelovalo je kao loše naučena uloga s vrlo patetičnim srcedrapateljnim tekstom.

Prijatelji i poznanici nisu samo došli iskazati čast i poštovanje momemu životu nego i zato da bi procijenili tvoje držanje i kvalitetu posmrtnih usluga uz pomoć kojih si ispratila moje posljednje ostatke iz kuće naših snova. Ušminkala si me ko manekena. Eh, da! Kuća naša, ali snovi tvoji! Vodio sam brigu o svakoj sitnici i detalju koji si zamislila pa se nadam da uživaš među tim zidovima. Premda sam to žarko želio, toj kući nikad nisam pripadao. Fizički da, ali u tvom srcu i mislima nikad nisam imao svoje mjesto...

Dugo sam znao za njega. I dugo sam sebe uvjeravao da je on samo plod mogega umišljanja. Deluzija. Kad te više nisam mogao ni želio dijeliti s njim, odlučio sam da te on dijeli s tvojim uspomenama na mene. Htjeli mi to ili ne, s uspomenama se dijele naši osjećaji i doživljaji. Izgarao sam od znatiželje koliko će brzo nakon što odbaciš crninu i imidž ucviljene udovice tvoj izbor partnera postati javan. Eh, kad bi te on barem usrećio! No sreća je kao jegulja i rijetkima ne izmigolji iz ruku. Obično se osmijehne onima koji bolesno ne čeznu za njom.

U početku me ljutilo što si pozvala svećenika. Ali i to je bilo više zbog

ljudi nego zbog mene. Kulisa za rodbinu, prijatelje i poznanike. Znalo se da godinama nisam zakoračio u crkvu. Zahvaljujem ti što si mi križem nad mrtvim tijelom velikodušno ponudila priliku za spas duše. Možda zbog toga i nisam dospio u pakao nego se koprcam u čistilištu, u društvu dvaju anđela suprotnih čudi koji me nastoje naizmjenice pridobiti. Uzalud ih uvjeravam kako se neću pokolebati i kako ću i dalje vjerovati u čovjeka. U dobroga i poštenoga čovjeka.

Anđeo koji mi nudi ulaz u kraljevstvo nebesko uvjerava me kako iza poštenoga i dobrog čovjeka stoji i vjera u Krista i život u Kristu te kako nema razloga da u Njega ne vjerujem! Anđeo koji stražari na ulazu u pakao misli, pak, da sam u velikoj zabludi! Takozvani dobri i pošteni čovjek ipak priželjkuje zabranjene užitke. Katkad si ih kradom i priušti. Odaberem li pakao, družit ću se s mnogo časnih i štovanih ljudi iz zemaljskog svijeta!

Odbio sam ga. Vjerovat ću i dalje u svojega dobrog i poštenog čovjeka!

Nazvao me naivcem, ali nitko me nikakvim sredstvima neće prisiliti da promijenim mišljenje!

Anđeo pakla obrecnuo se na mene zaprijetivši mi da će me On prisiliti! On, kao, sve zna! Onda mu je izletjelo da On zna i to da nisam umro nesretnim slučajem. Promatrao sam ga u čudu. Kakav prevrtljivi anđeo! Sa svakim treptajem moga oka mijenjao je oblik. Jednom bih ga vidio s krilima na leđima, a drugi put s rošćićima na glavi. Konvertit prema potrebi.

Prijeteći mi kažiprstom i jedva vidljivim rogovima, slavodobitno je izjavio da i on i ja to znamo. Nakon kratke šutnje dodao je kako ima za mene i jednu strasnu Beatrice uz koju ću vrlo brzo ozdraviti od tebe. Za razliku od Danteove, ona živi na granici čistilišta i pakla i nudi raznorazne užitke neiskušane s tobom.

Zamislio sam se nad riječima Anđela pakla. Još razmišljam... Prekasno mi se probudila savjest. Zaslijepila me osveta prema tebi i gurnula u neoprostiv čin prema djeci. Spreman sam se i ukoriti. U trenutku osvete bio sam hrabar i ponosan što sam imao petlje osvetiti se. Kao suprug i partner. Ali kao otac ponio sam se nedopustivo sebično. Mislio sam samo na svoj muški ponos, ne razmišljajući da djecu ostavljam na milost i nemilost svijetu koji sam zauvijek napustio.

Sve se više brinem za Miru i Marina. Često dolaze na moj grob premda sam imao osjećaj da sam im prestao biti potreban. Marin je krhko i osjećajno biće koje treba beskrajno mnogo nježnosti i pažnje, na koju si ti posljednjih godina zaboravila. Tek s ovoga svijeta osjećam da mu nedostaje moja diskretna nazočnost u njegovu životu. Osjećam da se povlači u sebe. Radi li se doista o tuzi ili o nastojanju da s tugom što bezbolnije živi? Nadam se da će preboljeti oca i postati svoj čovjek.

Bio sam prestrog prema njemu. Nije znao podnositi bol i obnavljati povrijeđeni ponos. Tada nisam shvaćao da je po tome sličan meni. Mnogo toga ljudi ne shvaćaju u zemaljskom životu. Prave se spoznaje i rađaju u dodiru s drugim svijetom.

Naša kći Mira je poput tebe, odvažna i samouvjerena. Zna što želi od života. Ali za nju više i strahujem. Prevrtljiva je i tašta, željna naglog uspjeha i nepotrebnog dokazivanja... No nekidan sam shvatio da se i ona mijenja. Došla mi je na grob s buketom žutih ruža. Sjetila se da sam ih obožavao. Vlažnih očiju, motreći moju sliku u crnome mramoru, tužna je glasa priznala da joj nedostajem. Progutala je slinu i protisnula kako ne vjeruje da sam učinio to što ljudi pričaju. Duboko je uzdahnula, ali se nije rasplakala.

Povjerila mi se da je često bjesnila na moje savjete, a sad joj nedostaju. Ti joj daješ punu slobodu, koja je u prvi tren općini. Prekasno je shvatila da sloboda polako mrvli ljude i odvlači ih na

pogrešan put. Al' takva si i ti, Ana, u duši! Sama si previše voljela slobodu! Na vlastitoj sam koži to okusio, ali sam se povukao u šutnju. Previše sam te volio i beskrajno ti vjerovao.

Moja me majka nazvala slabićem i kukavicom. Uvjerena je da sam to napravio zbog tebe, Ana, odnosno zbog njega. Optužuje li tebe zbog osjećaja krivnje što je pogrešno odgojila jedinca ili zbog grižnje savjesti što mi te upravo ona odabrala kao vrijednu i pouzdanu suprugu? Likujem što si za nju baš ti prvooptužena.

Uporno priređuje spiritističke seanse i pokušava razgovarati sa mnom.

Uvjerena je da ti se sudbina okrutno osvetila. Iako su mnogi sigurni da nije riječ o sudbini, ne želi im vjerovati! Istinu, zapravo, ne želi saznati.

Zato mudro šutim i ne pojavljujem se iz svjetlosti svijeće i dima tamjana na njezinim seansama. Ona je zadnja kojoj bi istina o nesretnom slučaju s predumišljajem koristila. Hm, nesretni slučaj s predumišljajem!? Dobro sam to formulirao, zar ne? Ali još bolje izveo! Premda su uzroci nesreće temeljito ispitani i premda istražitelji ne sumnjaju u nesretan slučaj, ljudi i dalje pričaju.

Ali ti se, Ana, ne boj! Službeno je sve proglašeno nesretnim slučajem, bez predumišljaja, ha! Što ćeš sa savješću, manje me brine. Da mi češće obiđeš grob, ne bih se svake noći zalijetao u tvoje i njegove snove. Onako usput, kad šetate, mogli biste zajedno navratiti. Njegova mi nazočnost ne bi smetala. Ti bi mi pripadala onoga trenutka kad bi stavljala ružu u vazu pokraj mogega lika isklesanoga u mramoru. Makar i ne bila crvena.

Sjećanja s vremenom blijede i sve manje bole. Manje u mom nego u tvom svijetu.

Bilo bi mi drago da On nije sasvim digao ruke od mene. Kažu da je spreman praštati, a ne osuđivati. Možda me vrati na zemlju kao Mirina i Marinova anđela čuvara. To tako nadahnuto zvuči!

No sve češće razmišljam i o prijedlogu Anđela pakla da me upozna s

Beatrice. Beatrice nakon Ane. To također tajanstveno i izazovno zvuči.

Još nisam odlučio.

DOGODILO SE U PONOĆ

Glumicu Ladu Jurkin obuzeo je neobjašnjivi nemir tek kad je tog petka poslijepodne sjela u automobil Filipa Cara. Djelovao je tajanstveno, neuhvatljivo i distancirano. Sve je nervoznije stezao upravljač, a Ladu iskosa sve pohlepnije mjerkao. Kao prenapuhani balon željan neba. No nijedan se balon još nije vratio i ispričao kako je dosegnuti nebo.

Prenerazila se kad je u njegovim pogledima prepoznala sirovu strast. Osjetila se nelagodno. Kao igračka u rukama djeteta koje ju iz zabave želi uništiti. Kao da je sjedila na iglama. A nakon premijere prije nekoliko večeri činilo se da mu iz očiju plamti zrela ljubav – vječna, ona prava, s korijenima iz gimnazijskih dana!

Kroz vjetrobransko staklo pred očima su joj brzo promicali reklamni panoi uz cestu kao mravi. Pogled bi joj katkad pobjegao i na pitomi gorski krajolik, ali nije uživala u njemu.

Srce joj se pobuni. Pomisli na djecu i Pavla. Osvećuje li mu se što je u gimnaziji bio zaljubljen u Branku, Filipovu ženu? Ili jednostavno želi na listu iskustava dodati i slast preljuba?!

Sjetila se kako joj je Pavle nakon jednoga zajedničkog druženja napomenuo da mu se čini kako između Filipa i Branke opasno puca. Nije zvučalo kao trač, likovao je. Lada se iznenadila što Branka „opasno pucanje“ između nje i muža ni riječju nije spomenula, a bile su najbolje prijateljice. Imala je Branka o-ho-ho izleta s tuđim muževima, ali nijednoga nije smatrala opasnom pukotinom u svojem braku.

Filip je vozio u smjeru mora, jednako nestrpljiv i predatorski nadmoćan, ali Ladi, usprkos svemu, zavodljiv. Pogubno zavodljiv! Dopustila je da čežnja istisne nemir i nelagodu.

O čemu razmišlja? Motaju li mu se po glavi misli slične njezinima ili jedva čeka da Branki vrati istom mjerom? Pavle je, naprotiv, siguran u nju, u sebe, u njih. Zašto tu sigurnost zamijeniti klimavim nogama nevjere i zaogrnuti plaštem laži i licemjerja!? Lada vjeruje u njihov brak, u sebe, nije depresivna i ne treba joj promjena. Što ju je spopalo na primanju? Kako je mogao postojati samo Filip Car, glazba, vino, zvjezdano nebo...!? Ah, blagi Bože, što to iznenada želi!?

Postane joj vruće. Osjetila je želudac u grlu. Izvadila je rupčić iz torbice i obrisala čelo. Filip je oholo i tašto odmjeri. Posjednički, kao tek kupljenu robinju. Gdje li je nestala spontana zavodljivost i šarm od prije nekoliko dana?!

– Slabo ti je? – Ladu iznenadi podsmijeh na njegovu licu i posprdan prizvuk u njegovu glasu.

– Voziš malo prebrzo – trudila se zvučati smireno.

– Samo to, ili imaš tremu kao pred premijeru?!

Lada se naježi. U Filipovu glasu prepozna sprdnju. Štoviše, Filip se naduto smijuljio uživajući u svojoj tobožnjoj duhovitosti, bez i najmanje pomisli da je vrijeđa. Lada ne reče ništa nego mu pogledom pokaže koliko je zgrožena njegovom primjedbom. Pod svjetlošću punog mjeseca zaskočio ju je laskavim izjavama i evo je u ponoru laži i obmane! I što osjeća? Da je doživljava kao svoje vlasništvo i – samo što je, poput predatora, ne obilježi izlučevinom! Čarobnjak ljubavi preko noći se pretvorio u demona života.

Osjećala se kao u jurećem zatvoru. Kako su se približavali moru, strast prema Filipu kopnila je kao što je nestajalo i raslinje uz cestu. Unezvjereno ga je promatrala. S lica mu ponovo pobjegne podrugljiv osmijeh i izraz samodopadnosti. Zašto je nasjela na njegov paunovski šarm?

– Vidi se da prvi put varaš muža! – njegov usklik samo što nije završio hihotom. – Dopast će ti se i siguran sam da neće biti i posljednji – uštine je blago za obraz. Na tren se uozbiljio i obješenjački dodao: – Bit ću pažljiv kao da ti je doista prvi put!

Ladu je prenerazila Filipova sirova samouvjerenost. U zadnji se tren svlada da ga ne pljusne. Samo nekoliko dana nakon izljeva strasti ponos mu se uzjogunio, a ona mirne duše podnosi ponižavanje! Pogledi su im se munjevito sudarili. Strpljenje joj je bilo pri kraju. Ali je šutjela i zapanjeno ga gledala. Nije ona, doduše, prepoznavala ni samu sebe. Filip svisoka nastavi:

– Razbijaš glavu koliko me zanimaš kao žena, a koliko kao ljubavnica?

Ladi su se usta polako punila gađenjem, a srce gorčinom. Samo što je nije ugušila vlastita zaprepaštenost Filipovom drskošću. Pustila ga je da se nastavi igrati vrsnog poznavatelja njezina osjećajnog stanja.

– Grizeš se što si Pavlu lagala i umjesto na turneju s kazalištem, otišla s budućim ljubavnikom na vikend. Ma, ionako svi misle...

Da bi neozlijeđena izbjegla zamku vlastite zablude, odlučila je dati slobodu Filipovoj umišljenosti. Drugim riječima, uključila se u nju i u čudu ga upitala:

– Svi?!?

– Svi osim tvojega muža! – bahato će Filip.

– I Branka?! – dahne Lada zaprepašteno, svjesna da se upustila u nepromišljenu raspravu.

– Moja žena pogotovo! – hvastao se Filip i glasom i držanjem.

Koliko god se trudila ostati pribrana i promišljena, Ladu su izdali grlo i živci. Svladavala se, ali nije mogla ukrotiti mišiće da povremeno ne zatiraju kao mladice na vjetru. Filip je likovao što ju je šokirao. Prepustio se napadu samouvjerenosti rekavši kako je u zabludi ako misli da joj je Branka iskrena prijateljica. Lada jedva čeka da brige podijeli s tom tračericom, a ona ih, čim Lada zatvori vrata, kao pokvareni telefon s dodatnim detaljima prenosi dalje!

U Ladinoj je glavi grmjelo kako to ne može biti istina! Prijateljstvo koje ne čuva tajne pretvara se u opasnost! Branka i ona godinama izmjenjuju svoje intimne i tjeskobne tajne, propituju ženske granice, razvijaju se kao osobe! On to zove tračanjem?! Na Filipovu zlobnu primjedbku kako je Branka zapravo ljubomorna, vrisnula je:

– Ljubomorna?! U srednjoj školi ja sam njoj itekako zavidjela.

– Sada ona tebi na mnogočemu zavidi. – Zvučalo je laskavo, ali istodobno i nedorečeno. Duboko je udahnula. Iako je Filipov pogled govorio „Što još hoćeš?“, Lada prihvati igru i znatiželjno protisne:

– Na čemu to?!

– Na mužu, kad već pitaš! – bez razmišljanja izlaze Filip. Iako je u njegovu držanju prepoznala glumatanje i podbadaње, no još je očitija bila šarmirajuća muška nadmoć pred kojom bi prije kojeg desetljeća bila pala na koljena, ali danas je spremna oštro joj se suprotstaviti.

Usklikom „Vau!“, trudila se da ironija u njezinu glasu zvuči kao zabava, a ne kao prijetnja. U stvarnost ju je vraćao jednoličan rad automobila i pogled na lošu zmijoliku cestu. Osvrne se na krajolik. Zašto su skrenuli s autoceste? Filip je bio nabrijan za razgovor u kojemu je mislio da vodi glavnu riječ:

– Otkrila se nakon proslave desete godišnjice braka, kad joj je malo više malvazije tvojega oca skliznulo niz grlo. Izbrbljala se kako si ne može oprostiti što je odbila Pavla kad je s njom želio hodati u gimnaziji. Mislila ga je malo izazivati, ali... Pavle se zaljubio u tebe. No moja Brankica i dalje sanjari o njemu.

Filipova bolesna želja da vlastitu ženu razgoliti pred prijateljicom pretvarala se u čistu provokaciju i strast vrijeđanja. Lada se zbunila. Što želi postići takvim napadom na vlastitu ženu? Poniziti je i omalovažiti da bi lakše kupio njezinu naklonost?

– Zašto mi to govoriš? – odluči ga prekinuti.

– Da se ne grizeš. Branka jedva čeka...

U sumanutom pogledu kojim ga je ošinula moglo se iščitati kako ne vjeruje da je želio reći to što je razumjela... Grozničavo je tragala za opravdanjem, sve uvjerenija da se Filip služi što prljavijom obmanom kako bi je lakše slomio.

– Da i tvoooj bi Pavle iskoristio dobru priliku ako mu se pruži! – pogađao joj je Filip misli.

– Tvoooja je žena dobra prilika za mooojega muža!? – polako je postajala svjesna meteža osjećaja u kojemu se našla.

– Ako se potruđi! – zvučalo je ljigavo i obeshrabrujuće.

– Što ti je na umu?! – užasnula se misleći da jutros nije oprala uši.

– Pitomi kućni mrav, savršena domaćica koja se dvadeset četiri sata mota po kući i ugađa mužu. Sve vrline koje ti, draga Pavlova ženo i partnerice, izbjegavaš i ismijavaš!

– Zar!? – zgrozila se, ali se trudila zvučati iznenađeno.

– Jednostavan kopernikanski obrat. Meni je pun kufer žene koja od jutra do mraka pleše oko mene i ne dopušta mi ni da si sam natočim čašu vode. Zaželio sam se poduzetne žene, makar za ručak najčešće pržila jaja i kuhala čaj. A Pavlu je puna kapa upravo takve žene!

– Pavle se ne buni! – bezazleno će Lada i ugrize se za usnu.

– Ne stigne se buniti! Tebi ni jednoga trenutka ne padne na pamet da bi o nekim stvarima i on trebao suodlučivati?!

Samo što ga nije zgromila pogledom. Na rubu suza, bijesna, ali sasvim nemoćna, vrisnula je da začepi.

On joj, mrtav-hladan, samouvjereno strese u lice da ga „drugačija ne bi ni zanimala“ i da „s godinama čovjek daje prednost pameti nad izgledom“.

Lada se malo zbuni, nekoliko puta proguta slinu, a onda, smetena i zdvojna, stane u Brankinu obranu ustvrdivši kako „ona nije glupa“, „kako nikad nije bila i kako je on bezobrazno blati jer...“

No Filip joj drsko uleti u riječ tvrdeći kako je Branki „u gimnaziji tatica krčio put“ i kako je „tek na faksu isplivao njezin oskudni intelektualni domet“.

Lada je munjevitom brzinom preispitivala svoje osjećaje. Koliko je do maloprije bila spremna Branki nabiti rogove, toliko ju je iznenada bila spremna braniti. Nazvala je Filipa umišljenim licemjerom i sasula mu u lice optužbu da je Branka prekinula studij zbog njegova djeteta! Branio se kako je odlučio testosteronom i mladenačkom naivnošću... Pogrešnom glavom i neiskustvom. Sve je objašnjavao iz kuta tipičnoga muškog ega – svi su ludovali za Brankom jer je bila komad! Krasotica!

Ulovljena u stupicu, zgroženo ga je slušala, a njegovoj je taštini godilo što je Branka odabrala njega. Fizički ga je dugo privlačila, premda je znao da joj nije jedini. No djeca su bila premalena da bi se razveli. Ali kad se izbrbljala o Pavlu, shvatio je da se udala za njega kako bi mu bila u blizini.

Lada nikad nije pomislila da bi od muških argumenata mogla povraćati.

– Ali, ooon je moj muuuž! – vrisnula je.

– Mnogo je tuđih muževa spavalo s njom! – Iako je ta rečenica bila puka istina, zvučala je kao najgrublje vrijeđanje Branke kao žene, a to Lada nije opraštala. Potpuno smetena, zbunjeno je zamucala:

– Ma ne, ne, moj Pavle ne bi s tvojom ženom... – Imala je potrebu braniti muža, osobito naglasivši riječi s *tvojom ženom*.

– Povjerenje ima krhke noge – grubo se nadoveže Filip. – Nikad nisam zamjerio nijednom muškarcu što je spavao s Brankom, neću ni Pavlu. Žena odlučuje i bira. Muškom ponosu gode upucavanja i laži. Ako se Branka malo potruđi, Pavle je zbog ponosa neće odbiti!

Zvučao je oholo. Sirovo. Odvratno! Dalo se nanizati i neprimjerenijih epiteta. Olakšala bi dušu, ali bi time ujedno naglasila žensku uvrijeđenost i zabludu. Grizla je usne. Filip je ciljao nisko, omalovažavajući sve do čega joj je bilo stalo. Nervozno je lomila prste i gledala preda se.

– Kao ni ti mene, je li? – psikne. Preplavi je lavina krivnje i samooptuživanja.

Što ju je spopalo?! Istina je da Filip ima kvaliteta koje Pavlu nedostaju. Ali Pavla poznaje u dušu, nikad joj nije palo napamet da

bi je Filip mogao ovako neugodno iznenaditi. A čini se da može i neugodnije...

Filip zaustavi auto uz rub kolnika i okrene se prema Ladi.

– Ne budi smiješna! Ovo što sam govorio nema veze s nama – opet ju je promatrao očima neodoljiva zavodnika. – Veže nas nešto dublje, zajednički pogled na svijet, zajednička filozofija života. Mi se ne možemo uspoređivati s drugima! Volimo se od gimnazije. Zar ne možemo o svemu otvoreno razgovarati?! Zar će to među nama ostati platonski?! – ispružio je ruke prema Ladi i pokušao je zagrliti.

Uhvatila je kvaku na vratima. Morala si je priznati da je godinama čeznula za romantikom i patetikom, a sada su joj se zgadile. U stabilnoj vezi ne čezne se za isforsiranom romantikom. Vrisnula je da makne papke s nje i otvorila vrata automobila. Filip je povuče na sjedalo, zalupi vratima i ona začuje škljocanje automatskog zaključavanja brave.

– Bez razloga živčaniš! – ležerno je rekao. – Samo što nismo stigli. Smiri se. Cijeli je vikend pred nama, ma ja, ja...

– Prva autobusna stanica sigurno nije daleko – prekine ga Lada odlučno.

Iako ju je pred neki dan uhvatio s „prstima u pekmezu“, njezino ja joj još nije zakrčljalo. Bila je zahvalna jeziku što ju je zasvrbio u pravom trenutku i što nije odšutjela prvu neprimjerenu primjedbu na račun Branke. Povremene slabosti samo naglašavaju našu ljudsku stranu. Nije si laskala zbog zakašnjeloga prosvjetljenja u kakvu se osjećajnu kaljužu uvalila. Ali vrijeđanje vlastite žene u njezinoj odsutnosti doživjela je kao vrijeđanje svih žena.

– Lada, slušaj... Nisam tako mislio... – trudio se Filip zvučati pokajnički.

No zvučao je još licemjernije i Lada je to napokon osjetila. Iz očiju mu je izviralo pitanje što si ona umišlja, ali znao je da ni kirurškom pincetom iz nje više neće izvući ni slova. Mogao se ponašati kao napaljeni divljak, ali je ipak pobijedio gospodin u njemu. Šutke je okrenuo automobil.

Povratak kroz isti krajolik kao da je trajao dulje. Da su mogli, radije bi ga preletjeli. Odjednom se naoblačilo i počela je sipiti kiša. Glazba s radija bila je ugodnija od njihovih misli. Nije dugo kišilo. Suze s neba nisu vrijedile situacije koju su zakuhali.

Zaustavio se nedaleko od Ladine kuće. Dok je izlazila, okrenuo se na drugu stranu. Nije ga pozdravila. Ni on nju. Samo je dodao gas i odjurio niz ulicu.

Lada je trenutak stajala u sjeni javora ispred kuće. Noć tiha, prohladna.

Mjesečina zaštitnička. Promatrala je osvijetljeni prozor spavaće sobe. Pavle je budan! Drhtala je. Metež joj ispuni misli. Kao da je lebdjela između sna i jave.

Jedan je automobil dojurio iz suprotnog smjera. Zaslijepe je njegova duga svjetla. Osjetila je blagu vrtoglavicu. Trenutak ništa nije vidjela, a onda ugleda kako se automobil zaustavlja i iz njega zagrljeni izlaze Branka i Pavle. Štipne se za jagodice kako bi se uvjerala je li ono što vidi zbilja ili môra. Kao skamenjena, trljala je oči i zurila u ulazna vrata svoje kuće koja su se zatvorila za njima.

Preneražena, još je tren uznemireno hodala po pločniku, a onda se tiho ušuljala u kuću i poput strijele uletjela u spavaću sobu. Pavle se prene, odloži knjigu na noćni ormarić i pođe joj ususret.

– Lada?! Zar je turneja odgođena?!

– Tako ti meni!? – drekne gledajući ga prodornim pogledom. Usne su joj drhtale. Kroz vrisak je upitala: – Gdje jeee!? Vidjela sam vas. Zajedno ste ušli...

Nije razumio da ga pita što se događa jer večeras uopće nije izlazio.

– Pravo mi je rekao Filip... Govori, gdje je?! – vikala je izbezumljeno. – Vidjela sam vaaas! Govori, gdje si je sakrio?

Grozničavo je povukla pokrivač s kreveta i razbacala jastuke. Sumanuto je zavirivala pod krevet i otvarala ormare. Pavle je ustao s kreveta i zakoračio prema njoj.

– Koga, Lada? Koooga?!

– Gdje jeee? – Kraj pitanja pretvorio se u luđački urlik.

– Tko, zaboga? Probudit ćeš djecu! Tkooo?

– Gdje si je sakrio? – ponovo je bjesomučno otvarala sve ormare i gledala pod krevet. – Što, jadna, nisam ostala s Filipom...

– S kojim Filipom, zaboga? Ne poznajem puno Filipa... Zar s Filipom Carom?!

– Branka i ti zagrljeni ste ušli u kuću. Vidjela sam svojim očima... – unijela mu se u lice. Poput mačkinih šapa, usmjerila je prste prema njegovim očima. Prvi put otkad se poznaju kao da taj luđački pogled nije bio njezin. Prepao se.

– Filipova Branka?! Što pričaš, Lada!? – ustuknuo je korak.

Kleknula je na pod i grozničavo se njihala naprijed-natrag. Na trenutak je trljala sljepoočnice, a na trenutak se udarala stisnutim šakama po glavi i sve više tonula u mrak izbezumljeno jecajući:

– Zaljubljena je u tebe još od gimnazije. Vidjela sam kad ste ušli. Gdje se sakrila? Govori, gdje se sakrila?... Govoriii!... Vidjela sam kad ste ušli.

Govori gdje si je sakrio?

IGRA ZALAZEĆEG SUNCA

Kroz zamagljeni prozor vlaka Draga Ivorek odsutno je promatrala jednoličan ravničarski krajolik. Kad ga je posljednji put motrila iz jurećega vlaka, bio je puno pitomiji, životniji, s mnogo manje alergene ambrozije na međama, putovima i rubovima polja. U kupeu je bilo zagušljivo. Suputnici nezanimljivi. Mučila ju je žgaravica. Gutljajem vode ovlažila je grlo, a vlažnim rupčićem osvježila lice. S nelagodom se sjećala sinoćnje neugodne rasprave sa suprugom Mirkom...

Opet je bezosjećajno i živčano izgovorio kako njezinu roditeljsku kuću u Podravini treba unovčiti prije nego se uruši jer do danas nije čuo uvjerljiv razlog zašto je se ne želi riješiti.

– Riješiti!? – zgrozila se.

Njemu je u glavi bilo samo dovršenje vikendice na moru, njoj održavanje onoga što imaju i štednja za vremena kad budu zarađivali manje. Krajičkom oka motreći Mirka, otpuhnula je šišku koja joj je zastrla lijevo oko te smirenim glasom i držanjem izgovorila kako je obećala majci da će kuću obnoviti. Kipio je od bijesa kao gejzir. Samo što mu je iz usta tu i tamo, umjesto vrele pare ruknula slina. Nije volio što Draga tvrdoglavo ustraje na mišljenju koje se ne podudara s njegovim.

Predbacio joj je da su o njegovoj djedovini drugačije odlučili. Ona mu je odgovorila da se on nije tamo rodio. Branio se da je ondje dugo živio, a ona je smatrala da to nije isto.

Kad je, po običaju, zagrmio kako ta hrpa cigli ionako ničemu ne služi, u zraku je zaiskrilo na beskonačnu svađu i Draga je zašutjela. Svađa zbog svađe ionako ništa ne rješava. Tvrdoglavost još manje. Što su duže bili zajedno, sve su neuspješnije rješavali svoje životne jednadžbe. „Moramo nešto mijenjati“, mislio je on, a to je značilo da

se ona mora prestati hipersentimentalno vezati za kuću s koje crjepovi samo što ne padaju prolaznicima na glavu. Treskom je zalupio vratima i izašao, a Draga je provjerila vozni red vlakova prema rodnome mjestu. Nije pojma imala vozi li još direktni autobus ili vlak. Baš se poželjela voziti vlakom!

Dočekale su je iste ulice, iste, samo trošnije kuće, isti, samo stariji susjedi i poznanici. Oni koji su je prepoznali otpozdravljali su joj iznenađenim osmjesima i zagonetnim kimanjem glavom. Sretala je i nova, nepoznata lica ispred novih kuća, no ti je ljudi nisu zamjećivali ni pozdravljali.

S mukom je otvorila zahrđala željezna vrata u zatravljeno dvorište. Očima suosjećajno prijeđe preko popucanih zidova i vlagom nagrizene fasade. Pogled na napukle temelje kuće također je uznemiri. Nekad se među tim zidovima ponosno živio život, a danas pauci nad ključanicom svjedoče da već dugo prostor nitko nije ni provjetravao. Na krovu obraslom mahovinom napukli su crjepovi, prozore su ukrašavali vijenci prašine i muha ulovljenih u paukove mreže. Još samo na krovu bdije čuvarkuća i otima zaboravu uspomene. Draga se osvrne lijevo-desno ne promatra li je čije znatiželjno oko i brzo iz torbe izvadi već otprije pripremljenu obavijest: „Prodaje se. Upitati ovdje danas od 18 do 20 sati ili na broj...“, i objese je na dvorišna vrata.

Uputila se niz ulicu. U susjedovu dvorištu uskokodakale se kokoši. Nekako uznemireno i bez požude. Kako i ne bi!? Oko jednog pijetla samouvjereno se šepiri dvadesetak kokica. Nijednoj se ne sjedi na jajima jer o ulozi majke ne razmišljaju. Samo bi uživale! To umanjuje draž udvaranja, a pijetlove pretvara u šarmere bez pokrića. Iz jedne staje tugaljivo je zamukala krava. I njezin se život bez rasnoga i zavodljivoga simentalca pretvorio u jednoličnu, uzbuđenjima siromašnu svakidašnjicu. Gazda joj dosađuje knjiškim formulama prema kojima bi trebala davati toliko i toliko mlijeka, a tele joj u

trenu gabrijelski daruje gospodin veterinar. Doduše, ne Božjim blagoslovom nego injektorom za umjetno osjemenjivanje.

Kad se odlijepila od posljednjih kuća, novo je razočaranje pokvarilo njezina sjećanja. Odmarajuću tišinu i čivčikav pjev ptica podravske gorice grubo je remetilo hroptanje traktora i automobila. I taj, nekad prirodni raj za odmor i bijeg od buke izgubio je bitku s civilizacijom. Nekad bijele staze uz zapuštene klijeti zatravila je žilava loboda i tvrdokorna kostrva ili su se stopile s grmovima kupine i lijeske. Druge su pak iščezle u obližnjem žbunju.

Djetinjstvo koje je uz ove klijeti protrčala utabanim stazama i uz poznata lica nekad joj se činilo praznim i siromašnim, bez budućnosti. Bjesomučno je projurila kroz mladost, odveć znatiželjno hrleći u zagrljaj odraslosti. Danas živi život koji ne razumije ni taj svijet ni to vrijeme!

Nešto ju je vuklo dalje. Dalje! Zavirivala je pod grmove kupina i malina, na padinama brijega tražila mušmule i dunje. Ni traga orijaškim stablima oraha i kestena.

Iznenada s jednog puteljka pred Dragu bane pogurena starica smežuranih obraza i znatiželjna držanja. Osmjehne se pa zastane i, oslonjena o štap, nastavi je netremice promatrati. Dubina njezinih gotovo ugaslih očiju još je više naglašavala lebdenje. Dragina *ja* rastočenoga između prošlosti i sadašnjosti, jedva nazirući budućnost. Draga je pozdravi, a starica je oslovi imenom. Draga joj se nasmiješi s čuđenjem u očima i kimne glavom. Starica je znala da je Draga po zanimanju odvjetnica, a Mirko inženjer, da su kupili stan u Zagrebu, da grade vikendicu na moru.

Pravila joj je društvo još dio puta, a onda skrenula u polje. Pozdravile su se, a da Draga ništa nije saznala o njoj. Zbunilo ju je što je starica sve o njoj znala. Kradom se osvrne za njom. Nekad je po tim zasijanim njivama i košenim livadama ponosno bubnjalo zdravo

ratarsko bilo, a danas po neobrađenim pustopoljinama pretrči tek pokoji zec. Jedino štakorima i miševima pustoš ne smeta.

Zanesena sjećanjima, nije ni primijetila da se put nastavlja kroz smetlište. Zar ne bi ovuda trebao teći potočić? Draga je na trenutak pomislila kako se izgubila. Polako se vrteći u mjestu, kružila je pogledom oko sebe. Korito presahlo, a na livadi njezina djetinjstva umjesto dječjeg žamora golema hrpa starih štednjaka, hladnjaka, ledenica, plastičnih boca i vrećica. A slika života na rijeci u njezinu je sjećanju još jasna i živa. Kao da se danas događa...

Na sprudu u sredini rijeke svojevrsna revija najnovijih bikinija, pod splavnicom djed i unuk pecaju ribe, s druge strane obale žene na koritima gruhaju rublje i drže na oku nestašnu mladost na sprudu, a na uskom protoku vode nasuprot ustavi napajaju se krave. Skladan život čovjeka i prirode!

Dragine misli još dublje odlutaju u prošlost. Uspomene su je sve više uznemirivale. Kretala se poput izdajice na krhkim nogama novopečene građanke. Simbioza betona i asfalta u kojoj je provodila život proteklih godina nemilosrdno je potiskivala sjećanje na njezine korijene. Učini joj se da se niz obalu presahlog potočića spušta netko drugi, a ne ona, nesigurno premošćujući osjećajne procjene između onoga što je bilo i onoga što jest. Nostalgija katkad boli. Osjećala se usamljeno. S crkve se oglasio sat. Draga je izbrojila pet otkucaja. Još stigne do groblja...

Lako je pronašla grobnicu. Kad je stavila bijele ruže u vazu, s crne mramorne ploče sažalno su je i istodobno prijezirno motrile majčine oči. Srce joj snažno zalupa i osjeti slabost u želudcu. S mukom se odvuče do klupe nekoliko koraka dalje. Nasloni se na naslon. Zavrti joj se u glavi.

Dvije zrake zalazećeg sunca nespretno se prelome na majčinu portretu. U njihovu odsjaju Draga opazi majku ovijenu crnim velom

kojim je bila pokrivena na odru. Poželjela je pobjeći, ali majčin je lik postajao sve veći i pomlađivao se, te je napokon stajala pred njom. Na svom ispruženom dlanu držala je njihovu kuću s tekstom: „Prodaje se...”

Dragu prožmu srsi. Obuze je strah. Grozničavo je pokušavala pobjeći, ali nije mogla pomaknuti noge. Majka je uprla kažiprstom u nju:

„Ne boj se! Samo podsjećam na obećanje koje namjeravaš prekršiti. Zar bi, i prije nego mi kosti istrunu, prodala djedovinu za dovršenje vikendice na tuđoj zemlji, među tuđim ljudima!? Tek proklijala mladica ne obećava plodnu žetvu odmah nakon presađivanja. Ako želiš novi zavičaj, stvori ga vlastitim trudom, a ne žaljevima djedova. Kuću ostavi da svjedoči o neskromnoj generaciji koja se stidjela ostati ovdje!”

Zrake zalazećega sunca tada se presijeku pod drugim kutom i s majčina dlana nestane kuća. Oстане samo natpis: „Prodaje se...“, koji majka spretno razdere i baci pred Dragine noge. Predvečernji vjetrić poigra se papirićima i od njih vješto složi riječi: „Ne prodaje se...”

Draga grozničavo jagodicama prstiju obiju ruku protrlja oči. Hladnoća joj prostruji tijelom. Sanja li ili joj se upravo ukazao duh? Počela je drhtati. Istoga se trena i posljednja zraka sunca sakrije za oblak, a Draga iznova vidje kako je majka prezirno i sažalno gleda s portreta na nadgrobnoj ploči.

Sva u grču, sa srcem u grlu i hvatajući dah, trčala je sve do kuće. Tresla se kao u groznici trljajući čas lijevo, čas desno oko i prestrašeno žmirkajući izbezumljeno se osvrkala. Zavrtjelo joj se u glavi. Skamenjena, ne vjerujući očima, sjela je na pločnik ispred obavijesti na dvorišnim vratima i zapanjena pročitala: „Ne prodaje se. Upitati ovdje, danas od 18 do 20 sati ili na broj...”

ELEAZAR

Povratak mojega djeda iz rata bio je zastrašujući i ujedno zadivljujući. Mi djeca igrali smo se skrivača u dvorištu, baka je iz kuhinje upravo krenula prema kokošinjcu po svježa jaja, a mama je iz sjenika iznosila košaru sa sijenom. Na ulici ispred naše kuće zahrzao je konj, a muški je glas viknuo:

– Eleazar, sad!

Nasred dvorišta ugledasmo letećeg dorata s vojnikom u sedlu. Baka je vrisnula i utrčala u kokošinjac, mama je, ispustivši sijeno, pobjegla u staju, a mi se djeca uz vrisku i ciku rastrčasmo glavom bez obzira.

Mrtva tišina ispunjavala nas je strahom i znatiželjom. Provirio sam jednim okom iza šupe za drva i sa strahopoštovanjem mjerkao ponosnog konja i još ponosnijeg čovjeka na njegovim leđima. Na trenutak sam pomislio da bi konju bolje pristajalo ime Orkan ili Pegaz. No kad sam čuo kako baka u kokošinjcu zapomaže i zove Boga u pomoć, shvatio sam da se krilati dorat mogao zvati jedino Eleazar, jer ta riječ na hebrejskome i znači „Bog pomaže.“

Poslije mene prva se baka ohrabrila proviriti iz kokošinjca. Onda su zaškripala i vrata staje, iza kojih je glavu pomolila i mama.

– Ne bojte se! – viknuo je djed. – Eleazar je Božji konj.

– Kakvo to vražje ime ima? – zakričala je baka.

– Nije vražje, kad uz njega Bog pomaže – s kažiprstom će u zraku djed.

Napравismo krug oko konja s ponosnim djedom u sedlu. Ubrzo je sjahao i pomilovao Eleazarovu grivu. Zatim je posegnuo u džep za kockom šećera i na dlanu je pružio konju.

– Dobar se konj ne podmićuje šećerom – usudila se baka glasno izgovoriti ono što smo i mi ostali mislili.

– Spasio mi je život. Preplivali smo zajedno rijeku pod kišom granata.

– Postoje ljepša imena za konje – prigovorila je baka, a djed je objasnio:

– Ime je bilo urezano na ularu i odazivao se na nj. Stajao je upregnut u kola pred spaljenim samostanom kad smo se povlačili. Na kolima je ležao ranjeni vojnik. Eleazar se dugo propinjao i divljao ne želeći krenuti dok se nisam dosjetio da u džepu imam nekoliko kocki šećera. Slatko ga je udobrovoljilo i ubrzo smo, zajedno s ranjenikom na kolima, jurili prema rijeci. Eleazar i ja preplivali smo rijeku, a ranjenika sam ostavio u pokretnoj ambulanti na obali.

Usprkos njegovoj hirovitoj i neobičnoj ćudi, zavoljeli smo Eleazara. Užitek se bilo voziti na kolima koja je on vukao. Ali vukao ih je samo ako je djed držao uzde. Jahanje uz rijeku bila je uгода za svaki moj mišić, ali samo ako je djed jahao sa mnom. Hraniti ga zoblju mogao sam samo u djedovoj nazočnosti. Pohlepno bi liznuo kocku šećera s mogega dlana, ali se ipak nismo sprijateljili. Možda zato što sam se kocku šećera usudio ponuditi mu samo u djedovoj prisutnosti ili je jednostavno nakon svega što su njih dvojica zajedno prošli bilo normalno da djeda smatra jedinim prijateljem.

Jednoga dana djed i ja vozili smo se kolima u vinograd. Put je vodio kroz mjesto i preko raskrižja na kojemu se nalazilo raspelo. Kad smo stigli do raspela, Eleazar je stao i zahrzao. Začudeno sam pogledao djeda, no on se nije nimalo uzbuđivao. Mirno je sišao s kola, uhvatio konja za ular, dao mu kocku šećera, proveo ga pokraj raspela i zatim se ponovo popeo na kola do mene. Trenutak sam zbunjen šutio ne vjerujući očima jer mi je o tome i baka pričala, a nisam joj vjerovao.

– Zašto Eleazar zastane pred raspelom? – odvažio sam se upitati sutradan za vrijeme ručka.

– Ili zbog straha, ili zbog poštovanja – tata će, a djed je šutio. Ni ostali nisu bili razgovorljivi.

Ni baka ni tata nisu Eleazara mogli provesti pokraj raspela, čak ni ako je djed sjedio na kolima. Kao da je isključivo vjerovao djedu. Bilo je kao u priči, ali u priči koja se događa nama.

Prilagodili smo se Eleazarovoj ćudi i sve je bilo dobro dok je djed stizao obaviti poslove u polju. No jednoga dana djed je morao obaviti nešto izvan mjesta i nije se na vrijeme vratio da bi otišao po sijeno. Spremala se kiša, a djeda nema, pa nema. Baka se kao na iglama muvala po kući i svaki tren izlazila na cestu provjeriti dolazi li djed napokon. Križala se i jadala okrećući oči prema nebu te pogledom i molitvom pokušavajući zadržati kišu u njedrima sve crnjih oblaka.

– Taman posla! – iznenada će ljutito. – Konj u štali, a ja ću dopustiti da mi sijeno pokisne.

Kako je put vodio pokraj raspela, odvrćali smo je od namjere da ide u polje sama s Eleazarom. Ipak se odvažila i upregnula ga. Tata je negodovao, prigovarao joj da je tvrdoglava i da izaziva sudbinu... Nije ga poslušala. Krenuo je i on za njom. U posljednjem trenutku u kola sam uskočio i ja. Tata je dio puta hodao uz Eleazara, a onda se i sam popeo u kola. Natjerao ga je u kas.

Zbunjivala me i čudila Eleazarova poslušnost. Repovi crnih oblaka spuštali su se sve niže. Iako je vremenski razmak između munje i grmljavine bio dugačak, nisam vjerovao da ćemo prije proloma oblaka stići do livade i utovariti sijeno. Eleazar se trzao i hrzao na svaki bljesak munje i napeto osluškivao grmljavinu. Osjećao sam da

smo se zbog bakine tvrdoglavosti i tata i ja upustili u nezaboravnu avanturu.

Doista! Kad je Eleazar dokaskao do raspela, propeo se na stražnje noge, zahrzao i skamenio se. Svi troje sišli smo s kola. Tata je prišao Eleazaru i pokušao ga, kao i djed, provesti uz raspelo, no Eleazar se ukipio i ne miče se s mjesta! Mirno je pohruskao sve kocke šećera koje je tata imao, tupo se zabuljio u njega i ni makac! Baka ga je vukla s jedne strane, tata s druge, ali Eleazar kao da se ukorijenio i ne pomiče se ni pedlja. Štipali su ga, svatko s jedne strane prepona, pa šibali i bičem, no konj ni makac! Nijedanput se nije ritnuo, nije čak ni frknuo u znak negodovanja. Jednostavno je spokojno i tvrdoglavo kao magarac prkosio batinama. Kad sam osjetio prve kap i kiše na zatiljku, baka je odustala:

– Nema smisla! Hajd' mo kući!

Eleazar nije želio kući. Stoji pred raspelom kao ukopan. Poput kamenog kipa prkosi grmljavini, munjama i kiši koja se izlila kao iz kabla! Tata je predložio da Eleazara ostavimo samoga dok djed ne stigne, a baka se umotala u gunj i mrmljala:

– Zar da se damo vući za nos jednom konju!?

U trku sam se domogao prvih kuća, a tata se također umotao u gunj i zajedno s bakom stražario pokraj Eleazara dok se nije pojavio djed. Ubrzo je iza bljeska munje uslijedila grmljavina, a nebo se otvorilo...

Odrasli su se prehladili, a Eleazar – poletniji, zdraviji i žilaviji no ikad! Nekoliko dana u kući se nije razgovaralo. Tata je izbjegavao djeda, baka tatu, a djed i baku i tatu. Ni slučajno se nisu željeli sresti. Otkrivalo ih je glasno kihanje, šmrcaje i kašljanje. Mama se trudila da ništa ne primjećuje i spontano je prihvatila ulogu poštara među njima. Ne sjećam se da se ikad u kući popilo više aspirina i vrućega čaja. Kad je prizdravila, prva je progovorila baka:

– Sljedeće je nedjelje proštenje u susjednoj župi. Susjede bi rado išle na nj. Mogle bismo upregnuti Eleazara...

Djed je šutio i nastavio jesti. Tata je otvorio usta da nešto kaže, ali se predomislio. Mama se okrenula prema štednjaku i pretvarala kao da je se tema ne tiče.

– Bude li i ovaj put tvrdoglav – odlučno je nastavila baka – ide na prodaju. – Uostalom, put ne vodi pokraj raspela.

Ujutro na dan proštenja djed je izveo Eleazara na dvorište. Dugo ga je četkao, nježno masirao, šušotao mu nešto u uho, milovao mu grivu. Eleazar je snuždeno i utučeno njušio djeda i nezadovoljno frktao. Proštenjarice su već sjedile na kolima s košaricama punim jela. Među njima sam se znatiželjno sćućurio i ja. Neke su držale krunice i molitvenike u rukama. Nestrpljenje je raslo.

Trebalo je krenuti ako smo u jedanaest sati željeli stići na misu. Djed je izveo Eleazara na ulicu i baki, za svaki slučaj, tutnuo vrećicu šećera u ruke.

S Eleazarovim napredovanjem smanjivao se i broj kocki šećera u vrećici, ali i njegova poslušnost. Kad je polizao i posljednji kristalić šećera s bakina dlana, zadovoljno je zahrzao i onjušio baku mašući repom. Baka je njegovu gestu shvatila kao konačno pomirenje, zadovoljno sjela na kola, dohvatila uzde i zamahnula bičem po zraku. No umjesto prema prošteništu, Eleazar se munjevito okrene natrag i u punom kasu, bez zaustavljanja, stigne do naših dvorišnih vrata.

Čudilo me da je djed odmah pristao prodati Eleazara. Jedne subote rano ujutro pošao sam s njim na sajam u gradić udaljen tridesetak kilometara. Još me više čudila djedova iskrenost prema kupcima. Nije zatajio ni Eleazarovu privrženost njemu, ni Eleazarovo neobično ponašanje pred raspelom. Kad su pitali za cijenu, rekao je da ga ne

prodaje nego ga daruje onome za koga misli da će ga pripitomiti i preodgojiti.

Najuporniji je bio trgovac konjima koji se smatrao velikim poznavateljem konjske duše i čudi. Bio je uvjeren da ne postoji konj kojega on ne bi uspio pripitomiti. Djed je ostao pri svojoj tvrdnji da je Eleazar neukrotiv. Trgovca je zainteresirao djedov nepokolebljiv stav o Eleazarovoj nepripitomljivosti i ne htjede ga uzeti na dar nego isplati djedu pristojan iznos za njega.

– Za isti se iznos kladim da ću ga i ukrotiti! – dodao je samouvjereni ljubitelj i krotitelj konja na rastanku.

– Ja se, pak, za istu svotu kladim da će taj konj stići kući prije mene iako ću putovati vlakom – reče djed.

Doista! Kad smo djed i ja stigli kući, Eleazar je već zadovoljno hrzao u staji. Jednostavno je preskočio dvorišna vrata i odgalopirao na svoje mjesto. Baka se gotovo onesvjestila kad ga je ugledala. Mi djeca bili smo zadovoljni što nas nije želio napustiti jer smo ga, usprkos svemu, ipak voljeli.

Nemoguće je bilo izbjeći svađu. Baka je optužila djeda da Eleazara nije ni pokušao prodati nego se dogovorio s trgovcem da ga pusti pobjeći. Toliko je bila bijesna da se nisam ni usudio braniti djeda. Baka nije vjerovala da je djed prodao konja ni onda kad se izbezumljeni trgovac pojavio kod nas tražeći povrat novca, pri čemu je iskreno priznao da se prvi put u životu prevario u procjeni nekog konja.

Sljedeći se put pridružila djedu i meni na sajmu i sama odlučila odabrati kupca za Eleazara. Dok je dvojila između dvojice najzainteresiranijih, iznenada se pokraj Eleazara stvorio nepoznat čovjek i počeo ga radosno grliti i ljubiti.

– Eleazare, konjče zlatno, otkud ti?!

– Tko ste vi? – u isti glas upitaše djed i baka.

– Ja sam vojnik kojega je Eleazar doveo do pokretne ambulante na obali i zahvaljujući tome, poslije sam uspio prijeći rijeku.

– Sad se sjećam! – prišao mu je djed. – Vi ste ranjeni ležali na kolima ispred spaljenog samostana.

– Nije to bio pravi samostan nego samostan koji je zbog blizine bojišnice pretvoren u lazaret. Eleazar je bio konj iz naše jedinice, istreniran da kroz polja dovozi ranjene vojnike do lazareta. Po raspelu je znao da je stigao na pravo mjesto. Satima bi kao ukopan stajao pred njim čekajući da netko iz lazareta preuzme ranjenike. Kad sam krenuo s bojišnice, nisam znao da su u borbama srušeni i lazaret i raspelo... Pred spaljenim sam se lazaretom onesvijestio. U poljskoj sam bolnici nakon nekoliko dana došao k sebi, ali se nitko nije sjećao tko me je doveo.

Djed je još jedanput čovjeku morao potanko opisati što se dogodilo onoga dana kad im je Eleazar obojici spasio život. Ne vjerujući ušima, baka se bez riječi povukla ustranu i pozorno ih slušala povremeno zavrtjevši glavom.

Više nije spominjala Eleazarovu prodaju. Nije ga više ni pokušala uprezati sama. Kad djeda nije bilo kod kuće, sijeno bi pokisnulo, a na proštenje i u vinograd nije se išlo. Baka se, začudo, više nije ljutila zbog toga.

POSJET

Dok bi književnik Pavle Romanski slušao kolege Bajkova i Pričova grčio mu se želudac. Oni su pisci kakvi su htjeli biti, svoji i beskompromisni! Bez idejno praznih trenutaka!

On je, pak, danima cmoljio nad svojim praznim stranicama, lošim idejama i siromaštvom misli. K tome ga je i neobjašnjiva opsjednutost prozom popularnoga Ive Bestselerića hvatala za gušu. Postao je svjestan da ga nesvjesno oponaša. Zabubnjalo mu je u sljepoočnicama. Zašto stvara u tuđoj sjeni? Do bola se postidio samoga sebe i odlučio: „To je bila faza, i točka! Neka samo I. B. piše na svoj način, a P. R. će na svoj!“ Jedino nije shvaćao zašto pravim spoznajama treba toliki put do mozga?!

No odluku nije uspio provesti u djelo. U mislima je oponašao mladoga pisca iz *Pisca iz sjene*, autora Philipa Rotha. Često je zamišljao kako uz crno vino s Bestselerićem nadobudno razgovara o književnosti. Svoje je tekstove mjerio njegovim stilom, izrazom i strukturom. Riječi nije napisao a da nije pomislio kako bi to uvaženi uzor napravio. Iz novina i kuloara gutao je pojedinosti o njegovu netransparentnom životu i zavidio mu na transparentnom opusu. Kad bi išao Marekovima u posjet (stanuju u istom kvartu), umjesto ispred njihovih vrata, često bi se našao ispred književnikova stana...

Noćas je napokon ispleo vlastito kreativno gnijezdo. Bez traga kreativnom ćorsokaku! Zbogom umišljajima da je loše odabrao temu, da je struktura romana krhka, a stil površan! Likovi, fino iznijansirani i plastični, savršeno krče put razvoju fabule i izgovaraju ono što je potrebno i onda kad je potrebno. Zadovoljan je i fućka mu se za tuđe mišljenje! Rečenica mu klizi stranicom kao gondola venecijanskom lagunom. Svaka se riječ ustoličila upravo ondje gdje treba biti. Zavidjeli bi mu i Pričov i Bajkov! Vlastiti put u umjetnost nema cijenu, ma koliko bio osebujan i neshvaćen!

Kad je cvrkut kosova najavio svitanje, ustao je od računala i otvorio prozor. Nosnice mu je zadržao miris jasmína iz susjednoga dvorišta. Pripalio je *marlborovku*. Povukao je dim i, razgibavši prste i ramena, prožet samopouzdanjem, vratio se za računalo. Samo da zaokruži poglavlje, pa da zasluženó odspava do slavljeničkog ručka kod Marekovih. Skida im kapu za dvadeset godina braka. Vera i on nisu izdržali ni godinu.

Natočio je novu šalicu *Jacobs Cronat Gold* instant kave koja ga trenutačno zbog arome i okusa najbrže razbuđuje. Miješajući je, pogled je zacementirao na posljednjoj rečenici teksta. Zaboravio je kako je želio završiti poglavlje. Jasno je raspoznavao slova, ali nije razabirao riječi. Žestoko je protrljao oči, izmasirao čelo i provjetrio prstima kosu.

Posljednja rečenica i dalje mu je bila nerazumljiva. Na tekst mu malo pada bijela, malo crna koprena, a na mahove se izmjenjuju bljeskovi i iskrice. Zažmirka nekoliko puta. Rečenica se pretvori u sjenu. Ideje mutne. Izmasira vratne kralješke. Lelujao se kao napromiljen, a ni kapi alkohola nije okusio. Simptomi hipoglikemije? Kako i ne bi – od jučer posljedopodne, osim cigareta i kave, ništa nije ušlo u usta.

Sasuo je u kestenjastu jakobsicu dvije žličice smeđega šećera, iskapio šalicu te pripremio novu i pošao do prozora. Pitao se krčka li se katkad i Bestselerić u kreativnoj krizi?

Zašto mu je opet u glavi Bestselerić, a ne Bajkov i Pričov?! Ah, da! Prošli je tjedan u intervjuu rekao da treba zabilježiti i loše misli jer one poslije mogu potaknuti dobre ideje. Svidjelo mu se ono „kako ih je katkad jednostavnije preslikati. Hitro se preoblikuju i često nisu iste kad se pokušaju izraziti riječima“.

Vratio se za računalo. Osjetio je strahovit košmar u glavi, tijelom mu prostruje žmarci. Još je trenutak buljio u posljednju rečenicu tražeći pravu riječ za nastavak... U glavi ne zvone riječi, ne nižu se motivi.

Muk ideja! Od vježbanja i masiranja vratnih mišića kao da osjeti poboljšanje. No posljednja rečenica teksta titrala mu je pred očima mutna i nerazumljiva. Riječi se iznenada rasprše, pa rastave na slogove, a slova se zatim razbježaše. Malo plešu na *Radetzky-Marsch* Straussa starijeg, malo na *Marche Funčbre* Frédéricica Chopina. Misli se također rastočiše. Zaplesashe nijemo kolo. Romanski zijevne. Mišići mu omlohave. Kao da je popio tabletu za smirenje. Odmaknuo je tipkovnicu i od ruku napravio uzglavlje. Padne u odmarajući drijemež...

...Iz tipkovnice ga je promatrala čudna spodobaba. Lice joj plosnato, oči tužne, odjeća zgužvana. Pavle oprezno ispruži mali prst desne ruke prema čovječuljku. On odskoči i, cerekajući se, reče da je neulovljiv!

„Tko si ti?“

„Lik iz romana koji upravo piše Ivo Bestselerić“, reče. Skakutao je sa slova na slovo i smijuljio se. „Obojica trenutačno lamentirate o prolaznosti života u epistolarnoj formi! Ak’ te veseli čuti, Bestselerić trenutačno piše lošiju varijaciju o prolaznosti od tvoje! Nekad buntovni optimistični mladac postao je pesimistični starac.“

Romanski blene u njega. Majušni se stvarno razblebetao... U Bestselerićevu romanu nižu se nezanimljivi događaji, dijalozi bez šarma, likovi bez stava. Njegov mu se lik nimalo ne sviđa... Ne glumi mu se ostarjelog buntovnika iz šezdesetih godina 20. stoljeća. Kao i Rhet Batler, u srcu nosi jednu i jedinu Scarlet O’ Hara. Samo je na jeziku Casanova. Možda bi i podnio promjenu da mu kao Scarlet nije dodijelio tajnicu, staru frajlu zakopčanu do grla. Na trenutke mu se čini da se sjajno razumiju, a onda uslijedi razočaranje. Bestselerićev se lik nije kao Rhet umorio od nade da može biti bolje, nego jamra li, jamra... Odjednom želi moralizirati, no vrijeme ga je pregazilo. Otplesao je svoje u ritmu tanga i valcera!

Suvremeni likovi urlaju: zabavljaj i pusti da te zabavljaju. Sve pretvaraju u potrošnu robu i užitak upakiran kao prikrivenija i dvoličnija igra nego prije. Ja, pa ja, i nakon toga ja, pa opet ja! Individualac od glave do pete! Koga je briga za budućnost?! To se liku sviđa!

„Briljirao bih da me vodi mladi um! Tvoj je glavni lik u naponu snage, gospodar ženskog srca i novčanika. Želim s tvojom Norom hopsati u disku! Zato sam pobjegao tebi u posjet.“

Zbunjenom Romanskom zamrle su riječi u grlu. Gutao je knedle i osupnut slušao kako se liku dozlogrdilo probijati kroz Bestselerićeve razbarušene, teško prohodne rečenice. Ostane li u njegovu romanu, kritičari će mu prišiti epitet snažnog lika u izrazito literarnom, ali teško prohodnom djelu. Roman Romanskoga dinamičniji je, pun života, moderan i bez ograda. Sloboda forme frca iz svakog poglavlja. Dijalog je bez kalupa i uobičajenih fraza.

Romanskom je godilo laskanje, ali je polako lovio konce.

„Zabranjujem ti švrljanje po mojem rukopisu“, obrecne se na čovječuljka.

Lik se na tren uzvrpolji, a onda ponizno prizna:

„Zapravo me Bestselerić poslao k tebi. Vjeruje da bi zajednički rukopis bio zanimljiviji. Unio bi potrebnu ravnotežu između staračke čežnje i mladenačkih želja i stvarnosti! Bestselerić te smatra dečkom koji obećava, a uskoro postaje urednik kuće kojoj namjeravaš ponuditi rukopis.“ Trenutak je zašutio, a onda, kao da Romanskome čita misli, s kažiprstom uprtim u njega, odrješito reče: „Ponos se čuva u prikladnijim vremenima.“

Romanski je šutio i gutao slinu. Opet je ostao bez glasa. Lik je tren crvenio, tren zelenio poskakujući po tipkovnici. Mladi književnik podigne ruke kao da ga tjera.

No nakon trenutka šutnje lik reče da se i on predomislio – sigurniji je u Bestselerićeve romanu. Nije spreman riskirati. Želi život između korica. I Pričov i Bajkov su ga otkantali. Iznenada prasne u ciničan hihot koji se kao jeka gubio u daljini...

Kad je smijeh zamro, Pavle Romanski se opet nađe za svojim stolom ispred računala. Osvrne se oko sebe. Na stolu netaknuta šalica crne kave. U pepeljari je dogorijevala cigareta. Obrisao je znoj s čela. Protegnuo se. Pogleda na sat. Samo što nije podne. Obećao je Marekovima da neće zakasni.

Tada je zazvonio telefon.

Gotovo se usro od iznenađenja kad je u uhu čuo Bestselerićevo glas. Osjetio je kako mu u sljepoočnicama bubnja krv. Ako se od iznenađenja dobiva infarkt, samo što i njega nije strefio. Pitao se sanja li. Pokrio je dlanom slušalicu da dođe do zraka, ali Bestselerić je odmah prešao na stvar.

– Pavle, pišem novi epistolarni roman. Imam zanimljiv prijedlog. Vi ćete pisati pisma koleričnog mladića, a ja pisma melankoličnog starca. Skoknite do mene da porazgovaramo o detaljima. Nismo si daleko, ne?

„Stari perfidnjak! Pere ga idejna blokada i treba mu svježja kreativna krv, razigrani mladi književnički mozak poput mojega...”

Romanski je otišao do kupaonice i osvježio lice. Popio je čašu vode.

Zatim je prebacio jaknu preko ramena i izašao ususret sunčanom danu. „Ha! Mene stari I. B. našo da mu bildam kreativnost?!

Očekivao je da ću napuniti gaće i odmah doperjati k njemu! Malo sutra! Trenutačno se veselim pečenoj purici s mlincima, gemištima i gimnazijskim uspomenama kod Marekovih...”

S osmijehom je pritisnuo zvonce. Ugodno *cin-cin* prene ga izrazmišljanja. „Oho! Marekovi imaju novo zvonce.”

Tada mu se pogled suoči s Bestselerićevim imenom na vratima. Stajao je kao ukopan, svjestan da mora klisnuti iza prvoga stupa prije nego se vrata otvore.

No nije se pomaknuo. Kad su se vrata otvorila, noge su ga same od sebe unijele u Bestselerićevo stan.

ŽUTI ŠAL

Književnik Maks Romanić obuče crni baloner, stavi na glavu crni šešir te omota oko vrata žuti šal. Šal je njegov najstariji modni dodatak, još iz doba kratke profesorske karijere u jednoj podravskoj gimnaziji prije petnaest godina. Žuto je boja zavisti i ljubomore. Zavidjeli su mu na uspjehu i popularnosti, a on je drugima zavidio na mirnome i bezbrižnome životu u anonimnosti.

Pogleda se u ogledalo, pogladi brkove i razbaruši prorijeđenu kosu na tjemenu. Iz antičke amfore izvuče crni kišobran i izađe na ulicu. Romanićev standardni imidž posljednjih godina! Još od vremena kad je stekao popularnost s trilogijom *Supružnici*, *Ljubavnici* i *Supružnici i ljubavnici*. „Već sam i posijedio, a ne čini mi se da sam nešto pošteno u životu napravio“, predbaci si. „Dobro je netko rekao da vrijeme neumoljivo juri kao brzi vlak iz kojega ne možemo izaći, a nikad se ne vraća natrag.“

Jedino nije dobro što je Maks Romanić postao svjestan toga.

Uđe u kavanu. Skine baloner i objesi ga na vješalicu. Šešir i kišobran odloži na stolac pokraj sebe. Čim je sjeo, donesu mu kavu. Omiljenu *Lavazzu*. Iako si je obećao da će pušiti manje, među prstima mu se našla *Walter Wolf Flavour* cigareta. Izvadi iz džepa notes i olovku te se osvrne po kavani. Nekoliko nezanimljivih tipova švrljalo je oko stolova.

„K vragu! Zar nijedna zanimljiva faca neće zalutati ovamo?!“ ljutio se, ali istog trena u glavi začuje glas: „Sve su ovo zanimljivi ljudi, moj Romaniću, samo ti nisi u stanju izraziti njihovu zanimljivost riječima! Obuzmu li književnika takvi osjećaji, može se oprostiti od pisanja.“ „No dokazat ću ja da još nisam za odstrel! Nisam, nisssam! Samo da me urednik već pola godine ne zivka i ne traži rukopis. Mà zamisli što mi je sasuo u facu: rečenice su mi bez krvi i mesa, nisu jasne ni osjećajne, nisu izraz doživljaja! Dao mi je rok od petnaest dana. Lud

je ako misli da sam ja sposoban napisati roman po narudžbi. Nešto duhovito ili dramatično. Ili miksano. Zaboravlja da je književnost slobodna i nezavisna umjetnost i kad postane potkupljiva, ništa ne vrijedi.“

– Duhovito i dramatično!? – poluglasno će Maks. – Kriste, isto sam i ja savjetovao onoj učenici iz 4.b prije petnaest godina! Starim, starim i zaboravljam... Da, da, Petra Malik se zvala!

Kako li se blesavo osjećao tog dana kad je na njegovu satu stavila žuti šal oko vrata! Razred se smijuljio i, naravno, pogrešno shvatio. Zateklo ga je, nije znao što bi rekao. A svakako je trebao nešto reći.

Sreo ju je na izlazu poslije nastave. Ili ga je ona čekala. Nevažno! Uglavnom, prvi joj je prišao i nasmiješio se. I ona se nasmiješila zamucavši:

„Profesore, ovaj... Nisam znala kako drugačije privući vašu pozornost, naime, i ja pišem... Imam neke priče.“

Pruži mu fascikl. On ga letimično prolista i vrati joj ga.

„Nastavi pisati! Nakon nekog vremena sama ćeš procijeniti što je dobro, a što nije. Kad bi se držala mojih savjeta, ne bi pronašla svoj put.“

„Ipak me zanima vaše mišljenje.“

„Nastoj da ti priča ima poetsku snagu i duhovitu dramatičnost, da bude životna, jednostavna a složena, nek’ se čita i ovako, i onako. Začini je s malo ironije. U školskim zadaćama već ponešto od toga ostvaruješ.“

„Duhovitu dramatičnost?!“

„Neka se fini spoj drame i komičnosti provlači kroz cijelu priču. Pozorno procijeni hoćeš li je završiti dramatično ili komično.“

„Vaše priče nisu takve.“

„Ti nemoj pisati priče nalik na moje.“

Gledala ga je začuđeno, sve čvršće stišćući fascikl. Nije više navaljivala. Maks je shvatio da su njezine priče po idejama i izrazu bile loša kopija njegove posljednje zbirke *Preljubnici*.

„Pusti da malo odleže u ladici“ nastavio je. „Zima će ih uspavati i ohladiti, a proljeće razbuditi novom toplinom. Tada ponovo zaviri u njih.

Poslije mature zajedno ćemo ih pročitati. Neke će stvarno sazreti, a neke istrunuti. Dogovoreno?“

No Maks je dva tjedna nakon njihova razgovora dobio posao u Zagrebu. Bio je oduševljen odlaskom u glavni grad i na rastanku je posve zaboravio na Petru i njezine priče. Sjetio bi se možda da je na zadnjem satu imala žuti šal oko vrata. No ona je željela da je se on sjeti bez njezina poticaja. No nije se sjetio!

Tek mu je petnaest godina poslije pala na pamet Petra Malik i njezine priče. Možda ih je onda ipak trebao pročitati? Tko zna je li nastavila pisati? Sigurno bi mu palo u oči njezino ime na nekoj knjizi da je nastavila! Možda je to u gimnaziji bio samo mladenački zanos, bez pravog poticaja iznutra. Poticaj iznutra – to njemu nedostaje nakon „preljubničkih“ priča!

Svi su govorili da mu je nakon romaneskne trilogije potreban predah s kratkim pričama. I napravio je uspješan predah. Pljeskala mu je i publika i kritika. A onda rez! Reeze! Jednostavno ne može povjerovati da ga u ovih petnaest godina život nije uputio na neku

ideju ili isječak koji bi se poslije mogli iskoristiti! Nije logično, ali dogodilo se. Vratio se profesuri. Točno je Bjelinski rekao da vrijeme ima svoju logiku kojoj se nitko ne može oduprijeti.

Pogled mu odluta u drugi kut kavane. Ondje je za stolom sjedila mlada žena i pisala. Pisala, Isuse, pisala bez daha! Imala je dugu kosu svezanu u rep. Oči su joj skrivale naočale i Maks požali što ih je stavila jer nije mogao neometano uživati u žaru stvaranja koji ju je tjerao da tako grozničavo piše... Zapalio je opet valtervolficu i snažno povukao dim koji tako godi njegovim živcima, a šteti plućima...Žena je još pisala. „Čekaj, nije li ona i jučer bila tu!? Nije! Ma jest, bila je tu, čitala je knjigu...”

Jučer su njegove oči bestidno bile zabavljene konobaričinim stasom, bokovima i kratkoćom lepršave suknjice, a on se nadao da bi to mogli biti dovoljni poticaji za jednu nadahnutu i dramatsku temu. Vraga! Kad je došao kući, motivi s konobaricom splasnuli su kao ispuhani balon. Opet ni slovca nije napisao.

„Kriste, ona još piše! U toj mladoj glavici roje se rečenice kao muhe na smetlištu, teme joj potpuno obuzimaju mozak i jednostavno moraju završiti na papiru. Tko bi rekao da s toliko malo godina ima toliko ideja i doživljaja?! Hm, ona će biti glavni lik mojega novog romana! Mlada, darovita žena koja izvrsno piše, a ne može uspjeti zato što su je biološki odredili XX kromosomi. U cijelu priču ubacit ću muža s kompleksom manje vrijednosti, malo pobune, seksa, preljub, recimo... Ha, bit će to zgodan romančić! No trebao bih malo porazgovarati s njom, saznati kakve je misli zaokupljaju i sumnje razdiru, što očekuje od života, vjeruje li u brak, je li za kakvu ideju spremna poginuti... Da je pozovem na kavu? Otrcano! Uostalom, popila je već jednu, vidim praznu šalicu... Mogao bih je pozvati na ručak. Bez veze, odmah na ručak, a prvi je put vidim. Sigurno bi odbila i pomislila da imam skrivene namjere... Završila je s pisanjem! Ne misli, valjda, otići?!”

Zaokružila je očima po kavani. Opazi da je Maks promatra. Naglo se trgne, počne lupkati prstima po stolu i nekoliko puta zaredom pogleda u njega. Stavi fascikl pred sebe i opet ga pogleda. Radoznalo i s pritajenim osmijehom. Zatim dohvati torbicu, iz nje izvadi žuti šal i sveže ga oko vrata.

Maks Romanić blene u nju. Da nije stavila šal, ne bi je prepoznao... Smjesta se nađe pokraj njezina stola. Pružila mu je ruku i rekla:

– Šal mi je bio posljednja prilika, profesore!

– Petra Malik! Zašto mi se nisi javila? Da se nisi ovako grozničavo raspisala, ne bih te uopće primijetio.

– Gotovo sam svaki dan tu. Čitam ili razmišljam. Maloprije mi se iskristalizirala ideja za priču, bojala sam se da mi ne pobjegne, pa sam se raspisala.

– Ozbiljno pišeš, dakle?

– Reklo bi se da gomilam rukopise... Što je s vama? Nakon *Preljubnika* objavljujete samo na radiju i u časopisima.

– Oboje znamo kako je s idejama.

– Ne vjerujem da baš ništa ne čuvate u ladici!

Maks Romanić se nasmiješi i ne odgovori. Razočarala bi se da sazna istinu.

– Žao mi je što nisam održao obećanje – promijeni Maks temu.

– Puno ste pomogli što ste rekli da ću s godinama sama spoznati koliko je nešto dobro ili loše. Kad sam pokušavala odgovoriti na pitanje koja je kritičarova uloga u književnosti, sjetila sam se Karela

Čapeka: „Kritičari zapravo dokazuju autoru da ne radi onako kako bi oni radili kad bi znali.“

– Ovaj put neću tako postupiti ako još uvijek želiš da pogledam tvoje priče.

– Mislim da bi vam roman bio zanimljiviji.

– Roman?

– Da. I nije loš – dodala je samouvjereno.

– Autor koji pohvalno govori o svojim knjigama čini pogrešku, kao i majka kad hvali svoju djecu – zvučao je više šaljivo nego prijekorno.

– Pogrešno sam se izrazila! Drugi su rekli da nije loš. Samo ti drugi nisu urednici izdavačkih kuća!

– E, pa bilo bi mi drago da ga i ja procijenim. Kad mi ga možeš donijeti?

Petra bez riječi zavuče ruku u torbu i rukopis se u trenu nađe pred Romanićem. Maks se nasmiješi i uzme fascikl.

– Sutra ću opet ovamo navratiti oko pet – odgovorila je na pitanje koje joj je postavio pogledom i držanjem. – Sada moram ići.

Maks Romanić se vratio za svoj stol i udubio se u Petrin roman. Kad je prvi put podigao oči s teksta, kroz prozore se već uvlačila noć. Pogleda oko sebe. Ususret mu je dolazila konobarica iz noćne smjene. Više nije mislio da njezine obline može iskoristiti u kakvoj erotskoj sekvenci romana. Naručio je dupli viski i iskapio ga u Petrinu čast! Jednom ju je iznevjerio, ali ovaj će put njezin tekst osobno odnijeti uredniku. Izuzetan spoj komike i drame! Poetski snažan tekst! I, što je najvažnije, čitak...

Baš kad je spremao tekst u fascikl, pred njim se stvorio urednik.

– Tražim te cijelo popodne. Marta mi je rekla da uopće nisi dolazio kući... Ako hoćeš u ovo kolo, drugi tjedan stvori tekst kako znaš...!

– Evo, stari! – pruži mu Petrin rukopis. – Mislim da je ovo tekst kakav tražiš. Vidimo se sutra ovdje u pet. Doviđenja! – Istog trenutka ustane i ode.

Kad je sutradan urednik uletio u kavanu, Petra i Maks već su sjedili za stolom. Maks mu nije ni stigao predstaviti Petru jer je urednik odmah prešao na stvar:

– Stari, oduševljen sam! Tekst je fenomenalan! Kako si samo fantastično obradio sumnje i dvojbe koje razdiru ženu na pragu zrelosti! Ženski lik je s-e-n-z-a-c-i-o-n-a-l-a-n! Tko bi rekao da tako savršeno kužiš žene?! Kritičari će ostati paf! Svi su te već pokopali, znaš... Ali reko sam ja da si nepredvidiv i uvijek spreman prirediti iznenađenje. Samo mi nije jasno zašto želiš ženski pseudonim. *Petra Malik*. Nije, valjda, da se stidiš ženske teme?! Zadovoljan sam i naslovom *Žuti šal*.

Urednik ga je mjerkao začuđeno, a Petra užasnuto. Maks je gutao slinu i grozničavo razmišljao gdje je pogriješio da je urednik zaključio ono što njemu nije bilo ni nakraj pameti. Iako se našao u najpogubnijoj krizi stvaranja do tada, ponos i čist obraz nemaju cijenu. Kapljice znoja na Maksovu čelu i Petra je sasvim pogrešno protumačila. A Maks Romanić bio je ponosan što je Petra bila njegova učenica i što je nadmašila učitelja.

No prije nego se uopće snašao, Petra je, kao asa iz rukava, izvukla iz torbice žuti šal, svezala ga oko vrata i, pružajući ruku uredniku, s osmijehom protisnula kako je vrijeme da se i njih dvoje upoznaju.

Nakon što je izgovorila svoje ime, urednik se munjevito okrenuo prema Maksu, ali njega više nije bilo za stolom.

Razokrivanje

MISTERIJ

Modna dizajnerica Larisa Kuti itekako je izravno na svojoj koži osjetila izreku da se prijateljstva, ako ih vežu ideje koje treba unovčiti, lakše započinju nego zadržavaju. Nakon prekida druženja s Herminom Vali i Leonom Lunekom nije se ni poslovno ni emotivno oporavila. Kreativni joj je izvor sasvim presušio, ali ju je opsjedala ideja da za natječaj *Modni inkubator* svakako mora nešto iskemijati. I to baš od materijala koji su njih troje za natječaj kupili u Italiji! Još je uskladišten u njezinu ormaru. A ta je činjenica bila turbo bitna za stanje njezina kreativnog duha. Do natječaja ima mjesec dana vremena.

S nadom da će je upravo mali, užurbani i zabrinuti ljudi nadahnuti za neodoljive kreacije oplemenjene svakodnevicom, lutala je od špice do špice s fotografskim aparatom oko vrata. No s nadom se katkad dobro probuditi, ali ne baš svaki dan s njom odlaziti i na spavanje. Ali Hermina se posljednjih šest mjeseci redovito budila s neuništivom nadom. Očajnom nadom. I nije bila obmana.

Sasvim novu nadu u osjećajnu i kreativnu budućnost toga joj je dana iznenada ulila vijest da Leon prvi put otkad se znaju, nije ljetovao s Herminom. Načulila je uši na jednom druženju, pa onda i na drugome i... Guštala je svim srcem i dušom. Kad bi joj to likovanje vratilo potpuni kreativni žar, sam bi joj svemir bio granica! Ta je vijest u njezinoj glavi zakotrljala mogućnost i velikih osjećajnih preokreta.

Kako Hermina i Leon nakon ljeta nijednom nisu viđeni zajedno, priču sa špice – da Hermina od početka rujna sama, cijele dane u dimu cigarete i s čašom u ruci dežura za šankom u *Amoretu* – Larisa je odlučila i provjeriti.

Njih su se dvije upoznale još prvoga dana škole, u prvom razredu. Hermina je odmjerila Larisin, a Larisa Herminin *look* i gotovo su

istodobno izgovorile: „Baš imaš lijepu haljinu!“ Uz uzajaman osmijeh zahvalnosti sjele su u istu klupu i dijelile je do mature. S dovoljno jednakih i različitih interesa, postale su i najbolje prijateljice, gotovo bez spornih trenutaka. Taman u zoru punoljetnosti poželjele su uspjeti i u istom poslu – modnom dizajnu. Bez ljubomore i zavisti.

No imale su suprotan pristup kreiranju. Svemirski raskorak! Larisa je zastupala praktičnu, elegantnu odjeću za zaposlenu ženu i majku koja drži do sebe i zna što hoće, a Hermina je sanjala o ekstravagantnim modelima za osobe s crvenog tepiha. Svojim smjelim kreacijama već je ulazila u uži izbor za nagrade, a Larisi je pripao samo glas darovite kreatorice čiji stil smjelo korespondira s etnografskim motivima. Stvari su se preko noći za Larisu malo usporile, a Hermina se našla pod palicom poznatoga modnog menadžera Leona Lunek. Zašto nije povukla i Larisu sa sobom, e, to je bio prvi trenutak koji je bacio sjenu na njihovo prijateljstvo. Leon je vrlo brzo rastjerao maglu među njima.

U jednom intervjuu obje ih je nazvao kreatoricama novog vala. Na jednoj kavi utroje u kafiću *Amoreto*, njihovu kultnom boravištu, uz neodoljivi im je smiješak predložio i zajednički izlazak na natječaj *Modni inkubator*! Uz još zavodljiviji osmijeh nehajno je dodao kako najbolje prijateljice lako postaju i najbolje suradnice.

– Nadopunjujuće suradnice! – rekao je nakon kratke šutnje. „Ili najgore neprijateljice“, uvjeravao je Larisu oprez. U prvi tren pomislila je kako je prijedlog zamka u koju se ne bi smjela uloviti. Netremice je promatrala čas Herminu, čas Luneka. Nije joj promaknulo ni kako je Hermina na tu njegovu primjedbu razrogačila oči i podigla obrve. No prihvatila je izazov. U raljama etabliranoga modnog svijeta taj je natječaj izazov za svakoga mladog kreatora.

Ali Larisa je pristala i zbog Leona. On je već bio Herminin menadžer i

Larisi je laskalo što je postao i njezin. No zanimao ju je i kao muškarac. Ni najskrivenijim kutkom mozga nije se pitala zanima li i ona njega kao žena! Za početak joj je bilo više nego dovoljno što je bila blizu njega. Izvisi li kao kreatorica, Hermina i on pomoći će joj prokrciti put u modne menadžerske vode! Njih dvoje i sebe vidjela je kao dizajnerski tim iz snova.

No zbog pogrešnih predodžaba i očekivanja život postane pun iznenađenja, kao i razočaranja. Osim poslovnoga, Leon nije prepoznao i Larisin emotivni potencijal za vezu, pa se u njegovoj blizini osjećala nedjelotvornom. S vremenom je prestala vjerovati i u uspješnost njihova poslovnog trija pod Leonovim menadžerskim okriljem. Patnja često potakne kreativnost, ali osjećaj gorčine i prazna obećanja potope rađanje umjetničkih djela. Suradnju je zapečatilo otkriće kako su Leon i Hermina postali i tim i par iz snova. Bilo bi mudro da je Larisa u svojoj glavi mogla odvojiti osobnoga od poslovnog Leona Luneka, ali... Srca dviju žena ne podnose timski osjećajni rad za istoga muškarca. Larisi nije palo na pamet cijelo svoje srce pokloniti tek komadićku Leonova! Ženska se srca ne prekrajaju kao tkanine. S izgovorom o svojem nepopravljivo drugačijem viđenju modnoga izričaja predložila je sporazumno povlačenje iz zajedničkog projekta. No s džokerom u džepu! Nadala se da je odluka zatekla i Herminu i Leona i da će je pokušati zadržati.

Larisa bi uživala da ju je Leon nagovarao. No ni Hermina ni on nijednom riječju nisu natuknuli kako je možda, bez obzira na različite pristupe, u interesu projekta da se zajedno prijave na natječaj! Leon je Larisinu odluku kurtoazno nazvao poželjnom individualnošću svakoga kreativca, međutim, ako netko u timu previše teži nezavisnosti, ugrožava duh poslovnoga zajedništva. Mrtav-hladan dodao je kako je ipak najbolje da se svaka zasebno prijavi na natječaj.

Umjesto da je opsjedaju ideje o samostalnim modelima, Larisa se opterećivala razmišljanjem što to njezinu poštovanu frendicu više

nego nju krasi kao ženu. Čula je da je Luneku u prirodi istodobno se poigravati s dva ženska srca. Znala je i da se s rascijepljenim srcem ne može iskreno voljeti. Usto je bila svjesna činjenice da mnogi muškarci obožavaju tulumariti u šiljatom trokutu...

Larisa je više voljela sebe nego Leona i daleko od toga da nije patila.

Njezino uvrijeđeno ja odbijalo se družiti s Herminom, a kreativno umijeće raspršilo se kao zrake sunca u svemiru. Buntovno je zaobilazila kafić *Amoreto*.

U sjeni patnje ili rasteš ili kopniš. Larisa je kopnila. Kreativna praznina zakorijenila je i osvetu. Umjesto da plemenito oprost, Larisa je odlučila plemenito se osvetiti. Pustila je da joj crv osvete sve dublje ruje po mislima. Nadala se da će osveta na neki način zadovoljiti pravdu.

Njezina sestra prva je primijetila da joj je splasnulo samopouzdanje i da se kreativno i emotivno raspada. Pozvala ju je k sebi u Švedsku da u miru razmisli o budućnosti. Taman posla da živi među umišljenim, hladnim i proračunatim potomcima Vikinga!

Toga rujanskog dana Larisa Kuti namjerno je ušla u *Amoreto* da izravno od bivše prijateljice i nesuđene suradnice čuje je li Leon doista ljetni odmor proveo na Malti s novim „stani -pani“komadom. Odlučila je u četiri oka ispipati je li se nevjerni dečko i menadžer vratio u Herminino gnijezdo ili je svio novo s bezobrazno mlađom manekenkom. Imala je nos da Hermina uz šank iščekuje upravo njega, kao što ga je i ona u tišini svoje sobe posljednjih mjeseci danonoćno čekala, uvjerena kako samo treba vremena da otkrije kako mu je ona i poslovno i emotivno nezamjenjiva! Naivno je očekivala da će novo gnijezdo sviti s njom! Zbog te naivnosti Larisa je sve više oštrila sjekiru osvete. Zaboravila je da poslovice poručuju kako u osveti uživaju sitne i slabe duše. No katkad se potrebno velikodušno osvetiti! Zločestima moraš vratiti na zločest način jer su

uljuljkani u ispravnost svojega neispravnoga djelovanja. Na trenutke ju je okrznuo trag sumnje da je Hermina postupila zaljubljeno, a ne neispravno kad se odrekla nje kao suradnice. Ali tu je sumnju munjevito pomela pod tepih.

Hermina je sjedila za stolom nasuprot ulazu. Društvo joj je pravio *Screwdriver* koktel u *highball* čaši ispred nje. Oduvijek joj je u svako doba dana votka *Smirnoff* sa sokom od naranče, poboljšana kockama leda, sjedala na želudac kao melem. Rascvala se od ljubaznosti kad je ugledala Larisu. Kao da je vrebala žrtvu za druženje. Najprije je, tobože zbunjeno i iznenađeno te namjerno sućutno, raširila oči jer se njih dvije od ožujka nisu srele licem u lice.

Utisnuvši na Herminin obraz Judin poljubac, Larisa joj sjedne nasuprot i znatiželjno zacvrkuće.

– Eeejjj! Gdje si bunkerirana od proljeća?!

– Bunkerirana?! – s ironičnim će osmijehom Hermina i, opet kao znak iznenađenja, prepoznatljivo digne obrvu, ali samo desnu.

Bilo je rano poslijepodne, a već je Larisu promatrala mutnim očima. Bezlično doda da se često pitala izbjegavaju li se njih dvije namjerno ili slučajno. Znala je u pravom trenutku pogoditi u *sridu*, iako bi tog trenutka umjesto glagola *izbjegavati* bolje zvučao eufemizam *mimoilaziti*.

– Moje je djelovanje sličnije slučaju nego namjeri – smireno protisne Larisa.

Uspjela se iskreno osmjehnuti iako se odlučila ponašati neiskreno do bola. Po svaku je cijenu naumila iz Hermine izvući informaciju dokle je stigla s pripremama za natječaj.

– Ili daleko od tuđih očiju i ušiju, u tišini svoja četiri zida, radiš na kolekciji?! – protisne Hermina intonacijom iz koje je sukljao cinizam. Larisa Kuti pravila se nedodirljivom na provokaciju. Naručila je zeleni čaj, a Hermina novu *votku-juice*.

– Leon je na sva usta hvalio moju originalnost i svježinu! – samopouzđano će Hermina. Progutala je slinu i zakolutala očima: – A onda jedne večeri nađem kretena kak’ se u našem krevetu osvježava s duplo mlađom trebom! – protisne, na tren zašuti, a zatim, kao da guta knedlu, doda: – Glava mi je krcata skicama kao bundeva košticama, ali me kreativnost trenutačno izbjegava. Nedostaje mi samo mali poticaj za njihovo oživljavanje na papiru!

Larisa se divila Hermininoj samouvjerenosti, ali je i likovala što se još nije „zbrojila“. Može tamburati što je volja, ali top kreativni klik dolazi s predanim radom. A ona u posljednje vrijeme, očito, samo predano viri u čašu.

– Ma daj?! Puna si ideja?! Hajd’ onda pucaj, gdje je zapelo? – Larisa je nehajno, puna tobožnjeg razumijevanja, izazivala Herminu da nastavi razgovor. – Kad mene napadne kreativni crv, ugrožen mi je život! Danima ne spavam! Ne jedem! Samo kreiram i kreiram! – nastavi samouvjereno. – Spavam s blokom, jedem s blokom, u WC idem s blokom, u dućan, na tržnicu, u šetnju i na cugu! Nakon toga još nekoliko dana i noći poletno provedem za šivaćim strojem.

– Larisa, kužiš, valjda?! Kliker samo što mi nije proradio, ej, samo što nije!

Kužila je Larisa, kužila, i bolje nego što je Hermina mislila! Prijateljski je petljala o strahu pred nepovratnim bijegom ideja ako ih što prije ne pretoči u skicu. Hermina se samouvjereno osmjehnula, čudno je pogledala, srknula piće i rekla kako strpljivo čeka da joj se vrati nadahnuće za kreiranje.

– Modeli su mi u glavi. Jesu, jesu! – protisnula je i naručila novi koktel. Pa još jedan...

Larisa samo što nije grunula da se okani filozofiranja o modelima i da se primi posla. No Hermina joj je otvoreno, kao najboljoj prijateljici, priznala kako je razlog nekreativnoga razdoblja Leon, kako ga još nije preboljela i kako joj je potrebno njezino razumijevanje. Trenutak su šutjele, a onda je Hermina, podigavši kažiprst i samouvjereno se cereći, napala svojega bivšeg dečka i njihova zajedničkog bivšeg menadžera.

– Leona pere prrrrolazno zassssićenje moooojim bićććem. Trenutačno se radije osstvaruje s mannnekenkom nego s kreatttoricom. Sssloboda izbora, ne?!

Ali bit ćemo mi opet tim. Tiiim! Kad me ko-kolekcija proslavi, evo njnjega pppod mo-mojim nnnogama!

Larisi je odgovaralo što su Hermini promili razvezali jezik. Iako se sama koprcala u mnogo goreg osjećajnom metežu, mimikom lica vješto je glumila miks utjehe, ravnodušnosti i čuđenja zbog takvih Hermininih razmišljanja. Teatralno je odmahнула rukom tješeci prijateljicu klasičnom ženskom floskulom:

– Ako ne znaš s muškima, samo ti nanose bol i uništavaju dušu. Al' gle!

Jedan Leon više ili manje u životu, sve dođe na isto! – utješno je odmahнула rukom. – Bilo pa prošlo!

Ma vraga ju je tješila, pikala ju je! Zbog Leona se osjećala usranije od nje. No osim žalca odaslanoga u Herminin ženski ego, ponudila joj je i mrvu optimizma:

– Hermina, gle! Nakon što se depra i tuga slegnu, kreativnost često erumpira kao uspavani vulkan. Radije se koncentriraj na natječaj koji istječe za mjesec dana!

Iako su se Larisi i tijelo i razum bunili protiv osвете, od nje nije odustajala premda još nije osmislila učinkovit način.

– Bilo, pa prošlo!? Hm, hm! – Hermina iznenađeno podigne obrve šireći oči u sve većoj nedoumici. Nije zatajila da joj je Leon uništio srce, razvodnio pamet, rastočio kreativnost, ali i dalje samoj sebi laže...

Nakon što je u šutnji nekoliko trenutaka netremice motrila Larisu, iz Hermininih usta krene neočekivana bujica optužbi: nek' ne glumi da joj je svejedno što je Leon odabrao nju... nek' ima muda priznati da ju je to rasturilo, inače ne bi napustila projekt! Al' nek' zna i to – prokužila ju je – odustala je jer osjeća da nije kreatorica u duši i da je u cijeloj priči njezin cilj bio Leon i menadžerske vode. Lova od tuđih ideja!

Larisu već dugo nitko nije tako rječito, u stilu izreke *in vino veritas*, opraio i suočio s istinom... Morala je priznati da ju je Hermina do srži prozrela. Ipak je i dalje bila nabrušenija na osvetu nego na konstruktivnu obranu. Slegla se na stolcu kao višednevna prašina i šutjela. Draže joj je bilo promatrati čaj u šalici nego optužbu u Hermininu pogledu. A ona je umišljeno nastavila kako sve drži pod kontrolom, ali navečer, umjesto da sjedne za blok, luta od birca do bircai ispire tugu nadajući se da će skice napokon isplivati na površinu. Uvjerena je da će sve biti kako ona želi, a ne da joj Leonov glas podsvjesno trubi kako modeli trebaju biti ono što se na natječaju od njih očekuje... Hermina samouvjereno upre kažiprstom u čelo i reče:

– Kolekcija se u glavi vrtloži i sazrijeva. Modeli su još magloviti, ali tu su... Taman ih je deset, koliko je za natječaj i potrebno.

Naglo zašuti. Djelovala je slomljenije nego što se u prvi tren činilo. Larisa je digla oči prema Hermini ispijajući gutljaj čaja. Doživljavala ju je kao pasioniranu i dobronamjernu slušateljicu i nije željela kvariti taj dojam.

– Nakon nekoliko koktela modeli se u mislima kočoperno izmjenjuju na modnoj pisti – nastavi Hermina. – Trčeći kući, već ih vidim u bloku, zamišljam kako ih krojim... Sutradan se budim na podu, obučena i ukočena, a bjelina papira zasljepljuje mi oči poput snježnih himalajskih vrhova... Ničega se više ne sjećam – protisne na rubu suza.

Čaša pred njom opet je bila prazna. Odjednom joj glava klone na stol. Na trenutak je zadrijemala, a onda se prenula, opet puna elana i energije. Iz očiju joj je frcao zavidan kreativni zanos.

– Nego, Larisa, znaš što?! Koga briga za Leona, mi smo kreatorice! – zatreptala je prema njoj. – Zašto da si budemo konkurencija na natječaju?! Hajd' mo kolekciju osmisli zajedno, Leonu za inat! – likovala je Hermina. – Zaboravimo što je bilo! Može?

Ako joj je tako lakše, nek' osvetu prikrije inatom. Larisa je dobila zadovoljštinu: Hermina se ne želi inatiti nego osvetiti! Osjetila je da njezina osveta dobiva priliku kakvoj se nije nadala. Klikne kako je ideja genijalna. Bez imalo srama, izleti joj kako ni ona nije bez ideja! Tja! Neka osveta bude otvorena i s Hermininim pristankom! Larisa bi se osvetila Hermini, Hermina Leonu! Kakav zaokret!? Nudi joj se osveta na kvadrat. Jednim udarcem ubit će dvije muhe. Obuzme je monstrozna zamisao: osvetit će se upravo oružjem kojim Hermina barata bolje od nje. Kreacijama! Njezinim kreacijama!

– Au! Ideje naviru kao tsunami! Samo da dolijem goriva! – Hermina se uhvatila za glavu, a zatim, podižući ruku, vikne: – Konobar!

No umjesto jednoga poticajnog koktela, Hermina je na Larisin nagovor iskapila još tri i prestala biti racionalna gospodarica svojega jezika i tijela.

Zalelujala se i grčevito uhvatila za glavu. Srećom, stolac je bio iza nje. Ubrzo živne.

– Blok! Brzo bloook! – razmahala se rukama.

Blok i flomaster u hipu su iz Larisine torbe skliznuli pod Herminine ruke.

Kao u transu, desnica joj je gospodarila flomasterom. Bogatstvo linija, raznolikih obrisa, nabora i volana razmiljelo se papirom poput mrava...

Kategorija: visoka moda.

Promili su Herminu zapravo nadahnjivali, a ne onemogućivali. Larisa joj je zavidjela na nepodnošljivoj lakoći kreiranja. Povremeni potez koji bi pobjegao iz pune linije davao je modelu eleganciju i draž, a ne dojam površnosti. Kad je Hermina završila posljednju skicu, u trenutku kratkotrajne lucidnosti, sjajnih očiju i zajapurenih obraza, pogleda prijateljicu te protisne:

– Dio modela možemo sašiti i od onog materijala iz Italije koji je kod tebe.

– Naravno! – klikne Larisa i proguta slinu.

Zijevajući, Hermina protisne i to da su prijavnice dostupne *online* i da će ih popuniti zajedno. Opet nekoliko puta zijevne, a onda joj glava iznenada klone na stol. U sljedećem trenutku već se sklopčala na dva stolca kao dijete u maternici i glasno zahrkala.

Konobar je objavio *fajrunt*.

Od njegova povika Hermina se prene i malo podigne glavu. Kratkotrajni drijemež poboljšao joj je toleranciju na promile pa kroz poluspuštene kapke pomno promotri Larisu. Ona taj pogled izdrži ne trepnuvši. Hermina se malo pridigne na stolcu i na tren očima sprži prijateljicu. Zatim grozničavim osvrtnjem lijevo-desno počne tražiti svoje skice. U zlu radom sjaju Larisinih očiju nanjušila je izdaju i istog trena shvatila da je rezultat njezine kreativne erupcije u prijateljici torbi. Munjevito se digla od stola i zakoračila prema njoj, ali je i Larisa ustala te ustuknula korak-dva.

Hermina se više nije sjećala Larise kao dragog društva u trenucima navale kreativnog zanosa. Gotovo je jurnula prema njoj dok je ona sve brže uzmicala. Nakon sljedećega koraka Hermina se stropoštala na pločice kao klada. Pri padu je udarila čelom o rub stola, ali je opet ustala. Teturala je. Rana na čelu nije bila duboka, no krvarila je. Ponovo je završila na podu dižući pogled prema Larisi. Zakašljala se i povratila. Zatim se onesvijestila. Larisa je požurila prema izlazu ne osvrćući se. Čula je da netko zove hitnu pomoć.

Kroz ostakljen zid kafića vidjela je da Hermina na trenutke dolazi k sebi i grozničavo se osvrće. Vozilo hitne pomoći brzo je stiglo, a sjedajući u taksu, Larisa se nadala da će Herminino liječenje potrajati dulje od datuma završetka natječaja.

Sljedećih je dana od materijala kupljenoga u Italiji sašila dva modela i prema propozicijama natječaja detaljno ih fotografirala. U *Amoretu*, na špici i na događanjima na kojima bi mogla sresti Herminu nije se pojavljivala. Nije se o njoj ni raspitivala, a ni dežurni tračeri nisu se pretjerano bavili njome. Izbjegavala je i mjesta na kojima bi mogla sresti zajedničke poznanike. Samouvjereno je očekivala pobjedu na natječaju. Kreativnost joj se vratila. Kupala se u novim idejama.

A onda šok! Larisa Kuti nije bila među finalistima, ali Hermina Vali jest!

Milijun razloga i kombinacija prostrujilo je Larisnim mozgom. Osveta je slatka tako dugo dok se ne nađeš na rubu ponora koji si sam izbagerirao.

Točno tri mjeseca nakon Herminina kreativnog bljeska Larisa se imala petlje pojaviti na reviji finalista. Kad se na ulazu u dvoranu našla oči u oči s Leonom Lunešem, skamenila se.

– Larisa?! – progutao je slinu i, osmjehnuvši se, pružio joj ruku.

Kurtoazno su se rukovali, ali se nisu zagrlili ni izljubili. Svjestan njezina iznenađenja i zbunjenosti, dodao je kako je i Hermina tu negdje, i bez okolišanja je obavijestio da su nakon pada u *Amoretu* opet zajedno.

– Pada u *Amoretu*?! – propentala je iznenađeno šireći oči, a mimikom lica na tren je glumila suosjećanje, a na tren neznanje.

– U bolnici su u Hermininoj torbici našli rokovnik s mojim imenom za sastanak sljedećeg dana, a u mobitelu broj. Za tjedan dana se oporavila.

Malo-pomalo prisjetila se da je kolekciju za natječaj kreirala upravo u *Amoretu*, u čudnim okolnostima i u tvojem društvu, Larisa.

– U mojem društvu?! Pa nismo se vidjele od...

Izdržala je Leonov pogled nepovjerenja.

– Prevrnuo sam Herminin radni prostor od poda do stropa. Skicama ni traga. Ni poštanske potvrde da je išta poslala na natječaj. Vrlo je brzo izašla iz bolnice i otišla ravno u *Amoreto*. Konobar joj pomogao

da se prisjetiti mnogih činjenica. Do natječaja je preostalo nekoliko dana i ponovo je skicirala kolekciju te udovoljila ostalim propozicijama.

Zaogrnuti ledenom šutnjom, Larisa je glumila suosjećajnu slušateljicu.

– Poslije se ispostavilo da je ipak poslala kolekciju na natječaj, ali nepotpisanu. Zamisli, skice potpisanih i nepotpisanih modela bile su identične.

Larisa je djelovala jednako začuđena i iznenađena kao i pri prvoj Leonovoj rečenici, ali nije trepnula. Njega nije brinulo njezino blijedo lice i perle znoja jer se brusio za potpuno raskrinkavanje Larise. Nastavio je:

– No veći je misterij da su nepotpisanoj kolekciji bile priložene fotografije dvaju modela od tkanine koju smo nas troje kupili proljetos u Italiji... – progutao je slinu.

– Misterij, misterij! – uletjela mu je Larisa u riječ. – Materijal je još u mojem u ormaru!

Samo što Larisa nije pregrizla jezik zbog laži koja je komplicirala ionako tešku situaciju. Ako su u laži kratke noge, jezik je katkad predug. Zagonetno se osmjehnuvši, Leon je na tren zašutio.

Larisa je zanijemila i pobjegla pogledom u dno dvorane. Ondje su je dočekale stisnute oči i ledeni osmijeh Hermine Vali. Vidno uznemirena i puna gnjeva, vrtjela se u mjestu strijeljajući Larisu pogledom. Leon ju je napadnim mahanjem požurivao da im se pridruži. Nesuđena se pobjednica preznojavala gutajući oskudnu slinu kroz presahlo grlo.

Kad je Hermina brzim korakom krenula prema njima, Larisa nije znala što bi s rukama i nogama. Na nekoliko koraka od njih Hermina je podigla pesnice. Larisa pomisli kako bi se od njezine impulzivne pljuske srušila kao kula od karata da je dohvati. U istoj se situaciji ni ona ne bi ponijela drugačije prema Hermini. Susret sa zlučudim Leonovim osmijehom natjerao ju je da šmugne među svjetinu. Navrat-nanos izletjela je na ulicu, koja se zavrtjela oko nje kad se malo dalje naslonila na zid. Pokušala je doći do zraka. Tog trenutka zazvonio joj je mobitel:

– Larisa, kamo si nestala?! Zaboravio sam ti reći da bih sutra navratio po onaj talijanski materijal. Javi kad ti je zgodno – začula je Lunekev provokativni glas u čiji je ton upakirao i diskretni šarm.

Prekinula je vezu i nazvala sestru da joj dolazi u posjet prvim avionom.

Dodala je kako joj skandinavska hladnoća i hladnokrvnost neko vrijeme neće smetati.

SVE ŠTO LEBDI

Bilo je vjetrovito i iza crnih oblaka podmuklo je grmjelo. Nevrijeme je visjelo u zraku, ali Helena Hedar nije ušla u crkvu nego je sjela u park prekoputa. Na tren je zatvorila oči i pokušala smiriti nevrijeme u svojim mislima i grmljavinu u srcu. Zvona su najavila početak mise. Polako je s klupe dizala pogled od obnovljenih niša sa svecima na pročelju crkve do zvonika. Čeznula je za itekako željenom olujom mira u svojim mišićima i venama.

Otkad pamti, uživala je u misnim pjesmama uz zvukove orgulja i zvonjavu zvona. Negdje je pročitala da zvona podsjećaju na sve što lebdi između neba i zemlje i tako uspostavljaju vezu među ljudima. Činilo joj se da su zvona imala smireniji zvuk na Longinovo mladoj misi. Promatrala je kako ljudi dostojanstveno ulaze u crkvu. Ubrzo je razabrala i zvukove orgulja. Na mjesto odluke stare sedam godina doveo ju je strah od dvostrukog nepraštanja. I od Longinova, i od Njegova.

Helena je pred Njim na koljenima provela mnogo vremena ogrćući se plaštem vjere, nade i ljubavi. Upravo na mjesto gdje se izborila za zabranjenu ljubav, Helena je i od Boga i od Longina došla po oprost zato što je ta ljubav iznenada ugasnula. S gorkim osjećajem da joj nijedan neće oprostiti, propitivala je zaslužuje li novu priliku.

Nedavno ju je povijest osjećaja prema Longinu uzburkala kao uragan more. Još ga je u osnovnoj školi izazivala kao naočita, ali samozatajna mladića. Pred nosom mu je koketirala s drugima premda je osjećala da i najskriveniji kutak njegova srca divlja za njom.

Umjesto da se bori za nju, Longin se zatočio u sjemenište. Do zaređenja su se nanizale godine, a Helena je osjetila da se njezino djetinje izazivanje njegove ljubomore pretvorilo u ljubav. Doista ljubav!? Ili je, dolazeći svaki tjedan na ispovijed, željela otkriti je li i

on ispod svećeničke halje osoba od krvi i mesa koja je u mladosti bila zaljubljena u nju.

Zanos i strast obostrano su ih preplavili i stidjela se svojega izdajničkog priznanja. Longin je umislio da je strast i s Helenine strane zapravo zakašnjelo probuđena ljubav i da će, kao i njegova, postati neuništiva. Ljubav kakvu je on uvijek osjećao, i još je osjeća, prema njoj punokrvna je, gotovo posesivna, i bio je uvjeren da ih štiti od svih zala između neba i zemlje. Za Helenu je ta ljubav postala uteg. No za Longina je bila izvor užitka kojega se ni pred Njim nije sramio. Predao se Heleninoj ljubavi. Jednostavni dramatski *qui pro quo*, posuđen iz komedije situacije i uklopljen u svakodnevicu. Ljubav prema Heleni doživljavao je stvarnijom od ljubavi prema Njemu i bio je spreman na sve kazne i izopćenja.

Ako On voli i prašta bezuvjetno, Helena je očekivala da će joj preko njega i Longin oprostiti. Zbog ljubavi ga je otela iz Njegova okrilja, i za to nije tražila oprost! Ali sada, kad ga iznenada ostavlja, opet zbog ljubavi, ali prema drugome – osjeća da joj je oprost potreban.

No oprost je Božje djelo, a Božji dom u kojemu se oprost događa ljudsko je djelo. Čovjek ne prašta uvijek bezuvjetno pa je strahovala da bi se za kaznu crkva mogla srušiti ako zakorači u nju. Ili je željela na izvoru zakopati sjećanja na mjestu koje im je preokrenulo život? A živjeli su ga punim plućima, no Helenini su se osjećaji pokazali nestalnijima od Longinovih. Razočarala ga je. Gušila se u tjeskobi. Lako ga je bilo osvojiti, odjednom ga nije lako ostaviti. Zar iznenada sumnja u novu ljubav?

Longin, pak, nije osjećao da ga je On izopćio. Osjećao je da su ga u Njegovo ime izopćili oni koji misle da na pravi način pred ljudima zastupaju Njega. Za obične ljude ispao je tipični Adam svjestan Eve. Željan Eve. Opsjednut Evom. Za neke – opsjednut vragom ženskog lica. Transformacija ljubavi, od one prema Njemu do obične, one prema ženi, zabranjena je i nečista!? Za Longina je jedinstvena! Nisu

mogli jedno drugome pred oltarom obećati zajedništvo u dobru i zlu dok ih smrt ne rastavi, pa su to učinili pred matičarom. Bio je uvjeren da mu On to previše ne zamjera. On oprašta svima, a istinska je izdajica Helena. Bila je svjesna da je Longin zbog nje žrtvovao ono što je mislio da nikad neće moći. A on se nadao da će Helena to znati cijeniti.

Njegovu je žrtvu cijenila samo sedam godina. Opet voli, ali ne Longina! Da, zaljubila se u drugoga, a Longin usudno i biblijski osjeća dolazak novih sedam godina među njih. Sedam novih godina gladnih ljubavi. Kad bi Helena, kao Trnoružica, mogla utonuti u višegodišnji san, oboje bi mnogo toga zaboravili. Možda bi nakon buđenja uslijedilo razdoblje od, recimo, sedam dobrih godina i vjerojatno bi njih dvoje ponovo živjeli u dobru i zlu. Kopkalo ju je zašto je on njezin preljub neko vrijeme negirao i ustrajao u vezi u kojoj su oboje bili nesretni. Ona si, pak, nije previše zamjerala što njezina ljubav nije potrajala.

No savjest ju je iznenada prodrimala. Zbog nove ljubavi neobjašnjivo dvoji a nije znala zašto! Učini joj se da je zvona odjednom zaglušuju. Svi važniji događaji u njezinu životu vezani su za crkvena zvona, no trenutačno je uznemiruju do nožnog palca. Osvećuje li joj se On što Mu je preotela novopečenog službenika pa ga zatim iznevjerila? Zvona su se čula i u dvorani matičara na dan njihova vjenčanja. Nisu zvonila ovako znakovito. Kao da nisu zvonila za njih. Zar zato nisu uspostavili trajnu vezu!?

Sedam godina poslije oboje ih je, svakoga na drugačiji način, razdirala sumnjičavost. Helena se pitala zašto je Longin ljubav žene tako lako pretpostavio Njegovoj ljubavi. Koliki je to uopće bio stupanj posvećenosti Njemu kad je dopustio da ga zavede žena? Religiozna Helena prepala se svojih svetogrdnih propitivanja. Longin si nije imao potrebu čeprkati po savjesti. Bio je spremniji od nje snositi posljedice svoje odluke. Na traženje razvoda zbog neslaganja naravi cinično je izjavio kako nije smio podleći iskušenju sa ženom

„koja nije za duge staze“. Užasnuta, promatrala je kako joj nakon te rečenice munjevito okreće leđa. Nije uspjela odgonetnuti otkrivaju li pogled i držanje njegove misli. Tješila se da ju je želio povrijediti u trenutku kad se i sam osjetio povrijeđenim i kao čovjek, i kao zaljubljeni muškarac!

– Idite u miru! – čulo se iz crkve. Opet su se oglasila prodorna i zvonka zvona.

Ljudi su se nakon izlaska iz crkve razmilili kao mravi. Neki su zastajkiivali u grupicama, rukovali se i izmijenili po rečenicu-dvije. Drugi su se samo u prolazu pozdravili.

Ulazak s danjega svjetla u tamu crkve zamrači Heleni pogled. Prekrižila se i polako krenula prema oltaru. Krajčikom oka okrnula je svjetlo iznad ispovjedaonice i sjenu ispovjednika koji kao da je u nju ušao nevoljko, a ne s uzvišenim ciljem obavljanja sakramenta ispovijedi. Djelovao je kao da preispituje svoju posvećenost Bogu. Pomisli kako bi joj bilo lakše da je ispovjedi baš takav netko tko se i sam preispituje. No što ako je taj ispovjednik kao čovjek grješniji od nje?!

Produži do oltara koji su diskretno osvjetljavale dvije svijeće iz pozadine. Kleknuvši, prekrižila se. Sklopivši ruke na grudima, spustila je glavu kao da moli. Toga se trena u bočnim lađama crkve jedan dio svjetla ugasi. Tek tada shvati da su u crkvi samo ispovjednik i ona.

Osluškiivala je tišinu pokušavajući mir svetoga mjesta prenijeti u svoje srce i dušu. Digne oči prema diskretno osvijetljenom raspelu. Jedna zraka svjetiljke s bočne strane osjenčavala je Kristov lik. Od suočenja s Kristovim pogledom rastao je i Helenin osjećaj krivnje što je Longina otela iz Božjeg okrilja, a onda ga, mrtva-hladna, napustila. Zakoračila je natraške do klecala i sjela. Ništa ih više ne povezuje! Što li ih je drugo osim strasti povezivalo!? Čak nisu stvorili ni novi život.

Opet ju je pronašlo Kristovo oko. Često je u posljednje vrijeme, okružena prigušenim svjetlima, smirivala misli i razmišljala o novoj budućnosti s Longinom. Spustila je glavu na naslon i kroz titravi plamičak svijeće poluotvorenih se očiju zagledala u Kristov lik. Na patničkom licu raspetog Krista tražila je opipljive tragove spremnosti u žrtvovanju za druge i umiranju za ideale. Iznenadna joj nelagoda prostruji mišićima, na tren joj se zamagli pred očima.

Prenula se svjesna samo svjetla na ispovjedaonici. Munjevito uđe, klekne, i, prekrivši se, reče da se želi ispovjediti. Po šaptavom ispovjednikovu upitu što je zgriješila, nije mogla razlučiti koliko mu je godina. Lice mu je skrivala kapuljača, a lijevu je ruku držao preko čela i pokrivao oči.

Dobro se osjećala što je razgovarala s nekim bezličnim. Helena je pomislila kako je on tu da odrješuje, ne da je osuđuje, i odluči biti iskrena. Reče da se osjeća kao dvostruka varalica.

– Dvostruka?! – ponavljanjem riječi koju je ona jasno naglasila i pretvarajući je u pitanje ispovjednik ju je potaknuo da nastavi.

Kad je izgovorila da je zavela Božjeg službenika koji je zbog nje napustio Njega, zvučala je pokajnički, a ispovjednikova je šutnja bila znak da nastavi. Kao da se bojao formulirati misli u riječi. No Helena bi mu rado čula glas. Bez oklijevanja je ponizno dodala kako je obojicu prevarila i nijedan joj neće oprostiti i kako nije potrajalo jer su se prestali međusobno razumijevati.

Ispovjednik je i dalje šutio.

– Manje bih se grizla da se lako može vratiti u službu Božju, kao što sam ga lako istrgnula iz nje – izgovorila je pogleda prikovana na vrhove prstiju isprepletenih kao za molitvu.

– Katkad su ljudske želje prema Božjim zakonima neispunjive – prigušenim promuklim glasom protisne ispovjednik. Iz te se rečenice naslućivalo žaljenje, ali je zračilo i razumijevanje i suosjećanje. Zatim doda:

– Osim toga, loš je sluga onaj koji u životu promijeni nekoliko gospodara.

– To može biti dokaz slugine sposobnosti – odlučno će Helena, a ispovjednik je polušaptom pokuša uvjeriti da ima pogrešnu predodžbu o odanosti. Zatim se nakašlje kao da čisti grlo i malo glasnije je upita što misli, kaje li se on?

– Osjeća veću krivnju od mene, ali se ne kaje! – zastala je progutavši slinu. – Ja se kajem što me zaveo...

Samooptuživala se i sažalijevala. Helenin osjećaj i nije bila novost, samo je Longina kao ispovjednika zatekla nespremnoga. Godilo mu je da se kaje, ali takvu je nije upoznao.

– Zaveo?! – ote mu se glasom punim iznenađenja.

Longin se prepao vlastitih misli u hipu pretočenih u pitanje. To je izgovorio obični čovjek i prevareni muž, ne više ispovjednik. Kradom je motrio Helenu. Nije ga prepoznala! Gledala je u svoje sklopljene ruke. Razdirao ju je unutarnji nemir koji je vješto zakamuflirala u poniznost. Djelovala je samouvjerenije kad joj je kao *ženi koja nije za duge staze* zalupio vratima pred nosom.

Nije odmah odgovorila, a ni ispovjednik joj nije uputio novo pitanje. To što je ona nazivala zavodjenjem, on je smatrao ljubavlju. Ljubav je uvijek ljubav. Ljubav prema Kristu ili prema ženi. Samo ljubav! Transformacije i nadomjestci za ljubav nešto su zemaljsko i kratkotrajno.

Nakašljavši se, opet je pročistio grlo i nastavio šutjeti.

Osjetio je da će Helena s vremenom doživjeti katarzu i djelić po djelić ponovo pronalaziti sebe, ali nije želio ni pomisliti da joj se to događa bez njega. Zbog njezina priznanja krivnje osjećao se kao pobjednik. Opet kašljucnuvši, pročisti grlo. Ona je šutjela spuštenu pogleda.

– Ja si neću oprostiti. Zato trebam... – gutajući knedlu protisne Helena.

Longin nije želio čuti kraj njezina razmišljanja. Trebao je likovati, ali je odlučio sačuvati njezin ponos. Iskreno se kaje i to mu je dovoljno. Zadovoljan što ga nije prepoznala, odlučio se sam razotkriti. Polako je ustao i bez riječi izašao iz ispovjedaonice.

– A odrješenje i pokora? – čuo je Helenin povik.

Nije se okrenuo. Započete teme Helena nikad nije pometala u kut i znao je da će ga slijediti. Da je nastavio igrati ulogu ispovjednika, ne bi prešutio da joj ne treba odrješenje i pokora od nekoga koga mnogi više smatraju običnim grješnikom nego Božjim službenikom.

Sjeo je u klecalo pred raspelom. Istoga trena kad je sjela pokraj njega okrenuo se prema njoj skinuvši kapuljaču. Uhvatio je djelić njezina iznenađenoga, gotovo prestravljenog pogleda. Čuo je kako ubrzano diše. Prigušeno je psiknula da ne bi vrisnula. Osjećao je da bi šutnja samo produbila tjeskobu trenutka pa je odmah rekao:

– Želio sam s tobom razgovarati i našao se pred ulazom u tvoju zgradu u trenutku kad si izlazila. Ali nisam te slijedio! Krenuo sam prema crkvi drugim putem. Ona je nekoliko godina bila moj drugi dom i poznajem svaki pedalj u njoj i oko nje. Često sam ovdje tražio smirenje. Kad sam vidio kako i ti ulaziš, ušao sam kroz sakristiju.

Svećenik je već bio izašao, a crkvenjaka sam vidio duboko u cintoru iza crkve. Ispovjedaonica mi je bila najbliže skrovište.

„Prijevara!“, zagrmi joj u mislima. Njezin povrijeđeni ponos trenutak je divljao u šutnji. Zgrozila se što mu nije prepoznala glas. Kao opravdanje za to, Longin prizna kako u posljednje vrijeme nisu baš često razgovarali. Helena se pritom tjeskobno vrpaljila. Kad se pribrala, smireno je dodala:

– Uživljavanje u ulogu ispovjednika govori da...

– Jednostavno sam pogodio kako bismo se mogli ponovo zbližiti – nije joj dopustio da završi rečenicu.

Šutjela je. Je li i ona nesvjesno pogodila gdje bi on mogao biti? Uvijek se vraćamo na mjesta na kojima smo se nekad smijali ili na ona na kojima smo plakali.

– I tako, više se ne razumijemo?! – napokon će Longin.

– Nekad si mi uz riječi upućivao i pogled – pomirljivo će Helena. – A onda si me sve češće promatrao kao grijeh!

– Kao grijeh?! – osupne se Longin i nervozno se digne s klecala.

Ustane i Helena. Iznenada munja bljesne kroz prozor i na tren ih osvijetli. Zagrmi. Helena pogleda u raspetog Krista. Pomisli kako on uvijek bdiye nad životima umornih i zdvojnih ljudi. Upravo se tako osjećala.

– Besmisao, patnja i odustajanje nikad mi nisu bili prvi izbor – Longin će s uzdahom i vjerom. Klekne i sklopi ruke. – Ovo mi pomaže pronaći tragove ljubavi među nama.

– Ali, ja, ja... – zamuca Helena i naglo zastane. Sklopivši ruke, i ona klekne pokraj njega te šapne: – Kome se, zapravo, probudila savjest?

– Pusti savjest. Slučajni susreti uvijek su nova nada.

– Nova nada?! – priupita Helena i na trenutak ga okrzne pogledom iznenađenja. Zar je to željela čuti?

– Bez pokore i odrješenja. Ne moram baciti kamen... – reče Longin ne gledajući je. – Ionako je riječ o ispovjednoj tajni.

Opet bljesne munja i osvijetli ih. „Munja ili Božja providnost?“, upita se Helena i opet pogleda Longina. Sada je i on gledao nju. S iskrenom nadom i s bezuvjetnim oprostom u očima.

Crkvenjak je ušao u crkvu i počeo gasiti svjetla na oltarima. Kad im je okrenuo leđa, oboje su istodobno munjevito ustali i krenuli prema izlazu.

Munja opet bljesne, poveže nebo i zemlju, ali ovaj put jače osvijetli i sve što lebdi među njima. Jače je i zagrmjelo.

PETA ČESTITKA

Iako je supruzi Lani termin poroda bio za tjedan dana, Željka je oduševljavala pomisao da postane otac baš na Badnjak. Pod borom bi imali živi simbol Božića! Jednim je okom na televizoru pratio prilog o božićnim običajima u svijetu, a drugim je motrio Lanu i djevojčice uživajući s koliko oduševljenja kite bor.

Lana se cijeloga dana nije dobro osjećala i svako malo bi položila ruku na trbuh. Kao da njihovu petom djetetu poručuje da ne žuri u svijet odraslih. Znala je da Željko nakon četiri kćeri žarko želi sina i kad je navaljivao da joj kaže rezultate ultrazvuka, rekla je da nju na pregledu nije zanimao spol nego zdravlje djeteta.

– Ti se šališ!? – vrisnuo je.

– Neka bude iznenađenje – prokomentirala je i pred djevojčicama.

Više nisu načinjali tu temu i morao je vjerovati da ni ona ne zna djetetov spol. Smatrao je to poštenim odnosom. Nije mu željela tajiti ako opet bude djevojčica, a još na dan vjenčanja obećali su jedno drugome da nikad neće lagati, ma što ih u životu snašlo. Dobro ga je poznavala! Samo bi se grizao kako je moguće da se njegov Y-kromosom ni peti put nije izborio za sina. Biologija ga stavlja pred gotov čin, i to je to!

Povremeno je iz naslonjača na poziv jedne od kćeri morao procijeniti na kojoj bi grančici bora koja kuglica bolje pristajala. Estetika mu nije bila jača strana, ali svaki put je imao prijedlog koji, naravno, nije prihvaćen. Deset pronicavih ženskih očiju nasuprot njegova dva muška i poluzainteresirana uvijek bi nalazilo maštovitija rješenja. S pladnja što je stajao pokraj svijećnjaka i tanjurića s mladom pšenicom na stolicu ispred njega povremeno je hrusknuo suhi kolačić. *The Little drummer boy* s radija pomiješao se s prigušenim *Božićnim oratorijem* J. S. Bacha na televizoru. Ugasio je televizor jer

su mu u tom trenutku uhu bile privlačnije razne izvedbe malog bubnjara.

Lana iznenada jaukne, uhvati se za trbuh i sjedne na kauč.

– Željko, pukao je! – duboko dišući protisne.

Najmlađa, Sanja, prvašica, u trenu se našla pokraj njega i sva zadihana i uznemirena navaljivala je da požure u rodilište po seku ili bracu. Uzbudjenija i sva na iglama djelovala je tri godine starija Ana, četvrtašica koja je već znala kako djeca dolaze na svijet. I šestašica Martina, kao vrapčić poskakujući amo-tamo, zahtijevala je da što prije krenu. Zatim se na vratima pojavila Andrea, smirena i praktična srednjoškolka, sa spremljenom putnom torbom. Ana, Sanja i Martina ukopale su se pred ocem nestrpljivo očekujući njegovo dopuštenje da mamu prate u bolnicu.

– Za sada mama treba samo vozača. Tek kad se braco rodi, svi ćemo u posjet.

Pomilovao je tri najmlađe po kosi i osmjehnuo im se. S kažiprstom u zraku naglasio je da je Andreina riječ zadnja dok nema mame i tate! Ana i Martina već su zinule spremne protestirati tek da protestiraju, no preduhitrio ih je s prijedlogom da se radije dogovore kako će nazvati bracu. Andreina primjedba da previše govori o bratu i da bi opet mogle dobiti sestru vratila je Željka u stvarnost. Zvučalo je i kao prigovor. Na tren ju je pogledao i odlučno odmahnuo glavom. On je s toliko žara priželjkivao sina da je bio uvjeren kako će mu ga Lana i roditi... No ona ga je suosjećajno pogledala i, izljubivši djevojčice, izašla u predsoblje. Željko je na izlasku upozorio djevojčice da ne dosađuju mami na mobitel i da čekaju njezin ili njegov poziv.

Do rodilišta pred Lanom nije glasno ponovio svoja očekivanja. Zar doista na ultrazvuku nije željela saznati spol? U prijamnoj joj je ambulanti spustio poljubac na obraz prošaptavši „Drž’ se!“. Nailazio

je trud i tek mu je blagim stiskom ruke i površnim pogledom zahvalila na potpori. Već su se prije dogovorili da neće prisustvovati porodu.

Očekujući u predvorju bolnice vijest o rođenju petog djeteta, stavio se u kožu svojega oca prije četrdeset godina. Nakon četiri sina, umjesto žarko priželjkivane kćeri, rodio se on! Peti sin!

Dok je rastao, svoje je djetinjstvo doživljavao jednoličnim i nesadržajnim. Svim se silama uvjeravao da nije bilo ni sretno. Trebalo se izmijeniti mnogo godišnjih doba da spozna kako upravo iz djetinjstva vuku korijene sve kasnije mržnje, želje i strasti.

Kao peti, najmlađi sin živio je u uvjerenju da je i bez njega kuća pretijesna. U glavi su mu se rojile ne samo neispunjive nego i nepotrebne želje. Glavno da budu ispunjene. Izrastao je u šutljivoga zanesenjaka. Tužnim i nemirnim očima prosvjedovao je protiv svega oko sebe. Ne baš često suzama, nego upornim i bijesnim negodovanjem, čime je iz maminih obraza bezosjećajno isisavao krv do samrtničkog bljedila. Njegove oči nisu poniknule pogledom ni kada su ga majčine molile za milost. Jednom joj je predbacio da za njega ničega nema, da stalno nešto kupuje braći, da nosi njihovu staru odjeću, da se nije trebao ni roditi...

Nakon tog izljeva bijesa munjevito je izjurio van, a majka ga je našla u voćnjaku kako ljutito gađa guske i kokoši trulim kruškama. Sjela je do njega i, pomilovavši ga po kosi, nježno izgovorila:

– Trebao si se roditi. Ja sam te željela...

Nije završila rečenicu, a on se strelovito izmaknuo ispod njezina dlana i ne gledajući je progundao kako su sigurno željeli djevojčicu.

– I ti si naš! – tješila ga je s puno topline u pogledu i glasu.

– Djevojčici bi morali kupovati haljine. Ne bi mogla nositi Markove hlače ili Zdravkov kaput – i dalje je iz njega bjesnio nezadovoljan i povrijeđen dječak.

– Željko, imaš i ti koliko ti treba! – blago je dodala mama.

– Želim više! – provalila je neskromnost iz njega.

– Čega više?

– Svega! – nabusito je naglasio.

– Ljudima najviše treba ljubavi i suosjećanja – razoružala ga je majka rečenicom koju tada nije razumio. U to mu je vrijeme kao najmlađemu u obitelji uvažavanje bilo važnije od ljubavi. Majka ga je ponovo pomilovala i predložila da zaboravi rečenicu zbog koje su taj neugodan razgovor načeli.

Cvrkut ptica i kokodakanje kokošiju razlijegalo se voćnjakom, a on je šutio i gledao u zemlju. Majka je mislila da njihovu razgovoru ne treba ništa dodati. Prepustila ga je samostalnom obračunu s vlastitim bijesom i nemirom. No majčinu rečenicu nikad nije zaboravio. Njezin smisao i veličinu shvatio je mnogo godina poslije.

Vratio se u kuću na ručak i nastavili su razgovarati kao da nesporazuma ispod kruške i nije bilo. No osjećaj suvišnosti nije ga napuštao. Svijet djetinjeg duha očituje se u krajnostima – djeca ili vole ili mrze. Njegova je mržnja dolazila iz srca i bila je otrovnija od zmijskog ugriza. Braću je doživljavao kao suparnike. Otac je u trenutku njegova rođenja možda bio razočaran što se umjesto Željke rodio Željko, ali ga je jednako volio. No on mu nije uzvraćao jednakom ljubavlju. S nelagodom je razmišljao da će se svim silama

oduprijeti ako mu kao najmlađem sinu predloži da ostane živjeti uz mamu i njega.

Zaljubljenost u miris izorane brazde i pokošene livade otac je najprije nastojao prenijeti na najstarijega brata Marka, koji je dugo pokazivao lažno oduševljenje životom od obrađivanja zemlje. Čak se i zaposlio kao agronom u poljoprivrednoj zadruzi. Ali zaljubio se u gradsku djevojku i njoj prepustio odluku o tome gdje će živjeti... Kad ih grad nije prigrio, radije su otišli u Njemačku nego se vratili u njegovo rodno mjesto.

Blizance Slavka i Gorana, živahne i znatiželjne od rođenja, u mladosti nije mogla smiriti seoska idila. Njihova neutaživa glad za upoznavanjem svijeta i učiteljev nagovor uvjerali su oca da ne treba ni razmišljati o njihovoj ostanku na selu. Dugo je živio u zabludi da mu se sinovi školuju za liječnika i odvjetnika. Kad je saznao da će Goran biti slikar, a Slavko glumac, ozbiljno se razbolio. Nitko ga nije mogao uvjeriti kako se u studiranje ubraja i „packanje po platnu“, kako je on nazivao slikarstvo, i „komedijanje“, kako je nazivao glumu.

Prva izložba slika i premijera predstave u kazalištu za njega nikad nisu bili isto što i promocija liječničke ili odvjetničke diplome. Kad bi se Slavko pojavio u nekoj drami ili na filmu, bijesno je gasio televizor i tjerao ostalu djecu na spavanje. Zajedno s mamom, ponovo bismo se okupili uz ekran kad bi čuli tatino hrkanje.

Zdravka, četvrtog brata, otac je odgajao s više podilaženja njegovim mladenačkim interesima. Već mu je kao gimnazijalcu dopustio da vozi traktor. No za Zdravka je vožnja traktorom bila samo vještina koja mu je omogućivala brži obilazak djevojaka. Vjerovao je da će ostati uz roditelje i uživati u dva posla, dopodne kao službenik u banci ili općini, a poslijepodne kao poljoprivrednik. Nakon mature upisao je studij veterine. U vrijeme kad je diplomirao u mjestu su raspisali natječaj za veterinara. Otac se veselio da je njegov povratak

u rodno mjesto siguran. No Zdravko se nije javio na natječaj. Slavko i Goran pomogli su mu da se skrasi u blizini grada. Otac je ostatak života proživio u uvjerenju kako su mu sinovi umjetnici začarali Zdravka, koji je najviše obećavao.

Najmlađega, Željka, najmanje je pokušao zadržati uz brazde. On je od malih nogu snatrio visoko iznad njiva i livada. Svim je srcem čeznuo što prije pobjeći da bi gradio mostove i nebodere. Vrijeme i život donekle su promijenili njegove želje i danas bi radije gradio kućice u cvijeću za odmor u prirodi nego goleme zgrade-spavaonice bez duše u gradu.

Kad su se zaposlili i poženili, Zdravko i Marko redovito su se javljali roditeljima i posjećivali ih za blagdane. Prešutno, premda se otvoreno nikad nisu posvađali, Željko se osjećao posvađenim i s roditeljima, i sa zavičajem. Budući da ih nije posjećivao ni za blagdane, majka je dvaput u godini obilazila njega. No kad je upoznao Lanu, češće su odlazili u njegov rodni kraj jer je ona uživala u nedjeljama u prirodi. Kad im se rodila prva kći, posjetio ih je i otac. Za vrijeme treće Lanine trudnoće gorljivo je priželjkivao unuka jer je stekao dojam da Željko priželjkuje sina. Rođenje njihove četvrte kćeri nije doživio.

Uz očev odar, već pomalo prosijedi i debelo načeti od života, svi su se našli na okupu. Obišli su stare prijatelje i draga mjesta, na rastanku obećali da će se barem jedanput u godini nalaziti u rodnoj kući... Ali majka je osjećala da joj djeca ni djelićem srca ne pripadaju zavičaju. Klanjali su se svijetu i stvarima koje ona nije voljela i jedva ih je razumjela. Samo su njezini unuci znatiželjno švrljali po bakinoj kući, dvorištu i voćnjaku. Obećali su baki da će ljetne praznike provoditi kod nje. No Marko i Zdravko iznenada su otišli u Australiju. Pisma su rijetko stizala. Slavko i Goran ostali su tvrdokorni neženje i okorjeli lutalice.

Posljednjih godina majci je najbliže ostao Željko, koji je od malih nogu zapravo želio pobjeći što dalje. Događalo se da je Lana sama s djecom odlazila u posjet svekrvi i uživala šetajući stazama suprugova djetinjstva.

– Znaš, maminu bi kuću samo malo trebalo urediti. Bila bi krasno mjesto za odmor – rekla je jednom. Hm, nije rekla *njegovu* rodnu kuću nego *maminu*! Pogledao ju je s nerazumijevanjem i duboko uzdahnuo ništa ne odgovorivši.

Zvuk pristigle poruke prene Željka iz sjećanja. Djevojčica, 2800 g/49 cm. Krv mu u trenu navre u lice, razočaranje sklizne u dušu, a srce mu ispuni nezadovoljstvo. U podsvijesti mu oživi razgovor s majkom: „Željeli ste djevojčicu...“ „Trebao si se roditi...“ „I ti si naš...“

Umijeće je uskladiti želje i stvarnost, pomiriti htijenja i mogućnosti, a još teže ukrotiti biologiju! Na brzinu je Lani napisao nekoliko riječi, javio kćerima da su dobile sestru Željku, a da će on ostati uz mamu i sigurno se vratiti do ponoćke. Izašao je iz rodilišta i pustio da ga uspomene i automobil odvedu u rodnu Podravinu.

Nije odmah ušao u kuću. Kroz prozor je promatrao majku kako kiti bor. Kad je pod njega stavila pšenicu i drvene jaslice, upalila je svijeće da svjetlucaju na boru i otišla u susjednu sobu. Od slame je napravila križ, stavila ga na stol pokriven stolnjakom, iznijela na nj kuglof i pladanj sa sjemenjem te sjela. Baš onako kako se sjećao iz djetinjstva. Ozbiljna lica i neveselih očiju, prekrížila se i sklopila ruke na molitvu. „Držala je na okupu svoj i naše živote“, pomislio je Željko. „Vezala ih nevidljivom niti zajedništva.“

Zatim je iz ladice stola izvukla album i zamišljeno ga prolistala. Prolistala je time i Željkov život, naravno. Zatim je otišla do komode i izvukla snop omotnica. Počela je iz njih vaditi božićne čestitke i

slagati ih na stol ispred pladnja sa sjemenjem. Poredala je po četiri iz svake prijašnje godine, te četiri iz tekuće. A zatim je zastala. Osjetio je stid jer svoju nijedne godine nije poslao.

Majka se trгла na kucanje o prozorsko staklo. Kad ga je prepoznala, osmijehom je prikrila iznenađenje i suze. Ponizno je ušao. Zagrlili su se bez riječi. Željko je sjeo za stol, na mjesto gdje je sjedio kao dijete. Majka se najprije ustrčala oko njega pitajući ga čime da ga ponudi. Kako je Željko šutio, sjela je nasuprot njemu...

Silno ju je razveselila njegova ovogodišnja peta, živa čestitka i vijest o još jednoj unučici. U četiri raskošne čestitke poslane poštom bilo je također dobrih vijesti. Marko i Zdravko vraćaju se s obiteljima u domovinu i živjet će u rodnom kraju. Goran je nakon makija i maslina poželio crtati podravske pejzaže i često se odmarao u zavičaju. I Slavko je sve češće između dvije uloge u kazalištu ili na filmu dolazio na odmor u podravski mir i tišinu.

Željko je i na prošlost i na budućnost gledao bistrijih očiju.

Majka je odjednom počela spremati hranu u pletenu košaru, a kad je završila rekla je:

– Idemo, djevojčice čekaju badnju večeru. U Zagrebu smo prije ponoćke!

POGODI KOGA SAM SRELA

Zalupivši vratima ginekološke ordinacije, sretna i uzbuđena Dina Jerak istrčala je na ulicu. Ključala je od euforije. Ostvaruju joj se snovi – ima stalni posao, za mjesec dana Ernest će joj biti muž, a ona će za trideset četiri tjedna postati mama!

Zastala je ispred kafića *Hipokrat* i vrteći mobitel u ruci razmišljala treba li Ernestu odmah javiti da će postati roditelji... Prevagnula je misao o romantičnoj večeri udvoje za tri dana, kad se on vrati s poslovnoga puta.

Tik pred nju, uz zaglušujuću škripu kočnica, parkirao se crveni *Ford Fiesta*. Nije mogla ne obratiti pozornost na auto i na vozačicu. Žmirne jedanput, žmirne drugi put... „Ajme, pa to je...!“

Vrata automobila su se otvorila i pred nju je izronila Brigita Briga. Nisu se vidjele sedam godina. Zavidno je iskombinirala odjeću u svim nijansama plave: vezeni blejzer preko bijele majice, uz plave kožnate čizme koje sežu do traper minice! Naočale je podigla u plavu kosu dugu gotovo do pojasa. Kao osnovnoškolke provodile su vrijeme s kvartovskim dečkima u neiscrpnim zadirkivanjima i nestašnostima. Tek nakon višekratne pobjede u *gumi-gumiju* Brigita je Dini udijelila kompliment da je „zanimljiva mala“. Itekako se osjetila povrijeđenom što je ne može nadmašiti u dvostrukim škarama.

U srednjoj školi Dina je fascinirala znanjem više profesore nego prijateljice, ali Brigiti Brigi, lijepom i najosobnijem komadu u školi, Dinin prosječan izgled i samozatajnost nisu smetali da je proglasi najboljom prijateljicom. Naglašavala je to posebice onih dana kad je prepisivala njezinu zadaću ili kad joj je Dina rješavala kontrolni. No zajednički izlazak na cugu otkazivala bi u posljednji tren zbog neke „obveze kojom je nije željela zamarati“. Družila se sa starijom škvadrom i izlazila na razvikana mjesta na kojima se Dina nije

osjećala ugodno. Da bi ostale prijateljice, Dina je uz mnogo volje i „žmirenja na jedno oko“ morala pomiriti dva različita pristupa životu. Brigitu je dobro služila ruka i svi su joj predviđali osebujnu slikarsku budućnost. Kritičari su već u srednjoj školi zapazili njezine slike. Nakon jednogodišnjeg boravka u Americi poslije mature, non - stop podignutog nosa, glumila je veličinu nad veličinama. Za mnoge je živjela život iz snova. Najviše ju je hvalio izvjesni Ernest, koji je radio za mnoge galeriste. A onda su Brigita i Ernest otvorili vlastitu galeriju u kojoj se zaposlila i Dinina majka pa su se nastavile družiti.

No Brigita nije samo osebujno slikala, osebujno se i ponašala... Uvijek se oko nje vrzmalo mnogo poznatih i uspješnih umjetnika sa željom da ih ona proglasi prijateljima, no ona ih je šarmantno, prije nego bi to shvatili, iskoristila.

Pretskazivala je i Dini uspješnu karijeru slikarice, uz njezino stručno vodstvo, dakako. Primamljivo, ali Dinu nije privlačilo slikarstvo nego Ernest, suvlasnik galerije. Od prvih izmijenjenih pogleda nije jamčila za svoje ponašanje ako bi joj on uzvratio osmijeh! U društvu je ostavljala dojam da joj je Ernest antipatičan. Ali njegovi skriveni pogledi uvjeravali su je da ni on nije bez osjećaja prema njoj. No ipak je odabrao atraktivnu slikaricu umjesto simpatične štreberice.

Dina je navrijeme shvatila da ima glavu za pamćenje, a ne ruku za slikanje. Odabrala je mnogo „prizemniji“ studij. Polagala je uvjete za drugu godinu prava kad su Brigita i Ernest otvorili galeriju i u Istri. Bez obzira na Brigitinu kujinsku narav, Dina je preko ljeta uz majku obavljala pomoćne poslove u njihovim galerijama. Danas joj je kristalno jasno da je sva šikaniranja trpjela zbog Ernesta. Zbog njegove divlje senzualnosti i pritajene nježnosti u kojima se nadala uživati, trpjela je Brigitin pogled visoka i prihvaćala status „prijateljice po potrebi“.

Brigita se nije othrvala zamkama mondenog života. Na druženjima je plijenila pozornost, postajala bi neobično govorljiva i susretljiva, na

trenutke i lucidna. Samopouzdanje su joj pojačavali brojni komplimenti, makar katkad i neiskreni. Svi su primijetili da joj uvijek neko piće mora kliziti niz grlo, a prestala je to i skrivati. No granica između štete i koristi koju donose užitci vrlo je krhka. U određenom trenutku postanu razarajući i za osobe „od brda odvaljene“.

Toga je dana Brigitino lelujanje kroz galeriju ozbiljno zabrinulo Dininu majku. Koračajući iza nje, pratila ju je zdvojnim pogledom. Šapne Brigiti da bi do kraja tjedna trebalo osmisлити jesensku izložbu. I ne pogledavši je, ona se obrecne rekavši da ne paničari jer Ernest radi na izboru slika. Sasvim ju je ušutkala Brigitina ironična rečenica da nije raspoložena za prodike brižne tajnice o njezinim poslovnim obvezama, o štetnosti promila, o potrebi liječenja i bla, bla, bla...

Svisoka upita tko su današnji mulci i gnjavatori kojima mora buljiti u facu. Dolaze li radi kupnje platna ili na tečaj slikanja? No Brigita je zaboravila da trenutačna tajnica ne prelazi lako preko omalovažavanja klijenata. Stoga joj je odgovorila da „mulci i gnjavatori čekaju već tri sata“ i da je ona na njihovu mjestu, već bi odavno otišla. Dodala je kako bez njih tvrtka ne može funkcionirati, a morat će potražiti i novu tajnicu! Istoga trena na stolu je tupo odjeknuo bačeni fascikl s rasporedom sastanaka za ostatak tjedna.

Muk. S ulice se čula buka automobila. Dina se zalijepila uza zid, a njezina majka krenula je prema izlazu. Brigita je podigla noge na pisači stol. Sagnula se do donjega desnog ormarića i potegnula *smirnovku* iz boce. U trenutku kad je odjeknulo tramvajsko zvonce i zaškrupale kočnice zbog skretanja u Jurišićevu ili Draškovićevu, začuđujuće je smireno u leđa Dinine majke izgovorila kako ona osobno ne treba njezinu pomoć, ali će biti potrebna u galerijama dok ona bude na liječenju.

Dina nije vjerovala da će njezina majka promijeniti mišljenje, ali je naglo spustila desnu ruku s kvake i okrenula se. Brigita je iz ladice izvadila crveni fascikl.

– Potpiši! Erni se slaže. – Patetično je dodala kako njoj najviše vjeruje jer su bile zajedno u najboljim i najgorim trenutcima njezina posla, a umješna je i u prodaji slika. – Ti i Ernest želite da to obavim do kraja i sad ću to učiniti. Iz *Analkhotela* doktora Kunda vraćam se u top-formi, s novim žvcima i zdravim pogledom na život! Dovoljno puzim?

Bezobraština je bila Brigitina specijalnost, ali toga je trena bila obojena poniznošću. Bilo ju je potresno promatrati kako treperi od nade da će ovaj put uspjeti. Dina je bila uzbuđena i suosjećajno joj je šapnula:

– Drž’ se!

– Drž’ se i ti, mala! – šapne Brigita pomirljivo joj pružajući ruku. – Pomaži mami i pazi mi na Ernesta! – Njega je poljubila u obraz.

Dina i Ernest doslovno su „pazili“ jedno na drugo. Nalazili su se pogledima u svim kutovima galerija. I ne samo pogledima... Majka ju je upozorila da se „okani kiseloga grožđa“. No strast bježi od poruka basni kao vrag od tamjana.

Branila se da je ta veza samo njihova i ako Ernest misli da Brigita ništa ne mora znati, ona je zadnja koja bi je o tome obavijestila. Nakon Brigitina odlaska u kliniku nisu bile u kontaktu, a Dinina je savjest zablokirala. A strast ne priznaje savjest ni razum!

No podsvijest ju je kopkala. Dina je povremeno predlagala Ernestu nove poslove, no on ih je odbijao izgovarajući se da ga čeka usavršavanje u Americi i da njoj i majci s povjerenjem prepušta posao dok Brigita ne odluči drugačije. No Dina se radije vratila

studiranju. Ernest se redovito javljao. Kad se vratio, nastavili su vezu kao da je nisu ni prekidali. Brigitu nije spominjao, a Dina se sjeća da je majka nakon njegova povratka našla drugi posao.

Posao pravnice u ljudskim resursima jednoga građevnog poduzeća iz temelja je promijenio Dinine navike i interese. Ugovori o radu i Ernest posljednje su četiri godine ispunjavali njezine dane od jutra do mraka. Bila je zadovoljna i poslom i primanjima. Iz novina je saznala da je Brigita izlagala na nekoliko zajedničkih izložbi, a sprema i samostalnu. No više se muva po inozemstvu nego u domovini. Detaljima njezinih navika nije se zamarala. Živjela je s Ernestom, a ni on nije komentirao Brigitine uspjehe. Dina ga nije nikad pitala o njegovu poslu, niti ga je on spominjao. Bili su zajedno i bilo joj je dobro, odnosno bilo im je dobro. Barem se Dini tako činilo.

– Dina! Kakvo iznenađenje! – i prije nego se snašla, Brigita je prijateljski stisne i izljubi.

Zatečena njezinom prisnošću, pristala je da negdje sjednu i pošteno se ispričaju. U Ernestovoj odsutnosti imala je vremena i za neplanirana druženja. S pritajenim osmijehom pogledala je Brigitu. Bez dvojbe zaključi kako ona nipošto nije osoba koja bi trebala prva saznati da će ona postati majka, a da je otac djeteta Ernest!

Nakon kurtoazne razmjene novosti o zajedničkim poznanicima i prijateljima Brigita je iskosa pogleda i, osmjenuvši se od uha do uha, ushićeno izgovori da čeka dijete. Već dugo Dinu nije ništa zateklo kao ta izjava. Razrogačenih očiju ispusti uzdah iznenađenja i odmjeri Brigitine obline po kojima se još nije mogla naslutiti ta radosna vijest. Cvala je od ponosa! Dina zlobno pomisli koga li je upecala. A onda se Brigiti razvezao jezik... Ne samo da je Ernest sretni otac, nego je već tri mjeseca i njezin muž!

– Ernest?!

– Zar se ne sjećaš Ernija!?

Dok je Dina slušala što Brigita govori, nije disala... Razabrala je da je Dina iz *Analkotela* odletjela za Ernestom ravno u Ameriku! Nakon povratka su otvorili galeriju i u Dubrovniku, a trenutačno traže... Brigita nije završila rečenicu jer joj je zazvonio mobitel.

– Bok, Erni! Sletio si?.. Ja već čekam ispred *Hipokrata*!... Nego, pogodi koga sam srela?... Ne, ne, ne!... Ludilo, e! ' Ajd, požuri, čekamo te!...

Brigita ju je cvrkutavim glasom nezaustavljivo nastavila informirati kako je već četiri godine sretna da sretnija ne može biti i trijezna da treznija ne može biti! I takva namjerava ostati! Radi djeteta kojemu će biti najbolja mama na svijetu, radi muža koji je usrećuje i, napokon, radi posla koji je ispunjava! Samo je nizala slike.

Kao u transu i s vulkanom u sebi, Dina je promatrala kako im se približava neodoljivi Ernest, već četiri godine „njezin zaručnik“ i otac njezina djeteta. Tek je toga trena postala svjesna da se ona zaručila s Ernestom, a ne on s njom i da je zapravo ona planirala sva njihova druženja, kao i vjenčanje, a ne on. Sve je vrijeme šutio kao što šuti i sada. Suprug i ljubavnik zanijemio je kad je u Brigitinu društvu ugledao Dinu.

– Nego, gdje sam ono stala...? Ah da, htjela sam reći da tražimo sposobnu pravnicu. Ako znaš nekoga...

Dina se u trenu sabrala. Uštipne se za desni obraz kako bi se uvjerila da slučajno ne sanja! Uštip ju je zabolio – ona ovo doista proživljava!

– Sposobnu pravnicu, ha?

Razvukla je osmijeh iznenađenja što to čuje, pljesnula rukama i obavijestila prijateljicu kako ima sreće jer je sposobna pravnica ispred nje, trenutačno nezaposlena. Ushit na Brigitinu licu značio je da pristaje nastaviti ondje gdje su prije sedam godina stale. Zagrlile su se prijateljskije nego koji sat prije. A šarmer koji je bez grižnje savjesti kružio između dva gnijezda uzvrtio se kao pokisli puran.

Samo što nije zgromio Dinu pogledom kad je shvatio koliko se prevario pomislivši da neće imati petlju prihvatiti Brigitinu poslovnu ponudu.

ŠARM ZRELOSTI

Nakon razvoda Lucija Luks nije se osjećala sasvim potrošeno. Tek malo umorno. Isprazno bi, recimo, bila bolja riječ. Ali zlatne četrdesete još mnogo toga obećavaju.

Kao da je sam Bog izrežirao trenutak kad je voditelj *reality showa* u kavani sjeo nasuprot njoj. Gospodin je majstorski odigrao ulet, iako je Lucija oduvijek bježala od muških uleta „s neba pa u rebra“ kao miš od mačke. Nije se ni snašla, a gospodin ju je bez uvijanja upitao primjećuje li da je promatra čovjek za „onim ondje“ stolom... Sluh joj se izoštrio kao gladnoj hijeni. Nije ustala dovoljno dugo da znatiželja pobijedi. Zamolio ju je da se ne okrene naglo i napadno nego diskretno.

Tko ne bi pristao?! Predujam je već dobila, a ako s ostatkom izdrži do završetka projekta, u cijelosti će pokriti kredit koji joj je natovarilo bivši muž prije nego je zbrisao na Afrički rog. Otkad *reality show* traje, Lucija Luks jedva čeka da se s posla vrati kući i pripremi za „spoj“ s Krunom.

Toga je dana skinula *Zarin* kaput od tvida, izula *Testoni* salonke i u papučama *Dr. Luigi* poletno odskakutala do kuhinje. Pomisli kako prije sastanka ne smije zaboraviti obuti *Woodoflex* natikače jer u njima noge bolje izgledaju!

Ispijajući čašu vode, pogledom je okrznila zidni sat. Za pola sata naručena je kozmetičarki na dubinsku masažu, a do uključenja kamere jedan preostalo je tri sata! Taman da se skocka! Ni u ludilu ne smije podbaciti – zapela je za oko petnaest godina mlađem frajeru. Kad je prije mjesec i pol pristala na *show*, bila je u bezizlaznoj situaciji. Svakakvu bi laž bez imalo grižnje savjesti predstavila kao istinu, ali...

Drag je dečko taj Kruno... Kruna njezina života. Samo za njega večeras će izgledati njegovano i svježije! No lažno pomlađivanje i gluma pred kamerom o kojoj Kruno pojma nema neočekivano je uznemiruju.

Pustila je da se kada puni vodom. Nadušak je iskapila novu čašu vode. Petu od osam, koliko ih dnevno treba popiti radi biodinamičke ravnoteže tijela. U poluležećem položaju, s jastukom ispod potkoljenica, zapalila je cigaretu. Prebrojila je i preostale u kutiji.

Deveta! Napreduje! Do deset smije još jednu. Nikotin onečišćuje krv i ne da joj disati. Ne diše li krv, ne diše ni koža! Tko kaže da se s lakoćom prestaje pušiti?! Pušenje nije loša navika nego strast. A strasti se teže osloboditi nego navike. Strast se pritaji, od loše navike čovjek se lakše rastaje! Bez obzira na to što na kutiji piše da pušenje ubija.

Povukla je dim polako i strastveno sjetivši se kako je Diderot rekao da ljudi strastima pripisuju sve nevolje, a pritom zaboravljaju da su one i izvor užitka.

„Hm, popušiti cigaretu za mene je strasna navika! Ili možda strast koja je prešla u naviku? Ma, meljem! Strast i navika nisu prijateljice!“

Nakon još jednog dima ugasila je cigaretu. Nije ju zgnječila u pepeljari nego je iza leđa otvorila ladicu ormara. Napipala je škare i odrezala nagoreni vrh. Vrativši škare u ladicu, otišla je do vitrine i u izrezbarenu kutijicu od slonovače ubacila cigaretu.

„Ta-ko! U deset dana sedamnaest zapaljenih a nepopuštenih *benstonica*. Sedamnaesti dokaz snage volje. Rekord!“

Godila joj je kupelj s mirisom bora. Iskoračivši iz kade, dobro se istrljala ručnikom i namazala tijelo *Vichy ideal Body* losionom. Na

ugrožena mjesta dodatno je utrljala *Vichy* kremu protiv celulita. Otkad redovito posjećuje kozmetičarku, osjeća se kao ptica s dvostrukim krilima. Uvježbala je i otvoreni osmijeh koji rasterećuje i pomlađuje. Prijateljice je peckaju kako iza dobroga izgleda i kondicije vješto skriva godinu iz rodnoga lista! Ma zavide joj što je troši mladi frajer. Ljubomora i zavist rastaču ljepotu pa nek' joj samo zavide! Ako dame imaju petlje, nek' se potrude. Lucija se nije osjećala krivom što petlje ima na pretek!

Na bedra je nanijela novi sloj anticelulitne kreme. Na trenutke ju je ugodno žarila, a na trenutke nježno milovala. Prokrvљуje zločeste jastučice sala i prisiljava ih da se u teretani rastope i pretvore u energiju! „Al' , ček' , ček' , vidjela sam reklamu za preparat koji veže višak masti i izbacuje ga iz organizma! Moram malo prosurfati internetom ili pitati kozmetičarku, mislim da mi je ona to nudila...”

Prene je zvonjava mobitela. Kozmetičarka je javila da aparat za dubinsku masažu još nije popravljen. I neka! Barem će Kruni pripremiti gala večeru. Opet je okom okrnula zidni sat. Samo što ne počnu snimati...

Vratila se u kupaonicu pred zrcalo.

Zadovoljno je napućila usne i napravila nekoliko vježbi za ravnavanje bora oko usana. Zatim počne utrljavati u vrat i lice *Vichy liftactive supreme* dnevnu kremu za suhu kožu. Pozorno je jagodicama kažiprsta kružila oko očiju, a onda se izbezumljeno zagledala u vanjski kut lijevoga oka. „Ajme! Ma niiije, valjda, bora!? Ali jeee... Ma niiije! Ne može biti! Jao, jest!” Bjesomučno ju je počela masirati novim nanosom kreme, no sumnje nije bilo – na vanjskom rubu lijevog oka stidljivo se usidrila sitna bora. Gotovo nevidljiva, ali bora! Uspaničila se. „Samo nek' mi još netko pisne da žena poslije četrdeset pete može zakamuflirati bore! Rekla sam ja da mi umjesto *liftaktivke* treba *Vichy nutrilogie* za hranjenje, ali kozmetičarka me uvjeravala da se kod mene bore ne vide ni pod mikroskopom.”

Zagledala se ponovo u kut lijevoga oka. Nije vjerovala da je bora. Ponovo kažiprstom prijeđe preko pregiba i sine joj: „Smiješak je kriv! Pa da! Kruno je izvrstan zabavljač, u njegovu se društvu stalno smijem. Uostalom, nemoguće je da žena kojoj je osmijeh neprestano na licu izbjegne bore oko očiju! To licu daje posebnu draž. Karakter! I stil! Stil naravi i zadovoljnog života. Ma pretjerujem! Ne primjećuje se jako! Gle! Malo više *liftaktivke*, i – bore nema! Jao, vid’ ti ovo! Iskrsnula je jedna i pokraj desnoga oka. Ma niiije valjda bora, to je trag od kreme!“ Oprezno je prešla prstima uz rub desnog oka. „Ipak je bora! Tko bi reko – čista simetrija! Spiskala sam pola plaće na razvikani *Vichyjev* tretman za *ovo* i *ono*, a od svega nikakve koristi. Al’ tko mi je kriv da me *Vichyjeva* krema protiv bora oko očiju pecka i ne stavljam je redovito?! Juh, što je žensko tijelo!? Imaš problem na lijevoj strani i odmah ti se preslika na desnu. Moraš ga maskirati u duplikatu.“

Prsti su joj polako klizili od oka prema usnama. Širila je oči i kolutala njima malo u jednom, malo u drugom smjeru, ali sumnje nije bilo – bore su se zamjećivale i oko usana. Tà jučer ih nije bilo! „Ma to ne mogu biti bore! Ne vidim dobro!“

Otrčala je do torbice po naočale. Nataknula ih je na nos i vratila se pred zrcalo. „Joj, jesu, bore su! Ajme, jadna, kako ću pred Krunu ovako smežurana?! Ma tako mi i treba! Mrtva-hladna, radi njega sam se pomladila za banku. Pola banke se lako kamuflira, al’ cijela banka...?! Svejedno, nazvat ću neku drugu kozmetičarku da me hitno ispegla prije današnje večere.“

Okrenula je broj. Kad se uključila sekretarica, odbacila je mobitel na

kauč. Trenutak se bjesomučno ushodala po boravku, ali bila je u klopci i morala je razmišljati pragmatično. Iz priručnika o ženskoj mladolikosti prostudirala je sve recepte za maske protiv bora. Nijedna joj se nije činila brzom za pripremu, ni ekspresno djelotvornom. Izvukla je iz ormara masažer. Tek joj tad prostruji

mozgom da ga nije odnijela na popravak iako je bio pod garancijom...

Slomljena i utučena, srušila se u naslonjač. Ostala je trenutak zavaljena i mlitava, zatvorenih očiju. Onda se polako digla i opet stala pred zrcalo u kupaonici. „Još se više primjećuju! Sigurno od živciranja!“

Sjetila se da joj je prodavačica uvalila i *Vichy dermabled* 3D korektivni puder br. 25. „Nikad se ne zna kad može zatrebati“, uvjerila ju je. I evo, zatrebao joj je! „Postojanost do šesnaest sati“, dodala je nadobudna, marketinški podučena prodavačica. „Mo' š mislit! Izdresirana lažljivica!... Ajme, Kruno samo što nije došlo! Da mu ne otvorim? Ma, ima ključ...! Blagi Bože, u što sam se uvalila?! Koja sam ja glupača! Još sam dopustila ugraditi i skrivenu kameru... Nazvat ću voditelja i od svega odustati! Joooj, al' ne mogu zbog jedne bore popušit tol' ko love!“

Opet se pogledala u zrcalo i zažmirila na jedno oko. „Ma, što je, tu je!“ Namještala se pred zrcalom da procijeni iz kojeg se profila bore manje primjećuju. „Možda je za novonastale bore, kolekcija *Astor Cosmetics* učinkovitija?! Gdje sam zametnula vražji neseker s kozmetičkim arsenalom *Mor* koji su mi prijateljice darovale za četrdeset peti rođendan? Osjećala sam se duboko uvrijeđenom zbog tog poklona i nemam pojma gdje sam ga tutnula.“

Lucija se rijetko šminkala. Njega preparatima *Vichy* pokazala se dovoljnom. Nakon četrdesete žena treba više od njege, bezazleno su je uvjeravale prijateljice, a ona je mislila da joj se rugaju. „Što fali prirodnoj njezi kože, ne trebam još i kamuflažu!“ bunila se.

Ali, vidi ti najgore moguće situacije u kojoj se pokazala potreba za tim! Polako je na lice počela nanositi podlogu i debeli sloj tekućeg pudera. Na usne je nanijela ruž, na trepavice maskaru... Pred zrcalom isprči usne i baci pogled na bjeloočnice... „Puno bolje!“

“Stavila je naočale i glasno zaključila: „Majstorska kamuflaža! Treba preživjeti današnji sastanak. Kruno ionako neće ostati dulje od ponoći, ujutro mora na posao. Sutra ću nazvati prijateljice. Neka će sigurno uskoro u Pariz ili u London. Ondje neprekidno izmišljaju djelotvorne novotarije protiv bora. Ili da se odlučim za novo zatezanje kože!? Gdje sam ono vidjela reklamu za kliniku koja savršeno pegla bore?!“

Kruno je bio točan. Nije zvonio. Otključao je svojim ključem i prišuljao se u dnevni boravak. Ugledavši Luciju opuštenu u naslonjaču, nasmiješio se i pošao prema njoj. Okrznula je okom sat. Kamera je uključena... Ustala je namjestivši usne za poljubac. No Kruno zastane korak ispred nje i zagleda joj se u lice. Uozbilji se.

– Tko nas je pozvao na maskenbal?! – zvučao je podrugljivo, a očekivala je laskanje. Ne poljubi je.

– Malo sam se uljepšala za tebe... – branila se Lucija nevino i sa smiješkom.

– Što malo? Tonu si pudera natrackala po faci! Zanima me tvoje pravo lice, a ne... – Kruno je zašutio i sjeo u naslonjač netremice promatrajući Luciju. Iznenadio se svojoj reakciji. Znao je da kamera snima, no nije mogao prešutjeti da ga smeta što se toliko ožbukala!

Krunino laskanje trebalo je napumpati Lucijino samopouzdanje, a ona ga odglumiti u skrivenu kameru. Međutim, oboje obuzme tjeskoba. Scena je izmicala kontroli... Postala je spontana. Lucija je, razotkrivena i razgolićena, prekrivenih ruku sjedila nasuprot muškarcu do kojega joj je stalo i branila se šutnjom. Krv joj je, kao zaljubljenoj tinejdžerici, navrla u obraze. Kruno se zbunio. Uspaničio se jer se sve snimalo, a Lucija to nije znala!

Projekt mu se u prvi tren činio vrlo izazovnim. Zavesti pa iznenada ostaviti „damu“ stariju od sebe koja prihvaća teror medija za što

mlađim izgledom, a on je zbog toga bocka!? Užitak, a još se i plaća! Skrivena kamera trebala je pratiti njezino suočavanje s istinom da je ostavlja upravo zbog prikrivanja godina raznim tretmanima i kirurškim zahvatima. Odradio je već nekoliko sličnih projekata. Razvio je vještinu umješnoga, dobro honoriranog varanja, pri čemu je mogao potpuno isključiti osjećaje. Ali ovoga puta osjećaji su se uključili sami i neukrotivo nabujali. Nije mislio kako će mu se dogoditi trenutak da će se zbog sprdanja s tim naivnim ženama osjećati posran i popišan do kosti.

Knedla gorčine rasla mu je u grlu. Zbunjen i zdvojan, suhih usta, lomio je prste... Iznenada je ustao i kameri okrenuo leđa kako bi zaklonio Lucijino zgroženo lice.

Osjetio je da mu u džepu vibrira mobitel. Znao je da zove vođa projekta... Pogledao je broj na mobitelu a da nije izašao iz dohvata kamere. Grozničavo je razmišljao. Kad bi ga danas birali za projekt, prosudbeni odbor ne bi mogao uvjeriti da za život nikad neće odabrati partnericu stariju od sebe.

– Bore oko očiju šarm su zrelosti i uspješne borbe sa životom – polako je izgovorio vlastito mišljenje i dalje namjerno leđima okrenut kameri kako bi se čuo samo njegov glas, ali ne i vidjelo Lucijino zbunjeno lice. – Život nekome ostavlja bore na licu, a nekome u duši. One u duši se ne vide, ali više bole... Uporno se diviš mojem izgledu i nastojiš me pratiti. A duša mi je izboranija, ima mnogo više od dvije-tri borice koje su tebe na tvom licu počele zabrinjavati.

Govorio je izvan dogovorenog scenarija, kao lik u sapunici, ali se nije stidio osjećaja. U džepu mu je opet zavibrirao mobitel. Okrenuvši se prema kameri, izvadio ga je iz džepa i bez oklijevanja isključio osmjehujući se ravno u kameru. Osjećaji i ponos nisu mu dopuštali da vara ni sebe ni gledatelje. Ali Kruno nije znao da ga snima kamera nasuprot njemu...

Lucija ga začuđeno pogleda. Nije ga poznavala tako romantičnog i patetičnog. Taj mladi muškarac sve ju je više iznenađivao. Zvučao je iskreno i privrženo. Rastopila se od miline kad je izgovorio kako umijeće laganja u ime ljubavi pripada šarmu zrelosti, kao i bore.

Poniknula je očima i polako ustala. Zagonetno se osmjehnula i zahvalno spustila ruku na njegovo rame. Zagrlilila ga je. I ona se ponašala izvan dogovorenog scenarija, no dopustila je da kamera to snima. Zatim je otišla u kupaonicu, posegnula za *Vichyjevim Pureté Thermale 3 u 1* micelarnim mlijekom za čišćenje šminke i zapjevušila.

Kruno se pak cinično smješкао u drugu kameru (ako je nisu isključili!). Duša mu je doista bila izborana kao hrastova kora. Dvije-tri borice na Lucijinu licu bile su prava sitnica u usporedbi s njegovim duševnim borama. Osim toga, Lucijin šarm zrelosti savršeno ih je peglao iako ona toga nije bila svjesna, kao ni voditelj i producent, koji su zbog svega što se dogodilo vjerojatno iskakali iz kože. Do završetka snimanja dijeli ga pet tjedana i ne mali honorar kojim bi si kupio auto iz snova, ali je odlučio da će *reality show* dalje ići bez njega.

Taman posla da netko zgrće lovnu na njegovim osjećajima! Iz kupaonice se čulo Lucijino zadovoljno pjevušenje. Bez oklijevanja je sa stolca dohvatio njezin šal i objesio ga na okvir slike iza koje je bila montirana skrivena kamera, sjeo na kauč i sa smiješkom čekao da se Lucija pojavi iz kupaonice.

Dok ju je čekao, na mobitel koji je ostavila na stolu stigla je poruka... Za nekoliko trenutaka mobitel je i zazvonio. Ustao je da joj ga odnese, a onda je nehotice pogledao broj... Širio je oči ne vjerujući... Pročitao je i poruku: *Savršeno! Udvostručujemo honorar!* Polako se okrenuo, pogledom tragajući po sobi za drugom skrivenom kamerom.

Tog trena na vratima kupaonice pojavila se Lucija s ručnikom oko glave. Mobitel je opet zazvonio. Pružio joj ga je. Kad je Lucija pogledala tko zove, pogledi su im se sreli. Istodobno suosjećajni i izdajnički. Kruno se bez riječi uputio prema izlazu.

Lucija je trenutak tapkala na mjestu, a zatim je isplazila jezik u svoju skrivenu kameru, nasuprot onoj koju je prekrio Kruno. Munjevito je skinula ručnik s glave i prekrila kameru. Drugom je rukom isključila mobitel...

Poželjela je da se Kruno okrene prije nego ona potrči za njim.

UREDNIKOV IZBOR

Toga oblačnog jutra urednik Ivan Carek umorno se uvalio u naslonjač i zapalio cigaretu. Povukavši dva-tri dima, odložio je *marlborovku* u pepeljaru i počeo trljati sljepoočnice u nadi da će ga kratkotrajna masaža osloboditi užasnog mamurluka. Uvlačeći novi dim, počeo je u ladici stola tražiti tabletu. Našao je jednu u zlatnom papiru i za njom nekoliko puta progutao slinu.

„Neprestano bježim od činjenice da sam prestar za pijanke do sitnih sati. Prestar?! Pogrešno sam se izrazio – malo potrošen, recimo. Premda mi je četrdeset i oho-ho godina, nitko mi ne bi dao više od četrdeset. Mišice još tarzanovski gipke, a tko zna da sijede vlasi prekrivam crnom *Preference* bojom za kosu!? Treba mi neka živost, neka temeljita promjena!“ Uzdahne i posegne za novom cigaretom. „Da imam obitelj, promjene bi same od sebe dolazile sa svakim novim danom. Ovako... Šteta što mi se uvijek činilo da ima vremena. Četiri godine u Francuskoj, pet u Italiji, isto toliko u Americi, pa četiri u Kini, i... Baj, baj, živote!“

– Ma žene su za sve krive! O-N-E! Prave ti društvo samo ako iz druženja s tobom izvlače korist za sebe – zaključio je glasno.

Zapravo, urednik Ivan Carek u prave se žene zaljubljavao u pogrešno vrijeme. U Parizu je upoznao vatrenu arhitekticu koja se oduševljavala s *american way of life*, u Rimu je obožavao krhku slikaricu koja je sanjala o slikanju na Place du Têtrêna Monmartreu, u Pekingu je hodao s romantičnom profesoricom talijanskog jezika koja je maštala o bacanju novčića u rimsku Fontanu di Trevi, u New Yorku se zaljubio u fanatičnu apsolventicu kineskoga jezika koja je po sobi hodala kao po *Kineskom zidu* i recitirala Maove misli... Netko je dobro rekao da sve stvari u životu dolaze prekasno. U uzrečicu najviše vjeruješ ako je možeš primijeniti na sebe.

Iz razmišljanja ga prene tajnica. Samouvjereno je njihala bokovima i diskretno mirisala na *Miss Dior*. Zgodna i draga, gladna života i strastvenih avantura, ali premlada i neiskusna za Ivana. Umorio se od romantičnih strasti koje počnu u predvečerje, a završe u praskozorje, kad pravi život počinje. Tajnica mu uz pozdrav uputi i osmijeh pun razumijevanja za njegovo mamurno raspoloženje. Ivan joj, također uz osmijeh, rukom daje znak da ga podsjeti na raspored.

– U devet imate sastanak s autorom spornog članka o kazalištu. Zvali su iz tvornice da je sve spremno za rezanje vrpce u jedanaest i trideset. U dva imate sastanak s ostala dva člana prosudbenog odbora za izbor najbolje kratke priče...

– Dobro, dobro! Za danas je dosta – prekine je Ivan. – Ostalo prebacite za sutra. I skuhaite mi jaku kavu.

Kad je izašla, Ivan iz jedne ladice izvuče podeblji fascikl.

– Tu su te priče. Isuse, koliko toga ima, ni u ludilu ih ne mogu sve pregledati do pola dvanaest! – uzvikne. – Neka njih dvojica to prostudiraju bez mene.

Pročitao je naslove nekoliko priča: *Put, Izlaz, Šetnja, Točno upodne, Vrba, Spavačica...* „Zanimljivo! Nekome se događa nešto važno u podne, drugome u spavačici, nekome u šetnji, nekome pod vrbom, nekome na putu. Zapravo, uvijek se radi o patnji, očaju, napuštanju ili traženju višeg smisla...” U oči mu upadne sljedeći naslov: *Love story*. „Konačno nešto konkretno!”

Okrene posljednju stranicu i pročita ime. *Dora Skokić*. Nikad čuo!

Glava ga je još boljela i pomisli kako bi jedna dobra *love story* uživo u trenu odagnala glavobolju. Makar i na papiru. U misli mu se ušulja zgodna mlada žena koju mu je sinoć ispred nosa „ćopio“

perspektivni *occupay* aktivist, zaboravio mu je ime. Čuo je kako je drugi zovu Dolly. Zanosna i neodoljiva. Mirisala je na zrelost i samopouzdanje što ga nose zlatne tridesete. Fred mu je rekao da je poznanica njegova prijatelja i da piše za djecu. Onda su se zaredale čašice i... prerano je završio u horizontali. „Skoknut ću popodne do njega da saznam pojedinosti o Dolly...” U rukama je još uvijek imao *Love story*. „Hajd’ da vidimo o čemu se radi...”

Noć je već drsko zadirkivala dan, a ona i on još su šetali uz more držeći se za ruke. Na obali su se palila svjetla. Burin se zaljubljen zalijetao u njezinu dugu plavu kosu. Obožavao je plavuše u smiraj dana i njihov zagonetni smiješak obojen nostalgijom predvečerja. Zagledao joj se sjetno u zjenice i nježno držeći njezinu ruku u svojoj prošaptao:

– Tako si lijepa. Volim te.

Bez osmijeha se zagledala u njega. Nije izdržao pogled jer je shvatio da u njegovim riječima naslućuje neiskrenost. Sjeo je na kamen i osluškivao more. Ona sjedne do njega i...

– Ljigava romantika, ali...! – uzdahne urednik i odmah se u mislima stvori s Dolly na morskoj obali. – Usprkos nadobudnom aktivistu, trebao sam pokušati! Dopada mi se! Ugodno je nekome pripadati! Još je ugodnije kad ti osjećaj pripadanja iskreno zarobi srce. Čitao je dalje:

...nasloni glavu na njegovo rame.

– I ja tebe – doda ona polako uvlačeći ruku u njegovu.

Trenutak je oklijevao, a onda je, obujmivši njezino rame drugom rukom, odsutno poljubi.

– Žao mi je što odlazim – reče.

– *Pisat ćeš mi?*

– *Naravno!*

– *I ja tebi – obeća i ona, te se ugura među njegove ruke. Mirisala je na mladost i slobodu, prirodna i neovisna. On podiže ruke, provuče prste kroz kosu i sjeti se Skretanja Blage Dimitrove: „I da ništa nemaš, mladost je više od svega! Biti mlad – to je život. Sve ostalo su varijacije smrti.“*

Ovih petnaest dana proživio je malo životno skretanje. Svjesno. Dobro je razmislio o Idi. Kad je rekao da mu je život negdje drugdje, a ne u braku, nije ga odmah najurila već je rekla: „Pođi negdje i dobro razmisli da poslije ne sliniš. Ne radi se o meni. S četrdeset, ja nemam više iluzija da bi mi samoj ili s nekim drugim bilo bolje. Uostalom, sama bih se nekako i snašla, no djeci su potrebna oba roditelja.“

Kakva velikodušnost! Zbunjeno je zurio u nju ne vjerujući da je to izgovorila. Trebalo mu je petnaest divljih dana da shvati koliko su istine i dobronamjernosti skrivale njezine riječi. Naglo ustane i reče da mora poći.

– *Ostani još tren. Pričaj mi malo o sebi – zamoli ona ispruživši ruke. – Ne znam ti čak ni ime.*

– *Pisat ću ti.*

– *Nisi me pitao za adresu.*

– *Dat ćeš mi je kad dođemo u luku.*

– *Ako zaboraviš pitati?*

– *Neću!*

S jedne strane šum pospanog mora, a s terase hotela sjetno pjevnušenje klape o ljubavi i barci miješali su se s njihovim koracima po pijesku. Izuvši sandale, primijetila je:

– Znaš, pijesak je još topao.

– Stvarno?! – prihvatio je nezainteresirano.

– Bilo mi je lijepo s tobom. Hoćeš li i sljedeće godine doći?

Zastao je, okrenuo se i pogledao je:

– Možda.

– Kako možda!?

– Možda odlučimo ljetovati negdje drugdje... – dosjetljivo odgovori on.

– Stvarno ćeš mi pisati?

– Naravno! Obećao sam...

– Izgledaš kao da ne misliš održati obećanje, zato te opet pitam – primijeti ona duboko tonući u njegove oči.

Trenutak ju je bez riječi promatrao, a onda osmijeh iznenađenja zatitra na njegovim usnama:

– Doista tako izgledam!?

Kad su stigli u luku, brod je već bio pristao i primao putnike. Na osvijetljenoj palubi svirala je glazba. Prije nego se popeo, zagledao se u nju:

– *Tako si lijepa! – reče. – Volim te!*

– *I ja tebe! – odgovori ona kad se već uspinjao na brod. Među prstima je gnječila adresu koju je on zaboravio tražiti.*

Dok se brod opraštao s lukom, pozdravljao ju je mahanjem... A onda se sjeti da ju je zaboravio pitati adresu.

– Bez veze! – ocijeni urednik i baci *Love story* u koš. Tek je tada opazio kavu na stolu. Dok je ispijao gutljaj, prodorno je i neugodno zazvonio telefon.

– Halo! – javi se.

– Stari, bog! Fred je.

– Ej, tako rano?!

– Moram hitno napisati komentar o kulturnoj polemici koja je u tijeku.

– Mogao bi se zamjeriti korisnim ljudima.

– Samo radim svoj posao... Nego, zovem te zbog nečega drugog.

– Daaa?

– Je si li sinoć zapazio mačku koju su zvali Dolly?

– Dolly?!

– Ma znaš, ona zgodna crnka podulje kose. Za nju se zalijepio onaj aktivist. Njega si, valjda, uočio...

– Da, da! Sad se sjećam...

– Zove se Dora Skokić. Inače piše. Htjela bi te upoznati. Naime, poslala je priču na natječaj. Ako sam dobro zapamtio, naslov je *Love story*. Da ne duljim... Navratit će do tebe oko deset, pa nađi par minuta za nju. Dužan si mi, sjećaš se?!

U rukama mu se ponovo našla *Love story*. Pročitao ju je još jedanput, s mnogo više pozornosti. Pomisli da uz malu doradu to i nije tako loša priča...

Glava ga je prestala boljeti. Pogledao je na sat. Bio je siguran da će za petnaestak minuta Dolly i on početi skicu za novu, bolju i stvarnu *Love story*. Onda naglo zastane i nakon kraćeg razmišljanja ponovo, s osmijehom, nacića koš i baci *Love story* u nj... Ali nakon nekoliko trenutaka opet je izvuče van. „Ali, zašto ne?! Sve za Dolly!“ odluči i opet pomno pročita tekst. A onda zastane, ovlaš prevrti priču među prstima, ironično se osmjehnuvši, zavitla je opet u koš. „No, da! Sve za Dolly, ali ipak ne baš sve!“

Tog trenutka vrata se otvore i na njima se pojavi Dolly. Zanosnija nego sinoć. Eksploziv za muške hormone. Urednikova je ruka još lebdjela iznad koša, i to ne promakne Dolly. Njezin se pogled munjevito spusti ravno na naslov *Love story* u košu... Zatim izbezumljeno pogleda urednika, a njegova ruka još munjevitije, zajedno s još nekoliko tekstova, izvuče i *Love story* iz koša.

– Ja se ubio od traženja, a rukopis skliznuo baš u koš! – reče.

Poravna svežanj papira blago udarajući njime o stol i stavi ga ispred sebe.

Trenutak tišine koji je zavladao u sobi oboje su doživjeli kao naznaku obećavajućeg odnosa. Urednik naglo ustane i s osmijehom i ispruženom rukom krene prema Dolly.

Njoj je ipak trebalo dulje da se osmijehne i prihvati njegovu ruku.

RAZOTKRIVANJE

Toga lipanjskog poslijepodneva književnica Tara Prozek upravo je poslala novi nastavak romana uredniku i ugasila računalo. Na trijemu se zavalila u stolac za ljuljanje i s pritajenim smiješkom promatrala svoja tri mušketira. Suprug Vito, sin Hugo i unuk Jerko predano su odgovarali na *e-poštu* i pratili osvrte kritičara na portalima i komentare obožavatelja na forumu. Sviđalo joj se što svaki na svoj način proživljava pohvale i pokude prvih poglavlja njezina romana objavljenih u popularnom, vrlo čitanom tjedniku, i to ju je zabavljalo.

U mirisavoj krošnji lipe ugodno su zujali kukci i cvrkutale ptice. No Tara je odjednom osjetila da je sve prije nego opuštena. Prije nekoliko dana točno u ponoć, kao Pepeljugu sat, prenula ju je spoznaja da je glavni lik romana, Mark Romanek, slika i prilika njezina neprežaljenog dečka Romana Maksića. Spoznaja je izronila iznenada i naglo, kao podmornica na morsku površinu kad se posada zaželi svježeg zraka. I uhvatila se za Taru kao čičak. Ona Pepeljuga, a Roman Maksić princ?! Da ne bi!? Živi ona već dugo s princom koji ju je pronašao nakon što je izgubila cipelicu. Uznemirila se, no istog je trena otpuhnula zgražajuću spoznaju u zaborav. Barem je vjerovala da joj je to uspjelo. No pred jutro evo nove misli! U Marka je u romanu slijepo zaljubljena Prozana Tarić, kao što je mlada Tara Prozek u mladosti bila u zaljubljena u Romana!

Bila je uvjerena da prikriveno opisuje, osmišlja i domišlja život o kakvom je sanjala. Na kraju je iz računala izronio pljunuti par kojemu su svi poznanici predviđali dugo trajanje. Ali nove primisli u Tarinoj glavi rojile su se kao ose – Prozanu pere klasično žensko sljepilo, a Mark se njome mačistički poigrava! Prenerazila se.

Sve ove godine živjela je uvjerena da je na vezu s Maksićem stavila

veliku točku. Kad ono – njezino drugo ja stavilo je, zapravo, samo zarez. Sada je s muškim i ženskim likom u novom romanu ispalo to što je ispalo. Kad god sklopi oči, bori se s tim papirnatim umišljencem. Dok je s Vitom sjedila na trijemu, svim se silama nastojao ugurati u stolac pokraj njega. Kad je šetala šumarkom s Hugom ili Jerkom ruku pod ruku, nakon nekoliko koraka zgranuto bi zaključila da pod ruku zapravo drži Marka. Kad bi je Vito zagrlio, Mark se u hipu ugurao među njih i na kraju je ispadalo da je grli Mark, a ne Vito. Ako bi Marka pokušala pripisati neuobičajenoj i nerazumljivoj opsjednutosti likom, cijele noći ne bi oka sklopila. Tek kad se pomirila s činjenicom da su Vito, Hugo i Jerko zapravo Mark, utonula bi u san.

Podsvijest se razbarušila i nadmudrila cenzuru svijesti. Nakon tolikih godina u njezino se štivo nesvjesno uvukoše nostalgija i osjećaji. Začinjeni satirom i ironijom. Zgrozila se ne vjerujući da je to ona napisala. Al' nema natrag – roman je već u raljama javnosti. I pred Vitinim očima.

Zašto se zaigrala osjećajima iz karantene? Zašto je živjela u uvjerenju da je odavno i zauvijek obračunala s njima? „Hoće li se i Roman Maksić prepoznati u njezinu tekstu? Hoće li ga prepoznati Vito? Hoće li se još poznanika prepoznati u nekom liku?“ Uspaničila se.

Bez obzira na neka iznevjerena očekivanja, Viti duguje sve. I smisao života i književničku slavu. Molila je nebo i zemlju da Vito ne otkrije kako je papirnati Mark Romanek punokrvni Roman Maksić. Dodatno se obraćala nebu moleći da se Vito, ako to i otkrije, ne osjeti uvrijeđenim i odbačenim. Užasavala se trenutka kad će njezini vjerni mušketiri, a pogotovo Vito, postati svjesni posvudašnje prisutnosti Marka Romaneka. Uz aromu lipe u nosu i cvrkut kosova u ušima polako je tonula u odmarajući drijemež...

„Bravo, moja Tarice! Puno očekuju od tvojega novoga romana jer te promoviraju u najtiražnijem tjedniku“, kao iz bezdana je čula Vitin glas. „Pripremio sam nam čaj.“

Htjela je odgovoriti kako je pohvalno što nakladnik vjeruje u nju i nada se da će joj vjerovati i čitatelji, ali nije mogla micati usnama. Kao da su njezina tri mušketira sasvim blizu, a opet tako daleko. Tren ih je obavijala magla, a tren obasjavalo sunce. Na trenutak su joj bili nadohvat pogleda, a na trenutak kao da su se javljali iz ponora. I nepredvidivi Mark Romanek drsko joj je kvario užitak odmaranja. Nametljivo se i gotovo bezobrazno miješao u njezine odluke i misli.

Događalo se da su joj katkad dosađivali i ženski likovi iz romana. No s njima je lako izlazila nakraj! Tjerala ih je od sebe običnim odmahivanjem rukom. Onaj tko nije znao što je muči, tumačio je taj njezin pokret posebnošću umjetničke naravi. Ionako običnim ljudima umjetnici ne izgledaju kao „svoji“ jer hodaju ulicom duboko zamišljeni i mašu rukama kao da tjeraju ose.

Zbog rano jutrošnje kiše lipa je još uvijek omamljujuće mirisala. Njihaj amo, njihaj tamo... A Maks se s rukopisom romana kao paun šepirio nasred stola i na komadiće kidao stranice koje mu se nisu sviđale.

Čudno se osjećala. Još je čudnije bilo sve oko nje. Zar više ne razlikuje san od jave, san od romana, roman od života, život od sna? Još jedan opuštajući njihaj amo, pa jedan tamo... Samo da otvori oči.

Pogleda u Vitu. Užas! U istom je stolcu s njim sjedio Mark i cerio se gužvajući pojedine stranice romana. Naglo je skrenula pogled na Huga. I pokraj njega je sjedio Mark! Panično je pogledala u Jerka. Umjesto njega, na stolcu je također sjedio Mark!!! Prestala se ljuljati i preplašeno buljila u tri Marka kako joj se vragolasto smiješe i desnim je kažiprstom dozivlju k sebi. Nije ugodno piti čaj s tri

muškarca koji na četvrtoga, uljeza, nisu obraćali pozornost. Žmirnula je nekoliko puta, skinula naočale i s jednom nogom na tlu ponovo pogledala prema stolu. Za stolom su opet sjedili Vito, Hugo i Jerko te marljivo pregledavali poruke i komentare na društvenim mrežama.

Promeškoljivši se, okrenula se na drugu stranu i ponovo sklopila oči. Opet njihaj amo, njihaj tamo, a poznati glas iza nje reče:

„Dobar dan, Tara!“

Trgnula se i munjevito okrenula. Protrlja oči. Na trijemu je stajao Roman Maksić. U trapericama, kockastoj košulji, tenisicama. Ruke je frajerski ugurao u prednje džepove traperica, samo mu palčevi vire. Bitlsica mu je kao kaciga uokvirivala lice. Okrenula se i vidjela Vitu kako brzinom munje natraške odlazi istom stazom kojom je Roman došetao. Toga su trena Hugo i Jerko ustali i također se natraške udaljili za Vitom. Stidjela se olakšanja koje je osjetila zato što su se nakon dolaska gosta sva trojica osjetila suvišnima i pristojno se udaljili.

„Nisi iznenađena što me vidiš!?“ ispuni trijem zvonki Romanov glas.

„Ti si stalno u meni ili oko mene, dragi Romane!“ raširila je ruke prema njemu i ljubazno se osmjehnula. Odjednom se osjetila slobodnom i neovisnom. Padne joj na pamet kako bi joj laskalo da je ona razlog njegova iznenadnog posjeta. Ta joj misao brzo ispari iz glave jer se Maksić nikad nikome nizašto ne bi iskreno i od srca ispričao.

Roman ju je promatrao izbezumljeno vrteći glavom. Naglo ustukne i ne uzvrativši joj osmijeh, ljutito reče:

„Odakle ti pravo da razotkriješ moj život!? Stranicu po stranicu, secirala si moje ljubavne probleme i životne dvojbe. Sve si moje tjeskobe uskrsnula svojim rečenicama. Raskrinkala me. Stvarniji sam

nego prije. Opipljiv. Prijateljice me izbjegavaju. Ne dopuštam da tek tako postanem lik u tvom romanu!”

Gledala ga je zbunjena i osupnuta:

„Dragi Romane, nakon toliko godina ti si fikcija, čisti umišljaj.“

„Ma ja sam tvoj Mark Romanek, osamljen i nesretan tip koji još beznadno traži ljubav. Koje li ironije! Ispada da sam najzaljubljeniji bio u tebe“, uvjeravao ju je u to i njegov autoritarni kažiprst i neodoljivi pogled.

„Pisanje je najmanje materijalna od svih umjetnosti. Svijet riječi stvara se u zatvorenom prostoru i nemoguće je da si baš ti, toliko stvaran, zalutao u moj roman!“

„U zatvorenom prostoru – da, ali sa sjećanjima na stvarnost. Tara, otvori oči! Od glave do pete nalikujem na tvojega Marka Romaneka. Imam crne oči i smeđu kosu. I dalje nosim izlizane traperice, a u mladosti sam vječito hodao u kariranoj košulji, s frizurom *Paul McCartney*. Zar se ne sjećaš? *Beatlesi* su se raspali, a ja sam još uvijek furao bitlsicu.“

„Što ti se dogodilo, moj Romane?! Oduvijek si težio besmrtnosti!“ prekine ga Tara nadajući se da će ga laskanje smiriti. „E, pa ja sam te u svojem romanu učinila besmrtnim.“

„Više me ne zanima svijet poslije mene!“ odmahnuo je rukom. „Važniji sam sam sebi u trenutačnom postojanju.“

„Hm, hm!“ mjerкала ga je s nevjericom. „Onda ti nisi Mark Romanek iz mog romana.“

„Glavom i bradom! Imena i nadimci ljubavnica također su stvarni!“

uvjeravao ju je sve odlučnije s primjesom taštine. „Tko te informirao? Ili si se informirala sama?!“

„Ti se poistovjećuješ s Markovom vanjštinom. Važna je duša, srce. Moj Mark želi postati besmrtnim.“

„Tupiš, spisateljice!“

„Zagledaj se u svoju nutrinu. Tašt si i umišljen. Važno ti je što drugi misle o tebi. Zapravo nisi ono što misliš da jesi... Ne nazirem ti lice! Kao da i ne postojiš! Topiš se, nestaješ...“

„Ali i sebi si napravila medvjedu uslugu. Ženski lik Prozanu Tarić učinila si ovisnom o Marku Romaneku. Šokiran sam. Može se zaključiti da je Tari Prozek sve ovo vrijeme nedostajao Roman Maksić!“

Promatrala ga je netremice širom otvorenih očiju, a onda je on iznenada zagri. Preplavi je nostalgija za vremenom koje su proveli zajedno. Pokuša je poljubiti. Dok se premišljala hoće li mu romantično uzvratiti poljubac ili kao zrela osoba uzmaknuti, on ju je sam grubo odgurnuo i, udaljavajući se stazom kojom je i došao, drsko joj se naceri u lice. Potrčala je za njim, ali jak vjetar svom silinom zakovitla stazom i ponese Romana. S lakoćom se vinuo u zrak i lebdio kao ptica mašući joj. Kao ukopana, nijemo je promatrala kako nestaje među oblacima...

Tara se u stolcu za ljuljanje iznenada prenula, protrljala oči, žmirnula i osvrnula se oko sebe. Povjetarac u krošnji lipe se smirio. Vito, Hugo i Jerko i dalje bijahu zaokupljeni poslom. Izvukla se iz stolca za ljuljanje i sjela za stol nasuprot trojki svojih neumornih pomoćnika. Samo da Vito ne otkrije kako Roman Maksić sve ove godine rovari po njezinim mislima i živi u njezinoj podsvijesti.

– Čitatelji te ovaj put ne štede. Mišljenja na forumima su podijeljena. – protisne tog trena Vito.

– Ja se baš zabavljam, bako! Fora si na fejsu! – pljesnuo je rukama Jerko. – Otvorila si dušu. To danas pali.

– Uživam i ja! Mama, glavna si na književnim portalima! – zadovoljan je bio i Hugo.

– Hm! – dodao je Vito. – Još bih mogao tražiti tantijeme za pikanterije koje si iznijela iz našega burnog i zanimljivog života.

Tara se zgranula. „Našega života“?! Gotovo je zanimala osjećajući se manjom od makova zrna jer nije znala kako bi se branila.

– Vau, bako! – razdragano će unuk Jerko.

– Zbilja, mama?! – graknuo je sin Hugo. – Je l' to istina?

– Naravno da jest! – umjesto Tare odgovorio je Vito. – Tako je to kad se oženiš spisateljicom! Život ti završi među koricama, izložen na milost i nemilost javnosti, a u nekim kriznim vremenima, tko zna, naš će „tiskani život“ možda poslužiti i za potpaljivanje vatre ili kao toaletni papir.

Tara Prozek osupnuto je slušala Vitu. Inače duhovit i suprug pun razumijevanja, preko noći je postao ironičan i satiričan. Neugodan uhu. Ona u romanu, a on u životu. Što joj je promaknulo?

Pozorno ga je promatrala. Sav se zajapurio od uvjeravanja. Njihov buran i zanimljiv život?! Hmmm? Njihov zajednički život bio je sve prije nego buran i zanimljiv. Bio je ono što su oboje trebali nakon neorganizirane i neodgovorne mladosti. Miran i u kolotečini. Njemu za rad iza kamere, njoj za rad na tipkovnici računala. Tko zna bi li uopće odabrali takvu uljuljkujuću rutinu da im se nije dogodio sin

Hugo? I to upravo one noći kad joj je Roman Maksić u lice sasuo kako njihovo osmogodišnje zajedništvo nije ono što je očekivao i kako je najbolje da svatko krene svojim putem.

Vito je bio Romanov poznanik, a Tarin prijatelj. Rame za plakanje. Prijatelj koji ju je te presudne noći na pravi način znao tješiti i koji ju je sve godine dok je bila s Romanom potajno volio i nadao se da će jednog dana upravo on biti taj kojega će Tara voljeti.

„Roman Maksić je dvolična posesivna gnjida!“ ustvrdio je Vito te noći bez dlake na jeziku. „Uopće za suživot ne zaslužuje ženski spisateljski biser poput tebe. Tvoja je proza neusporedivo talentiranija od njegovih škrabotina, i to ga boli. Više ga nećemo spominjati.“

I nisu ga spominjali jer se izgubio na dalekim putovanjima. Malo ovdje, malo ondje. Malo na sveučilištima južne hemisfere, malo sjeverne, kod kuće tek toliko da promovira novi roman i da ga intervjuiraju svi važniji mediji.

Nikad više nije nazvao Taru Prozek. Ni ona njega, ali ga nije zaboravila. Lako je diskretno dolazila do vijesti o njemu. Nije držala njegove knjige na uzglavlju ni u kućnoj knjižnici, ali ih je čitala. No nigdje između redaka nije pronalazila sebe. Zar se nadala da hoće?!

Odjednom joj je podsvijest zakuhala sjajnu književnu čorbu. Upravo je za svoj ženski lik parafrazirala svoje ime i prezime da bi zamela trag koji bi upućivao na stvarnoga Romana Maksića. Naizgled Pitijino *Idis, redibis...* Ali, vrlo prozirno! Zapravo, čista osveta koja je nakon toliko godina kreativno eksplodirala kroz riječi.

Zašto je Vito umislio da je život Prozane Tarić i Marka Romaneka njihov život? Gdje je pogriješila da je kroz Prozanine i Markove najstrasnije trenutke jednako strasno proživljavao i njihov odnos? Sin Hugo bio je uvjeren da je u liku živahnoga i odvažnoga Marka

Romaneka opisala upravo njegova tinejdžerska traženja i pobune koje je razumio tek u zrelim godinama, kao otac tinejdžera. Unuk Jerko gutao je roman s nadom da i njega čekaju uzbudljivi i nepredvidivi mladenački dani.

Otpila je gutljaj čaja i netremice promatrala svoja tri mušketira. Tek tada je jasno primijetila kao da je svaki od njih u posljednje vrijeme ponešto posudio od Marka. Jerko se nakon irokezice počeo furati na bitlsicu, Hugo katkad oblači kariranu košulju, Vito sve češće uskače u traperice i tenisice i ne skida s lica Markov vječni osmijeh. Tara je, pak, u duhovnom smislu od svakoga od njih ponešto posudila Marku: Hugov optimizam, Jerkovu nestrpljivost, Vitinu nadu, sjaj i toplinu zaljubljenih očiju.

Tog trena Hugo reče:

– Mama, stigao je čudan *mail*! Jedan odvjetnik tvrdi da zastupa izvjesnoga Romana Maksića koji te optužuje da si njegov život ukrala za svoj novi roman. Zakazuje ti sastanak.

Vito je naćulio uši i, munjevito se okrenuvši, iznenađeno skupio obrve te upitao:

– Koga?!

Istodobno je zazvonio telefon. Jerko se javi.

– Bako, treba te Roman Maksić – reče bezazleno, ali ubrzo zakoluta očima i, pokrivši dlanom slušalicu, pruži joj je i šaptom upita: – Je l' to taj?

Dok je prinosila slušalicu uhu, pokušala je otkriti što misli Vito koji ju je gledao koliko iznenađeno, toliko i osupnuto. Uzvrtio se amo-tamo pokraj nje.

– Roman Maksić?! – zagrmio je. – Daj ga meni! – I prije nego se snašla, istrgnuo joj je slušalicu iz ruke.

Tara je znala da razgovor koji između Vita i Maksa slijedi neće biti nimalo bezazlen, još manje uhu ugodan.

– Protegnut ću malo noge. Lijepo je šetati u proljetno predvečerje – reče okrenuvši se Hugu i Jerku koji su zbunjeno motrili čas nju, čas Vita, a zatim su bez riječi s njom sišli s trijema. Premda je na sebi osjećala paljbu upitnih pogleda sina i unuka, šutjela je oborivši pogled na put prema šumarku.

Čudno je sve oko nje! Više ne razlikuje san od romana, roman od života, život od sna. Zar je i muškarce također počela poistovjećivati jednoga s drugim, stvarati jednoga od drugoga, pronalaziti jednoga u drugome?

Nije bila ni sigurna urla li doista Vito u slušalicu:

– Kakva odšteta?! Ni nagodba ne dolazi u obzir! Tara je opisala moj život! Moj i njezin! N-a-š život! Imamo ga pravo unovčiti.

Držeći pod ruku unuka i sina, Tara se pitala je li Roman Maksić doista angažirao odvjetnika, je li njegov *e-mail* doista stigao, je li Roman Maksić doista nazvao. Ili je sve samo san. Tarin ili Prozanin? Ili je opet sve samo roman Tare Prozek koji je počeo izlaziti u nastavcima? Propitivat će se o tome u sljedećem romanu.

Kao u magli čula je kako Vito na trijemu na trenutke riče u telefonsku slušalicu kao lav, na trenutke laje kao pas čuvarkuća, a na trenutke ćurliče kao puran braneći njihov život i njezinu autorsku čast... Odustala je mjeriti količinu Vitine i svoje zablude o romanu. I osjećala se zadovoljnom.

RECENZIJAKNJIJE

dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek

IGRA PRIVIDA I ZBILJE

U svojoj novoj proznoj knjizi za odrasle Igra zalazećeg sunca suvremena spisateljica Nada Mihoković-Kumrić usmjerava se na žanr kratke priče (short story), a navedeni književni oblik karakterizira privlačno, sažeto, anegdotalno fabuliranje, te na poentu koja može varirati od podrugljive, duhovite, bizarno-zapanjujuće, poučne, pa do tragične.

Specifičnim pripovjednim stilom za djecu i mladež, u kojemu se izmjenjuju prirodnoznanstvene činjenice s psihološkom vivisekcijom običnoga svakodnevnog života i izmaštanim književno-imaginativnim iskazom, Nadu Mihoković-Kumrić moguće je uspoređivati sa sličnim stilom (kombinacija činjeničnoga i fiktivnoga) suvremenoga norveškog autora Josteina Gaardera. S obzirom na to da većina priča za odrasle tematizira psihološke muško-ženske odnose, te se proze povijesno-žanrovski nastavljaju na europsko i hrvatsko pripovjedno nasljeđe s početka 20. st. koje možemo pratiti u novelama Stefana Zweiga *Čuvstvene zablude i smutnje / Verwirrung der Gefühle*, 1926.; Marcela Prevosta *Pisma Parižanke o ljubavi / Lettres de femmes* (zagrebačko izdanje 1904.); Milana Begovića *Nasmijana srca*, Zagreb, 1923. i dr. Međutim, u određenom broju priča pojavljuju se irealni, snoviti, okultno-nadrealistički, tajanstveni elementi koji svoje uporište imaju u tradiciji mističnih priča Edgara A. Poea (1809. – 1849.), Oscara Wildea (1856. – 1900.) te hrvatskog modernista Rikarda Jorgovanića (1853. – 1880.), dok kolebanje između snovitosti i jave u priči *Razotkrivanje* podsjeća na ugođaj priča Louisa Borghesa (1899. – 1986.).

Ipak, pri komparaciji priča Nade Mihoković-Kumrić s književnim nasljeđem potrebno je navesti i jednu bitnu razlikovnost. Kratke priče Nade Mihoković-Kumrić odgovaraju ritmu suvremenoga, nestrpljivo užurbanoga, prezasićenog vremena koje prednost daje medijskom prijenosu informacija nad čitanjem, i to se očituje na način da priče obilježava i određeni redukcionizam, izrazita selekcija detaljnih opisa unutarnjih stanja. Proze se svode na fabulativno najbitnije točke te se koncentriraju na prikaz ključnih previranja i samo onih psiholoških razmišljanja koja dovode do dinamike zbivanja. Iz mnoštva raznolikih kratkih priča autorica sižejno vješto kroji takvu kompoziciju unutar koje omjer priča protječe kroz tri naizgled slična, ali različita poglavlja.

U prvom poglavlju – *Suton*, u pričama pretežu sutonski, tj. sumorni, pa i destruktivni, depresivni tonovi, a posustali i labilni likovi gravitiraju suicidalnosti i nesreći. Vrlo uvjerljivo prikazana labilna, poremećena duševna stanja potvrđuju da u trenucima dubokih suicidalnih tjeskoba čovjekovo stanje nipošto nije uravnoteženo već kaotično, rastrojeno i otvoreno prema zamišljaju realistično nemogućega i neuhvatljivoga. Vaga u bitci između zlih i dobrih sila zaljuljana je, tj. autorica neuvijeno ocrtava grube i podle strane ljudskih karaktera i prikazuje ih između zlobe i pozitivnih težnji između likova.

Drugo poglavlje – *Negdje između*, posvećeno je, kako i sam naslov govori, događanjima negdje između sna i jave. U pričama uočavamo parcijalni unos snovitosti i irealnosti, kao npr. govor svijesti prikazan iz onostrane perspektive umrloga muškog lika (*Beatrice nakon Ane*) ili ženskoga (mrtve majke u *Igri zalazećeg sunca*). Imaginarni zagrobni razgovori zapravo podsjećaju čitatelja koliko čovjekova sudbina nalikuje na bespomoćnu igračku u hirovitoj igri života i smrti. Iako nam se u prvi tren ne čini, podsvjesno smo jako povezani s bližnjima koji više nisu među nama, a ta ista podsvijet katkad nas tjera na razmišljanje što smo ostavili onima poslije nas. Rezultati priča unutar drugog poglavlja nisu ujednačeni, oni su prije svega

životno realistični, nepredvidivi i ne završavaju uvijek našim očekivanjima ili priželjkivanjima sretnijeg završetka. Otvorenošću prema neizvjesnim i neočekivanim teškoćama autorica postiže dojam dokumentarnosti, pripovjednu uvjerljivost i realistički odraz zbilje.

U trećem poglavlju – *Razotkrivanje*, i nadalje pratimo sukobljavanje dobrih i zlih karakteristika unutar pojedinačnih psiholoških kolebanja, kao i međuljudskih postupaka, ali osjećamo i rast optimističnih snaga. Ako pokušamo semantički doprijeti do naslova *Razotkrivanje*, uviđamo da je ono nosilac kompozicijskog procesa: treće poglavlje simbolizira jači stupanj ljudskog sazrijevanja, takvoga koji podrazumijeva neminovni susret sa životnim teškoćama, ali potencira razvijanje senzibilnosti za predviđanje životnih neugodnosti i jačanje unutarnjih snaga razboritosti i ovladavanja vlastitim emocijama radi pronalaženja dobrog rješenja u zadanostima pojedinih okolnosti. Iako i to poglavlje obiluje neočekivanim, pa i bizarnim situacijama (ljubavni trokut u priči *Pogodi koga sam srela*), u njemu osjećamo pobjedu životnosti koja nastoji, usprkos razočaranjima, nadvladati samodestruktivne misli. Ali priče toga poglavlja nisu tzv. lakirovke već autorica njima samo želi pokazati da čovjek iz svakoga poraza mora pomnim promišljanjem dosegnuti pouku i snagu da se opredijeli za određeni životni izbor – onaj koji mu se u tom trenutku čini optimalnim, ali jednako tako garantira da će ga očuvati od budućih poraza.

Priče Nade Mihoković-Kumrić pitke su, čitke, fabulativno sažete, zanimljive, a nenametljivo iskazuju određeni isječak životnog iskustva koje može reflektirati buduće upozorenje, opomenu, pouku, brušenje budnije spoznaje života. Ipak, treba napomenuti da forma kratke priče krije i zamke literarne ogoljenosti i nedostatka detaljnije motivacije postupaka ili dubinskoga psihološkog objašnjenja likova. Zbijeni pripovjedni redukcionizam u određenim motivima može biti prednost, ali još više mana. Narativni redukcionizam katkad može uzrokovati i književnu simplifikaciju.

Međutim, za pripovjedni stil Nade Mihoković-Kumrić to ne vrijedi. Svoje kratke priče autorica raspoređuje unutar zbirke na načelu raznolikosti ili opreke i pritom oštroumno pazi da pred čitalačku publiku donese svjež ili pak životno učestali motiv, dok „viđeni“ motiv obrađuje s iznenađujućim slijedom zbivanja. Osim toga, kompozicijski tijek priča (dobro raspoređen u tri gradacijska poglavlja koja simbolički počinju turobnim raspoloženjima, a završavaju optimističnijima) čine odraz različitih stupnjeva i faza unutar ljudskog vijeka. Glavna motivacija naracije koncentrirana je na ključni sraz i sukob tamnih i svijetlih sila unutar ljudskog trajanja. Možemo zaključiti da se i unutar svoga novodotaknutog proznog žanra za odrasle Nada Mihoković-Kumrić očituje kao uspješna naratorica priča „kratkog daha“ i, nadasve, kao pronicava opservatorica psiholoških valera.

Zagreb, 10. ožujka 2015.

RECENZIJAKNJIGE

Darija Žilić

U POTRAZI ZA NEČIM IZMEĐU

Nada Mihoković-Kumrić afirmirala se nizom romana i zbirki priča kao autorica za djecu i mlade. Nakon dva romana za odrasle (Prilagođeni, 2001. i Vjetar kroz kosu, 2002.), Igra zalazećeg sunca prva je njezina zbirka priča za odrasle.

Knjiga se sastoji od priča koje su nastajale, a dijelom i objavljivane, proteklih tridesetak godina, ali u ovoj su zbirci i izrazom, i senzibilitetom, i načinom života doživjele preobrazbu i prilagodbu novom vremenu, a podijeljene su u tri cjeline: Suton, Negdje između i Razotkrivanje.

U predgovoru knjizi koji je naslovila Umjesto uvoda autorica se poigrava naslovima priča, govori o predvidivom načinu života današnjih ljudi koji olako odustaju od svojih želja i snova i prepuštaju se inerciji, a zbog neimanja hrabrosti za životne odluke ili rezove put inercije neminovno vodi nesreći i rasapu ličnosti, osobnoj tragediji ili kajanju. Takav put razrađuje i u pričama, a u njima je sublimirano autoričino bogato životno iskustvo. Kritički progovara o samodostatnosti čovjeka koji se ne osvrće ni na svoje vlastite iskonske potrebe, a kamoli na tuđe. Zaronjen duboko u svakodnevnicu, današnji se everyman ne uzdiže i ne promišlja život, već se prepušta rutini i time se otuđuje i od sebe i od društva. Mihoković-Kumrić želi potaknuti čitatelja da se nakon čitanja ove knjige zagleda u sebe, pa da promotri i promisli svijet i ljude oko sebe. Nije slučajno da se u dvije priče pojavljuju životinje – pas i konj. Jedan je čuvar kuće, a drugi stroj za vuču i katkad se pokazuju kao bića svjesnija od čovjeka, te se stječe dojam kako je čovjek samo naizgled superiorno biće. Čini se kao da autorica kroz svoje priče čitateljima želi biti poput Vergilija (kojega spominje u Uvodu) kako bi

ih potaknula da se zaustave i donesu neke hrabrije odluke zbog kojih će osjetiti punoću života.

Na trenutak se čini da su priče u zbirci neobično raspoređene. Evo zašto.

Tri priče u zbirci događaju se u Podravini, kraju iz kojega potječe Nada Mihoković-Kumrić. Ljudi su iz Podravine odlazili na školovanje i uglavnom se nisu više vraćali. Međutim, priče te tematike u različitim su ciklusima. Priča Igra zalazećeg sunca u ciklusu je Negdje između, središnja je priča zbirke, a i knjiga nosi njezin naslov. U njoj uspješna Draga Ivorek odlučuje ipak ne prodati svoju rodnu kuću. Nije riječ samo o djedovini nego o korijenima, osjećaju pripadnosti. Kozmopolit s osjećajem pripadnosti svijetu, što mu sve više omogućuje napredak komunikacija, također se negdje rodio te je, živeći i djelujući na točno određen način negdje lokalno a razmišljajući globalno, razvio i svoju globalnu pripadnost. A to je nemoguće bez čvrstih korijena! Druga priča s podravskim štihom je Peta čestitka i u ciklusu je Razotkrivanje. U njoj segovori o obiteljima, razdvajanjima, ali i o ponovnim okupljanjima i povrascima na rodnu podravsku grud, odnosno opet o povratku korijenima. Osim što govore o važnosti zavičaja, u spomenutim dvjema pričama o važnosti Podravine, likovi priča Igra zalazećeg sunca i Peta čestitka upravo kroz život negdje između i kroz razotkrivanje sebe samih otkrivaju i važnost korijena.

Zatim, u zbirci nalazimo i šest priča koje se bave svijetom književnika i književnica, ali po dvije u svakom ciklusu. U tim pričama autorica se ludistički igra imenima (Bestselerić, Prozek, Romanić, Kritiko) i vješto stvara dijaloge bez opisa unutrašnjih stanja svojih junaka. Piščevom, točnije spisateljčinom svijesću u trenutku stvaranja bavi se priča Razotkrivanje, proboj ženskih autora u književnost tematiziraju Urednikov izbor i Žuti šal, generacijski odnos pisaca autorica obrađuje u priči Posjet, a o rivalstvima, zavisti, intrigama i podvalama u književnim krugovima govore priče Tri gospodara i

Zvižduk. U priči Posjet gube se granice književne fikcije i stvarnosti, likovi postaju stvarni, pa se cijela priča čini fantazmagoričnom.

Priče Tri gospodara i Zvižduk našle su se u Sutonu jer je „sutonsko“ i rivalstvo pisaca, bivših prijatelja, Posjet i Žuti šal dobro se uklapaju u Negdje između jer je takav i odnos likova, dok su se u Razotkrivanju, s razlogom „otkrivanja“ i „razotkrivanja“ svojih pozicija u književnom stvaranju, našli Urednikov izbor i Razotkrivanje.

Ipak, ponešto općenito i o svakom ciklusu.

Priče iz ciklusa Suton govore o (snažnim) pojedincima koji se nalaze na životnim prekretnicama, katkad i na rubu između Života i Smrti. Ono što Mihoković-Kumrić maestralno čini jest radikalno prikazivanje struje toka njihove svijesti, pa saznajemo kako se ispod maske uglednih i hvaljenih ljudi zapravo kriju osobe pune strahova, prljavih misli, odnosno nesigurni, pokvareni ili labilni ljudi.

Ciklus započinje istoimenom pričom koja otvara pitanja koja su i u ostalim pričama trajna autoričina preokupacija: nesretan brak, ostavljene žene, obiteljski problemi, nehotično samoubojstvo. Glavna je junakinja priče magistra farmacije Olga Haler, a budući da je i autorica po struci farmaceutkinja, treba istaknuti da je u svojem dugogodišnjem iskustvu rada s ljudima u ljekarni imala priliku u četiri oka, poput psihoterapeuta, slušati potresne priče i brižno čuvane obiteljske tajne. Priča Suton kao da prenosi to iskustvo. Nesretna Magda govori o svim mukama obiteljskog života, a u pozadini se spominje i Domovinski rat. Starica lijekovima za spavanje bježi od sumorne stvarnosti i obiteljskih problema, i to čini sve do dana kada se više ne probudi. Priča Ljuljačka govori o sredovječnom glumcu Florijanu Glumcu, koji se također našao na životnoj prekretnici – gluma ga više ne inspirira, a razvija se strast prema mlađoj ženi koja ga toliko razdire da pomišlja na smrt od vlastite ruke. Ipak se zbog najmlađeg člana svoje obitelji odlučuje za život. Autorica je hrabro razgolitila svog junaka, koji je samo

naizgled ugledni građanin, a zapravo je posve isprazan i posve odmaknut od vlastitoga unutrašnjeg bića.

Mihoković-Kumrić se u svojim pričama nerijetko bavi sudbinama napuštenih žena – žena koje su ostavili suprugu zbog mlađih žena, ili pak sudbinom djece koja pate zbog tih odluka. O tome govori priča Vijest, koja je napisana u formi suvremenog oblika komunikacije – video obraćanja tinejdžera ocu. Dječak pati zbog razvoda roditelja, želi živjeti s ocem, pa u ispovjednom tonu vapi za pomoći. Ispovjedni oblik, koji je moglo biti i staromodno pismo, pruža mogućnost da se o emocijama progovori otvoreno i bez zadržke. No otac (namjerno) ne odgleda snimku na vrijeme i gleda je tek nakon saznanja da je njegov sin stradao u prometnoj nesreći. Ta je vijest posve uništila mogućnost da otac promijeni odluku, odnosno da doživi katarzu suočenja s propustima sebe kao oca, a ujedno pokazuje i razorne posljedice razvoda na djecu.

Priča pokazuje i kako međusobne obiteljske tajne, prešućivanja, odgode i manipuliranja dovode do tragičnog kraja u kojemu više nije moguće popraviti odnos. Dječak je mrtav i otac samo može otpustiti kočnice kojima su zadržavane emocije – može samo plakati bez suza. Priča Poziv na kavu govori o sudbini dviju prijateljica koje se susreću nakon dugo vremena. Obje su, čini se, napravile pogrešne životne izbore: jedna je poslovno uspješna, ali napuštena od nevjernog supruga, a druga je u nepodnošljivom braku. Kada se počinju otvarati, odjednom se vidi sav užas njihovih života. Irena odluči prihvatiti Terezin poziv na kavu i tada se suočava s prizorom kuće koja je velika i raskošna, ali se u njoj odvija drama žene koja konačno želi krenuti u samostalan život. Potpora prijateljice u tome joj mnogo znači. U toj priči nalazimo i dnevnički zapis, a pomalo voajerističko zavirivanje u intimu te žene otkriva svu složenost ženske svijesti satkane od strahova, dvojbi, pa i čak i od misli o samouništenju.

Tema samoubojstva vrlo je teška, pripovjedač njome riskira patetičnost, ali Mihoković-Kumrić sjajno pokazuje kako se i motiv misli o samoubojstvu može pojaviti u običnom danu, pa potom i nestati, kao i bilo koja druga misao ili ideja. Ili se pak realizirati.

Već spomenuta priča s likom psa – Tajnu skriva Kastor, govori o obiteljskim ranama i prazninama. Ima kriminalističku fabulu: traga se za uzrocima i okolnostima smrti žene, ali je ipak mnogo važnije suočavanje njezina nevjernog supruga sa smrću na kraju priče. Sukob psa Kastora, koji je prikazan kao voljno i odano biće, i njegova tobožnjega gospodara pokazuje da je ta relacija nadređenosti samo iluzija. Životinja je biće koje ima mogućnost prosuđivanja i zato odbija služiti svome vlasniku. Sukob Čovjeka i Psa nije sukob dviju vrsta već sukob dvaju načela. Postoji samo pravda ili nepravda, izdaja ili odanost. Čovjek je Neprijatelj Psu i sukob je prikazan kao arhetipski: smrt Psa potiče u Čovjeku misao da je ostao sam i da je Smrt jedino rješenje. Radikalan završetak priče ne donosi katarzu. Interpretacije događaja mogu biti različite, ali autorica u maniri sveznajućeg pripovjedača otkriva istinski razlog tragična završetka, a to je samoća i otuđenje. Na ovome mjestu možemo govoriti i o priči Eleazariz ciklusa Negdje između. U njoj je glavni lik konj Eleazar, koji se neobično ponaša: uvijek zastaje pred raspelom. Nitko ne zna razloge, a svojim ponašanjem konj počinje iritirati svoje gospodare, pa ga zbog te navodne hirovitosti umalo i prodaju. Sve se razrješava kada saznaju kako se Eleazar zaustavlja pred raspelom jer je tijekom rata (iako se izrijeком ne spominje, iz konteksta zaključujemo da je riječ o Drugome svjetskom ratu) vozio ranjenike do lazareta, a upravo je raspelo bio znak da je stigao na pravo mjesto.

U drugi ciklus Negdje između uvodi nas istoimena priča koja govori o odnosu svijeta i doma, a ponovo se čini kao da se fabula odvija negdje između sna i jave jer se na trenutak stječe dojam da je junakinja u koju je glavni lik zaljubljen, Hannelore, svojevrsna mitska sirena. Priča Dogodilo se u ponoć temu prevare i ljubomore tretira na „lepršaviji“ i „opušteniji“ način. Priča Beatrice nakon Ane pisana

je u ironičnome modusu, iz post mortem perspektive muškarca koji je također bio nesretan u braku i koji je počinio samoubojstvo. No treba istaknuti da je teška tema prikazana na ironičan i sarkastičan način, a zapisi iz čistilišta su duhoviti i u njima se govori o hipokriziji u međuljudskim odnosima. Spominje se i Beatrice, koja živi na granici čistilišta i pakla i koja nudi nove užitke, nezemaljske. Priča ima pomalo erotičan završetak, s puno duha, onog dekameronskoga.

Posljednji ciklus naslovljen je Razotkrivanje, ali nas istoimena priča ne uvodi u nj nego njime završava. Simbolizira završno razotkrivanje tema i likova. Priča se također bavi spisateljskim povezivanjem stvarnosti i fikcije spisateljice Tare Prozek. Glavni lik njezina novog romana zapravo je stvoren prema sjećanju na neprežaljenog dečka Romana Maksića. Gube se obrisi stvarnosti i književnog teksta, a autorica Tara Prozek shvaća da je njezin neprežaljeni mladić bio čista fikcija, njezin umišljaj. Stoga književni lik čak postaje autentičniji od realnog čovjeka.

U tom se ciklusu osim književnih rivalstava razotkrivaju i druga rivalstva. U priči Misterij nalazimo dinamičnu strukturu, odnosno priču o kreativnosti, prijevarama, natjecanjima, ženskim depresijama. Priča Šarm zrelosti tematizira starenje, tijelo i također je jedna od „lepršavijih“ priča u ovoj knjizi. Sve što lebdi govori o muškarcu koji se zbog ljubavi odrekao svećeničkog poziva, a priča Pogodi koga sam srela ponovo otvara temu preljuba i nepovjerenja jer isti muškarac ljubi s dvije žene, vodi paralelan život.

Priče Nade Mihoković-Kumrić u cjelini su zanimljive jer se prije svega beskompromisno bave ljudskom prirodom, onim ispodpovršinskim slojem. Autorica vješto prodire ispod kože i prikazuje ljude onakvima kakvi jesu, bez imalo uljepšavanja. Pritom njezin ton nije osuđujući već se ta stanja deskribiraju kako bi se pružila što slojevitija slika života. Život ljudi, kako ističe u tekstu naslova Umjesto uvoda, često

je vezan za lažne idole i vrijednosti, pa su stoga životi o kojima piše raspuknuti, apartni, na rubu, katkad i posve uništeni.

U ovoj knjizi s jedne strane nalazimo istinski mračne priče, a s druge strane kao da se ravnoteža ostvaruje nizom priča u kojima autorica tematizira pisanje, književni svijet, običnu svakidašnjicu. I kao da nam pritom poručuje da je sve to život – i razvod, i briga o borama, ali i misao o smrti, preljub te maštanja i iluzije i književnika, i običnog čovjeka.

Nada Mihoković-Kumrić o svemu piše bez predrasuda, razotkriva kako bi šokirala svog čitatelja i trgnula ga iz sna i rutine te ga pavela, poput Vergilija, na putovanje u tajne njegove podsvijesti ili pak u istraživanje svijeta koji ga okružuje. Sve je, kao da nam autorica poručuje, bolje od ispraznog života bez emocija i bez strasti. Premda su priče poglavito stvarnosne, važno je napomenuti kako se uvijek pojavljuju elementi koji pripadaju ili svijetu fantazije ili pak onostranoga. Povezivanje metafizičkoga i svakodnevnoga dobitna je kombinacija i stoga preporučujem čitatelju da u zbirci potraži to mjesto „negdje između“. Neće biti razočaran.

Velika Gorica, 21. lipnja 2015.

Bilješka o autorici

Nada Mihoković-Kumrić rođena je 23. lipnja 1951. u Novigradu Podravskom. Nakon završene gimnazije u Koprivnici diplomirala je na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu, a magistrirala na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Kao učenica osnovne škole i gimnazije surađivala je na radiju, u emisiji Stigla je pošta, i u dječjim listovima (Male novine, Kekec i Plavi vjesnik). Prozu za djecu, mladež i odrasle objavljuje od 1984. na radiju (Priča za laku noć, Priča za male i velike, Dnevnici, pisma, govor iz prvog lica), u dječjim listovima (Radost, Modra lasta, Smib, Prvi izbor, Cvitak, Vesela sveska, Šalji dalje), tjednicima (Vikend i Arena), u časopisima (Književnost i dijete, Nagnuća) i drugim publikacijama (Zaprešićki godišnjak, Ljetopis grada Velike Gorice, Turopoljska čitanka, Maturanti staroga kova VI, Naš dom, Kc-Fokus, Super Magnum). Zastupljena je u nekoliko zajedničkih knjiga, čitanki i zbornika. Članica je Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade.

Nagrađena je drugom nagradom za dječju priču na natječaju Vesele sveske 1988., trećom nagradom za igrokaz na natječaju Modre laste, također 1988., prvom nagradom za kratku priču na Književnom natječaju radnika 1986. i 1987., trećom nagradom za kratku priču-satiru na Danima Slavka Kolara 2018. Za prvu knjigu – Lastin rep, dobila je nagradu „Mato Lovrak” za najbolji dječji roman u 1995. (do sada je doživio pet izdanja). Godine 1996. objavila je zbirku pripovjedaka za mladež Mjesto pod suncem; 1997. roman za mladež Mrazovac (do sada su objavljena dva izdanja); 1998. roman za djecu Tko vjeruje u rode još (do sada pet izdanja); 2001. roman za odrasle Prilagođeni; 2002. roman za odrasle (i) mlade Vjetar kroz kosu; 2006. zbirku priča za djecu Vrijeme je; 2008. roman za mladež Rep, ali ne lastin (nastavak romana Lastin rep); 2009. zbirku priča za mladež Uvijek nada; 2011. zbirku priča za djecu Kroz staklene oči; 2015. zbirku priča za male (i) velike Imaš izbor; godine 2017. roman

za mladež I onda se ponovo zaljubila, *nagrađen nagradom „Neretvanska maslina“ 2018. Iste godine objavljuje i zbirku osvrta i ogleđa Čitateljsko oko; 2019. zbirku osvrta i zapisa o pisanju za djecu Spisateljsko oko te slikovnicu Što mrak i strah imaju s brojkama i slovima; 2020. zbirku priča za odrasle Igra zalazećeg sunca; 2021. zbirku priča za djecu, Lađa od srca; 2022. zbirku Priče za velike i male mudroljupce, 2023. zbirku priča za djecu Znali su što žele i 2024. također za djecu zbirku Važna je mjera. Godine 2025. izlazi prva knjiga memoarske proze Zbog princa na bijelom konju.*

Prema romanu Prilagođeni, Jacques Houdek skladao je istoimenu pjesmu, također na engleskome. Tom prigodom i roman je preveden na engleski jezik pod naslovom Adjusted.

Romani Lastin rep i Tko vjeruje u rode još od 2005. izlaze izmijenjeni i redizajnirani, kao i roman Mrazovac, 2006. Romani Prilagođeni i Vjetar kroz kosu u digitalnom su izdanju objavljeni 2016.

Živi u Velikoj Gorici.

Podatci o autoričnim knjigama dostupni su na internetskim stranicama: Društva hrvatskih književnika,

www.centarkulture.com/tag/nada-mihokovic-kumric/

i

<https://www.youtube.com/channel/UCPpYENlt4A9zBgPJnwrDQtA>

Sadržaj:

Umjesto uvoda	05
Suton	08
Suton	09
Tajnu skriva kastor	21
Vijest	29
Poziv na kavu	37
Ljuljačka	49
Tri gospodara	59
Zvižduk	71
Negdje između	78
Negdje između	79
Beatrice nakon Ane	87
Dogodilo se u ponoć	93
Igra zalazećeg sunca	105
Eleazar	111
Posjet	119
Žuti šal	127

Razotkrivanje	136
Misterij	137
Sve što lebdi	153
Peta čestitka	163
Pogodi koga sam srela	173
Šarm zrelosti	181
Urednikov izbor	191
Razotkrivanje	199
Hrvojka Mihanović-Salopek: igra privida i zbilje	211
Darija Žilić: u potrazi za nečim između	217
Bilješka o autorici	224
Sadržaj	226

Nada Mihoković-Kumrić

IGRA ZALAZEĆEG SUNCA

Vlastita naklada

Nenad Grbac

Srednjaci 22, Zagreb

E-mail: digitalne.knjige@gmail.com

Urednik:

Nenad Grbac

Mihoković-Kumrić, Nada

**IGRA ZALAZEĆEG
SUNCA**

www.digitalne-knjige.com

ISBN 978-953-354-358-1